

UNIVERZITA KARLOVA

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav hudební vědy

Diplomová práce

Bc. Samuel Škoviera

Evanjeliové antifóny predpôstnej doby ako svedectvo tradícií chorálneho repertoáru stredovekej Európy

Pre-Lenten Gospel antiphons as testimony of chant
traditions of medieval Europe

Podakovanie

Ďakujem svojmu školiteľovi prof. PhDr. Davidovi Ebenovi, PhD. za prínosné rady, odborné a horlivé vedenie a hodnotnú pomoc pri hľadaní literatúry či orientovaní sa v problematike, milej Kataríne za podporu, pomoc pri jazykovej korektúre a štylistike, rodičom a priateľom za morálnu podporu pri písaní, a najmä Bohu za všetko; jemu nech patrí večná sláva.

Prehlásenie:

Prehlasujem, že som diplomovú prácu vypracoval samostatne, že som riadne citoval všetky použité pramene a literatúru, a že práca nebola využitá v rámci iného vysokoškolského štúdia či na získanie iného či rovnakého titulu.

V Prahe, dňa 15. júla 2022

Samuel Škoviera

Abstrakt

Predkladaná práca sa zaoberá výskumom evanjeliových antifón predpôstnej doby liturgického roka. Jej hlavným cieľom je na základe variácie antifón odhaliť rôzne tradície chorálu a prispieť k pochopeniu šírenia chorálneho repertoára v stredovekej Európe.

Podobne ako v období post Pentecosten (t. j. po Zoslaní Ducha Svätého) aj v prepôstnej dobe sa v prameňoch (antifonároch, breviároch či tonároch) nachádzajú rady antifón, ktoré reflektujú nedelnú perikopu evanjelia. Tieto antifóny sa potom spievali na rôznych miestach v oficiu – na nešporách *ad Magnificat*, v matutine v treťom nocturne, v laudách *ad Benedictus* a na hodinkách. Podobne ako v prípade evanjeliových antifón obdobia post Pentecosten (Eben a Demská, b. r.), antifóny tohto typu majú potenciál dokumentovať rôzne tradície chorálu stredovekej Európy, a to na základe repertoáru antifón v jednotlivých prameňoch, ich textovej, ale tiež melodicko-modálnej variácie.

Metodológia práce je nasledovná. V prvom rade sme určili vzorku prameňov podľa rôznorodosti a dostupnosti – tu reflektujeme najmä provenienciu, obdobie vzniku/používania a kurzus (monastický/sekulárny). Tieto pramene sú rozdelené do piatich geografických skupín: stredoeurópskej, nemeckej, francúzskej, akvitánskej a talianskej. Následne sme vytvorili melodický katalóg antifón obsahujúci ich transkripty a konkordančnú databázu obsahujúca textové varianty antifón, ich modus (melodickú obmenu) a ich liturgické určenie pre každý skúmaný prameň. Následne na základe zistenej variácie sa snažíme odhaliť, či aj antifóny doby predpôstnej reflektujú liturgické tradície, a ak áno, nakoľko korešpondujú s provenienciou či obdobím vzniku skúmaných prameňov. Výskum môže taktiež prispieť k objasneniu prehistórie samotnej predpôstnej doby, keďže jej vznik je v historických prameňoch reflektovaný len slabo (Froger, 1946).

Klíčové slová

gregoriánsky chorál, antifóna, predpôstna doba, septuagesima, sexagesima, quinquagesima, liturgická tradícia, stredoveká Európa

Klíčová slova

gregoriánsky chorál, antifona, předpostní doba, septuagesima, sexagesima, quinquagesima, liturgická tradice, středověká Evropa

Abstract

The presented work deals with the research of the Gospel antiphons of the pre-Lenten period of the liturgical year. Its main goal is, based on the antiphon variation, to reveal different choral traditions and to contribute to the understanding of the spread of the choral repertoire in medieval Europe.

Similar to the post-Pentecost period (i.e. after the feast of the descent of the Holy Spirit), also in the pre-Lenten period, there are series of antiphons in the sources (antiphonaries, breviaries or tonars) that reflect the Sunday pericope of the Gospel. These antiphons were then sung at various places in the service – at vespers *ad Magnificat*, at matins in the third nocturne, at lauds *ad Benedictus* and at minor hours. Similar to the case of gospel antiphons of the post-Pentecosten period (Eben and Demská, n.d.), antiphons of this type have the potential to document various choral traditions of medieval Europe, based on the repertoire of antiphons in individual sources, their textual, but also melodic-modal variation.

The methodology of the work is as follows. First of all, we determined the source sample according to diversity and availability - here we mainly reflect provenance, period of creation/use and *cursus* (monastic/secular). These manuscripts are divided into five geographical groups: Central-European, German, French, Aquitaine and Italian. Subsequently, we created a melodic catalogue of antiphons containing their transcripts and a concordance database containing text variants of antiphons, their mode (melodic version) and their liturgical positions for each researched source. Subsequently, on the basis of the detected variation, we try to reveal whether the antiphons of the pre-Lenten period also reflect liturgical traditions, and if so, to what extent they correspond with the provenance or the period of origin of the examined sources. The research can also contribute to clarifying the prehistory of the pre-Lenten period itself, since its origin is only weakly reflected in historical sources (Froger, 1946).

Keywords

gregorian chant, antiphon, shrovetide, pre-Lenten period, septuagesima, sexagesima, quinquagesima, liturgical tradition, medieval Europe

Obsah

Úvod	8
1 Predpôst	9
1.1 Vznik predpôstneho obdobia	9
1.2 Evanjeliá doby predpôstnej	17
2 Metodológia	20
2.1 Postup	20
2.2 Pramene	20
2.2.1 Stredoeurópska skupina	21
2.2.2 Nemecká skupina	22
2.2.3 Francúzska skupina	23
2.2.4 Akvitánska skupina	25
2.2.5 Talianska skupina	26
2.3 Antifóny doby predpôstnej	27
2.3.1 Vymedzenie repertoáru	27
2.3.2 Text antifón	29
2.4 Melodický katalóg antifón	34
2.4.1 Postup práce	34
2.4.2 Antifóny, obmeny, varianty, redakcie	35
2.4.3 Štruktúra katalógu a katalógové číslo	38
2.4.4 Transkripcie	39
3 Analýza antifón	42
3.1 Septuagesima	42
3.1.1 Chronologické hľadisko	43
3.1.2 Simile est (enim) regnum (A.17)	52
3.1.3 Zhrnutie	59
3.2 Sexagesima	60
3.2.1 Chronologické hľadisko	61
3.2.2 Cum turba plurima (B.1)	63
3.2.3 Antifóny <i>Semen cecidit</i>	65
3.2.4 Antifóny z homílie sv. Gregora Veľkého	68
3.2.5 Quod autem cecidit (B.5)	70
3.2.6 Zhrnutie	71
3.3 Quinquagesima	72
3.3.1 Jadro repertoáru	74
3.3.2 Regionálne antifóny	75
3.3.3 Antifóny <i>Ecce ascendimus Jericho</i>	76
3.3.4 Nová tvorba	77
3.3.5 Obsolétne antifóny	78
3.3.6 Zhrnutie	78
4 Záver	80

Zoznam tabuliek	87
Zoznam bibliografických odkazov	91
Bibliografické skratky	96
Prílohy	97
A Zoznam prameňov	97
B Evanjeliá	99
B.1 Mt 20, 1–16	99
B.2 Lk 8, 4–15	100
B.3 Lk 18, 31–43	102
Melodický katalóg antifón	103
A Septuagesima	104
B Sexagesima	113
C Quinquagesima	126
Register antifón	134

Úvod

Predkladaná práca sa zaoberá evanjelióvymi antifónami doby predpôstnej. Ide o časť liturgického roka, ktorej nebola venovaná väčšia pozornosť ani z liturgicko-historickej, ani z muzikologickej stránky.

V tejto práci sa snažíme túto medzeru čiastočne zaplniť. V prvej kapitole sa venujeme dejinám doby predpôstnej a jej liturgickým špecifikám. Zvyšná časť práce je venovaná chorálnemu repertoáru doby predpôstnej, konkrétne evanjelióvym antifónam. K práci prikladáme prílohu a melodický katalóg, ku ktorým sa v práci opakovane odkazujeme.

Pri skúmaní repertoáru predpôstnej doby sa sústreďíme najmä na melodickú stránku antifón. Jednou z častí tejto práce je vytvorenie melodického katalógu antifón doby predpôstnej, ktorý bude obsahovať prepisy antifón a ich relevantných obmien: bude obsahovať výrazné textové varianty, rôzne melódie a podstatné melodické varianty antifón. Na základe údajov získaných z vybranej vzorky prameňov sa budeme snažiť odhaliť pozadie chorálneho repertoáru doby predpôstnej.

Naším cieľom je zistiť, či tento repertoár reflektuje jednotnú tradíciu, alebo či sa dá hovoriť o rôznych liturgických tradíciách vrámci nej. Ak existuje viacero tradícií, či korešpondujú s geografickým a chronologickým rozložením prameňov. Podobnou a taktiež relevantnou otázkou je, či repertoár vznikol naraz a či sa šírila naraz. Ak nie, dajú sa odhaliť fázy vzniku a šírenia tohto repertoáru? Taktiež sa budeme snažiť zistiť, či repertoár nejakým spôsobom svedčí o prehistórii doby predpôstnej. Dôležitým cieľom tejto práce je odhaliť procesy šírenia chorálneho repertoáru v stredovekej Európe.

1 Predpôst

Doba predpôstna alebo predpôst je obdobie liturgického roka rímskeho rítu, ktorý bezprostredne predchádza predpaschálnemu štyridsaťdňovému pôstu *Quadragesima*. Ide o prípravný čas vyskytujúci sa ako v byzantskom obrade, tak aj v rímskom. Rozdiel je v dĺžke. Zatiaľ čo v byzantskom ríte má až päť týždňov, v rímskom má tri týždne (začínajúce nedeľou) nazvané *Septuagesima*, *Sexagesima* a *Quinquagesima*. Ide teda o tri za sebou nasledujúce týždne začínajúce nedeľou. Nedeľa nasledujúca po poslednej predpôstnej nedeli *Quinquagesima* je teda už prvou pôstnou nedeľou *dominica prima Quadragesimae*.

Ďalší rozdiel medzi východom a západom je v homogenite tohto obdobia. Na východe má každý týždeň osobitné pravidlá, pričom pôstny charakter týždňov sa postupne zvyšuje. V prvom týždni je predpísané len osobitné evanjelium a proprium predpôstneho času je minimálne. V poslednom týždni je už proprium hojnejšie, dokonca sa už na niektoré dni uplatňujú liturgické pravidlá vlastné pre samotný Veľký pôst (napr. Triodion 1876, s. 1–65).

Na západe je predpôst značne homogénny. Každý predpôstny týždeň sa začína nedeľou, ktorá určuje ostatné dni v týždni. Nedele majú vlastné čítania, ktoré sa čítajú na omši i v oficiu. V oficiu sa čítajú taktiež starozákonné čítania, počnúc prvou nedeľou *Septuagesima*, keď sa začína čítať kniha Genesis. Predpôstne týždne majú vlastné série antifón i responzórií. Hoci sa obsah propria mení, forma officia i omše ostáva celý predpôst rovnaká (t. j. ordinarium a množstvo propria). Jedinou výnimkou je dĺžka tretieho týždňa, ktorý trvá len tri dni: nedeľu, pondelok a utorok. Streda tohto týždňa je už Popolcová streda (*cinerum*), teda deň, keď sa začína pôst – *feria quarta in capite jejunii*.

1.1 Vznik predpôstneho obdobia

Pôvod predpôstnej doby je nutné odvodzovať od pôstneho obdobia, to jest prípravného obdobia pred Paschou (Veľkou nocou) trvajúceho štyridsať dní. Pascha je jediný sviatok, ktorý si istotne môže nárokovať na apoštolský pôvod. Svedčí o tom určovanie dátumu tohto sviatku. Od prvého všeobecného koncilu v Nicey (325) sa určil spoločný spôsob určovania dátumu Paschy na nedeľu po prvom jarnom splne. Oproti všetkým ostatným

sviatkom sa tento sviatok ako jediný určuje podľa mesačného cyklu, to jest židovského kalendára, podľa ktorého Pascha vychádza na nedeľu po 14. nisane (Jones, 1992, s. 407).

K Pasche ako najväčšiemu sviatku liturgického roka patrí od počiatkov jeho vzniku pôstna príprava. Spočiatku pôst pozostával z jedného dňa pred nedeľou Paschy, teda v sobotu.¹ Tu treba však doplniť pravdepodobnú prax pôstu. Pôvodný význam postenia sa je jednoducho „nejesť“. Ak sa teda hovorí o celodennom pôste pred Paschou, znamená to, že veriaci nejedli celý deň. Neskôr sa rozšíril pôst aj na Veľký piatok (keďže sa veriaci začali postiť všetky piatky v roku). Postupne vidno v dobových svedectvách tendenciu rozširovať pôstnu prax na celý týždeň.

Postupné rozširovanie pôstu na jeden týždeň viedlo cirkevných historikov k názoru, že sa pôst naďalej rozširoval, až pôstna doba dosiahla štyridsať dní, ktorú podľa jej dĺžky poznáme pod názvom *Quadragesima* – Štyridsiatnica. Ukazuje sa, že tento názor propagovaný napríklad Antoinom Chavassom a Hansjörgom Auf der Maurom (Chavasse, 1952; Auf der Maur, 1983), nemá dostatočne silnú pramennú podporu.

Inú hypotézu vzniku *Quadragesimy* rozpracoval Thomas J. Talley v knihe *The Origins of the Liturgical Year* (Talley, 1991). Podľa Talleyho v ranej cirkvi existovalo viacero 40-denných pôstov v roku, napríklad advent (ktorý pôvodne trval šesť týždňov) alebo pôst po Epifanii (Zjavení Pána, 6. 1.). Práve tento druhý pôst, ktorý mal byť na príklad Krista, ktorý sa po krste v Jordáne odobral na púšť a po štyridsať dní sa postil, mal byť základom pre súčasnú *Quadragesimu*. Preferovaný deň krstu katechumenov sa totiž presunul na paschálnu vigíliu (omšu v predvečer nedele Paschy) a s ním sa presunul aj 40-dňový pôst. Harald Buchinger však spochybňuje aj túto hypotézu pre opäť slabé podloženie dobovými prameňmi. Prikláňa sa k vzniku predpaschálneho pôstu *sui generis*, ktorý mohol byť pôstom po Epifanii maximálne inšpirovaný, určite však nie s ním geneticky spojený. Drží sa prameňov, ktoré jasne svedčia o existencii 40-dňového pôstu na počiatku 4. storočia, no o jeho prehistórii tvrdí, že je zahalená nedostatkom pramenných dôkazov (Buchinger, 2013).

Dôležitý rozdiel oproti predošlým prácam, ktorú Buchinger vo svojom článku robí, je jemnejšie rozlišovanie rôznych tradícií, ktoré v cirkvi existovali už v období vzniku Štyridsiatnice. Rozlišuje najmä Palestínu (spolu s Východorímskou ríšou - Byzanciou),

¹Tak uvádza Tertullian v diele *De oratione* (18) a *Ad uxorem* (2.4), podľa ktorého sa pôst v sobotu pred Paschou stal všeobecnou duchovnou povinnosťou (cit. podľa Jones, 1992, s. 407).

Alexandrii a Ríma. Ukazuje sa totiž, že v každej oblasti bola Quadragesima zavedená inokedy. V Palestíne medzi rokmi 325 a 337, v Alexandrii od roku 334 a v Ríme približne v roku 340 (Buchinger, 2013, s. 115). Pre Palestínu a Byzanciu sú najdôležitejšími prameňmi Kánony prvého všeobecného koncilu v Nicey, Eusebiovo dielo *De solemnitate Paschalis*, reč ku katechumenom Cyrila Jeruzalemského a *Itinerario Egeriae – Púť do Svätej zeme*, ktorý napísala pútnička Egeria koncom 4. storočia; svoju trojročnú cestu absolvovala s najväčšou pravdepodobnosťou v rokoch 381–384.

Najstarším uvádzaným dokladom o existencii Quadragesimy sú kánony Prvého všeobecného koncilu v Nicey, ktorý sa udial v roku 325 z iniciatívy vtedajšieho cisára Konštantína Veľkého. V piatom kánone, ktorý sa týka opätovného prijímania exkomunikovaných do cirkvi sa spomína aj, kedy sa majú konať v daných provinciách snemy. Na konci piateho kánona sa píše:

Snemy sa majú konať takto: jeden pred Štyridsiatnicou, aby sa odstránili všetky nezhody a Bohu bol prinesený čistý dar, druhý po skončení jesene.²

Dôkazom o existencii predpaschálneho pôstu je slovo ἡ Τεσσαρακοστή, čo doslova znamená „Štyridsiatnica“, teda štyridsať dní. To však nemusí byť výlučne obdobie pred Paschou. Od Paschy do Nanebovstúpenia je totiž tiež štyridsať dní, preto niektorí nebrali tento dôkaz ako dostatočne nosný. No pasáž, ktorá vysvetľuje dôvod dátumu, „aby sa odstránili všetky nezhody a Bohu bol prinesený čistý dar“, implikuje, že ide o obdobie pred Veľkou nocou a „čistý dar“ má byť prinesený práve na Paschu. Ak akceptujeme, že v piatom kánone sa spomína Pôstne obdobie pred Paschou, treba tiež poznamenať, že sa s ním nezachádza ako s inováciou, ale s niečím, čo je už všetkým známe. Podľa toho môžeme teda tvrdiť, že na východe sa Štyridsiatnica praktizovala už pred rokom 325.

Z oblasti Alexandrie sa nám zachovali sviatočné listy sv. Atanáza (vtedajšieho alexandrijského patriarchu), v ktorých pripomína ľuďom dátum Paschy pre daný rok. Zatiaľčo list z roku 329 spomína len 6 pôstnych dní, v liste z roku 330 už spomína začiatok 40-denného pôstu. Konkrétne uvádza tri dátumy. Pôstne obdobie sa začína 9. marca, šesťdenný pôst [Svätého týždňa] 13. apríla a samotná nedeľa Paschy 19. apríla. Ak urobíme

²Gajdoš, 1999, s. 8, grécky originál: Αἱ δὲ σύνοδοι γινεσθῶσαν, μία μὲν πρὸ τῆς Τεσσαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης, τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ Θεῷ· δευτέρα δέ, περὶ τὸν τοῦ μετοπώρου καιρὸν. (Kánony prvého ekumenického snemu b. r.)

rekonštrukciu, zistíme, že Pôstne obdobie sa podľa tohto listu v roku 330 začalo v pondelok po (súčasnej) prvej pôstnej nedeli, pokračovalo päť týždňov a po Kvetnej nedeli (t. j. nedeli pred Paschou) v pondelok 13. 4. sa začal Svätý (alebo Veľký) týždeň (Talley, 1991, s. 168–169). Týmito listami (ak zavše predpokladáme, že ich datovanie je správne³) dokážeme datovať zavedenie Quadragesimy v Alexandrii na rok presne, teda na rok 330. Podľa Buchingera prišla inšpirácia z Palestíny, pretože sv. Atanáž sa vo svojich textoch často odkazuje na palestínskych autorov, ako Eusébia, či Órigena⁴ (Buchinger, 2013, s. 111).

Quadragesima v Ríme sa podľa Buchingera zaviedla pravdepodobne najneskôr, stále však v prvej polovici 4. storočia. Svedčí o tom Atanážov list Serapionovi (cca. rok 340) v ktorom povzbudzuje Rimanov k dodržiavaniu 40-dňového pôstu (Buchinger, 2013, s. 111). Od Egerie vieme, že v oblasti, z ktorej pochádzala (pravdepodobne Hispánia), Quadragesimam poznali a trvala štyridsať dní:

Keď potom príde veľkonočné obdobie, slávi sa takto: Ako u nás trvá príprava na Veľkú noc štyridsať dní, tak aj tu sa pripravujú osem týždňov pred Paschou.⁵

Ďalší aspekt, na ktorý Buchinger upozorňuje, je viacero *úrovní* pôstu, ktoré sa v predošlých prácach o histórii Quadragesimy miešali. Je potrebné rozlišovať (1) liturgické obdobie Veľkého pôstu – ide tu o zvláštne liturgické obrady, čítania, duchovnú prípravu na Paschu –, (2) dobu postenia sa, teda obdobie pôstnej disciplíny, zdržanlivosti od mäsa a živočíšnych pokrmov a podobne, (3) obdobie intenzívnej prípravy katechumenov na krst (takzvané skrutíniá) a (4) bezprostredné obdobie pred opätovným prijatím kajúcnikov (Buchinger, 2013, s. 117). Zmiešanie týchto úrovní pri skúmaní vývoja Quadragesimy viedlo k zmätku a k vzniku rôznych už spomenutých teórií. Všetky tieto oblasti však existujú relatívne nezávisle na sebe a časovo sa nemusia zhodovať, aj keď prebiehajú v jednom predpaschálnom období. Hoci záver katechumenátu a skrutíniá zanechali svoje stopy v liturgii (napr. výber omšových čítaní adresovaný katechumenom, alebo osobitná

³Buchinger sa k sviatočnému listu z roku 330 nevyjadruje, ako smerodajný berie list z roku 334, kde sv. Atanáž už hovorí aj to, že v nedele a soboty (okrem Bielej/Velkej soboty) sa nepostí. (Buchinger, 2013, s. 107; Talley, 1991, s. 169)

⁴Hoci Órigénes pochádzal z Alexandrie, vyznamenal sa pôsobením v Cézarei (po roku 230), kde aj založil teologickú školu. Práve tu dostal najväčšie uznanie (Chadwick, 2020; McGuckin, 2004, s. 16).

⁵latinský originál: Item dies paschales cum uenerit, celebrantur sic. Nam sicut apud nos quadragesimae ante pascha adtenduntur, ita hic octo septimanas attenduntur ante pascha. (IE, s. 140–141, kapitola 27.1)

omša na Zelený štvrtok, pri ktorej sa kajúcnici prijímali späť do cirkvi), pre dĺžku pôstu sú relevantné najmä prvé dve oblasti – tým sa aj budeme naďalej venovať.

Najprv popíšeme súčasnú prax počítania pôstu v západnej (rímskokatolíckej) a východnej (byzantkej) cirkvi.⁶ Na západe sa pôst začína Popolcovou stredou a trvá do Bielej soboty, pričom sa nepočítajú nedele, lebo nedeľa na západe nie je pôstnym dňom. Ak má pôst teda šesť týždňov (od prvej pôstnej nedele) teda 42 dní, pričom odpočítame šesť nedeľ, prideme k číslu 36. Aby sme dostali 40 (lebo Pôstne obdobie má trvať symbolicky štyridsať dní), musíme pridať ešte štyri dni, t. j. stredu, štvrtok, piatok a sobotu. S týmto obdobím sa aj zhoduje pôstna prax.

Na východe sa liturgický Veľký pôst začína v pondelok (pred Popolcovou stredou, ktorá na východe tým pádom neexistuje) a opäť trvá šesť týždňov (prvý počítajúc od pondelka) do piatku pred Kvetnou nedeľou. V sobotu, takzvanú Lazárovú sobotu, keď sa pripomína vzkriesenie spravodlivého Lazára, sa totiž už začína liturgicky iný celok – Veľký týždeň.⁷ Oproti západu sa na východe do Veľkého pôstu počítajú aj soboty a nedele. Ak teda počítame päť plných týždňov a jeden päťdňový ($5 \times 7 + 5$) vyjde presne štyridsať dní. Pôstna prax sa však s liturgickým obdobím nezhoduje. Na východe sa totiž nepostí v nedele ani soboty (keďže sa nadväzuje na židovskú tradíciu soboty ako dňa zasväteného Pánovi). Tým pádom by celkový počet dní, keď sa treba postiť, mal len tridsať dní. No postí sa aj vo Veľkom týždni (ďalších päť dní), čo dáva číslo 35. Okrem toho je nutné pridať jeden týždeň pred začiatkom liturgického Veľkého pôstu, čo dáva konečné číslo 40. Obdobie postenia sa teda na východe trvá osem týždňov. Po predstavení súčasnej praxe Pôstneho obdobia a jeho počítania na východe a západe, môžeme pokračovať s jeho históriou a vznikom predpôstneho obdobia.

Pôvod predpôstneho obdobia môžeme hľadať práve za nezhodou reálnej pôstnej praxe a liturgického obdobia, preto sa zameriame na presný dátum začiatku Pôstneho obdobia. Najstarší záznam presnej dĺžky pôstu máme od sv. Atanáza v už spomínanom sviatočnom liste z roku 330, kde sa pôst začína v pondelok po súčasnej prvej pôstnej nedeli. V liste z roku 334 už hovorí, že v soboty a nedele sa nepostí okrem Bielej soboty (Tal-

⁶Pod Západnou cirkvou myslíme všetky cirkvi vychádzajúce z rímskeho rítu a dodržiavajúce ho (všeobecne teda rímsky rítus), pod východnou cirkvou rozumieme všetky cirkvi (katolícke i pravoslávne), ktoré sa držia byzantského rítu

⁷Na západe je Veľký týždeň, t. j. Svätý týždeň (*Hebdomada sancta*) súčasťou pôstneho obdobia. Na východe sa z Veľkého pôstu vyčleňuje

ley, 1991, s. 169). Egeriino svedectvo z 80. rokov 4. storočia, ktoré Buchinger považuje za chybné (Buchinger, 2013, s. 102–103), hovorí o dlhšom pôstnom období. No Egeria Veľkému pôstu venuje dlhú stať a podrobne vysvetľuje, ako prebiehali obrady v tomto období v Jeruzaleme. Ak pridáme, že ide o očitú svedkyňu, je ťažké akceptovať Buchingerov názor, ktorý vysvetľuje len nekonzistenciou voči iným dobovým prameňom. Egeria o Veľkom pôste píše nasledovné:

Keď potom príde veľkonočné obdobie, slávi sa takto: Ako u nás trvá príprava na Veľkú noc štyridsať dní, tak aj tu sa pripravujú osem týždňov pred Paschou. Trvá to až osem týždňov, lebo cez nedele a soboty sa tu nepostia – s výnimkou jedinej soboty v predvečer Paschy, keď pôst treba zachovať. Okrem tohto dňa tu nikdy v priebehu celého roka v sobotu nie je pôst. Tak teda keď od ôsmich týždňov odpočítame osem nediel a sedem sobôt (keďže v jednu sobotu, ako som už povedala, sa treba postiť) zostane štyridsaťjeden dní, kedy sa postí. Volajú sa *eortae*, „sviatky“ a zodpovedajú nášmu štyridsaťdennému pôstu.⁸

Egeria pri popise Veľkého pôstu zjavne hovorila o postení, ktoré jej mohlo byť zjavnejšie, nie o liturgickom Veľkom pôste. V texte sa totiž ďalej podrobne vyjadruje k tomu, ako sa kto postí. O liturgických obradoch píše tiež, no len všeobecne (kedy a kde sa slúžilo); o vnútornej štruktúre obradov a ako sa líšia od obradov mimo pôstu nehovorí v podstate nič. Osemtýždňová dĺžka pôstu bola pre Buchingera neakceptovateľná, lebo je aj v mladších prameňoch z oblasti Palestíny zachytený ako sedemtýždňový (šesť týždňov plus Veľký týždeň), ako je to aj v súčasnej praxi byzantských cirkví. Ak však prijmem hypotézu, že Egeria hovorí o dĺžke postenia (možno nevediac, kedy sa začína liturgický Veľký pôst), jej vyjadrenie nepôsobí vôbec chybne.

V Ríme sa však ešte koncom 6. storočia začínal v pondelok po (súčasnej) prvej pôstnej nedeli. Dozvedáme sa o tom z kázne pápeža Gregora I. práve na túto nedelu:

⁸latinský originál: Item dies paschales cum uenerit celebrantur sic. Nam sicut apud nos quadragesimae ante pascha adtenduntur, ita hic octo septimanas attenduntur ante pascha. Propterea autem octo septimanae attenduntur, quia dominicis diebus et sabbato non ieiunantur excepta una die sabbati, qua uigiliae paschales sunt et necesse est ieiunari; extra ipsum ergo diem penitus nunquam hic toto anno sabbato ieiunatur. Ac sic ergo de octo septimanis deductis octo diebus dominicis et septem sabbatis, quia necesse est una sabbati ieiunari, ut superius dixi, remanent dies quadraginta et unum qui ieiunantur, quod hic appellant eoratae, id est quadragesimas. (IE, s. 140–141, kapitola 27.1)

A tu je ešte iné vysvetlenie obdobia Štyridsiatnice. Od dnešného dňa až po radostnú slávnosť Paschy, prejde šesť týždňov, ktoré dávajú dokopy štyridsaťdva dni. Keďže z týchto dní sa z postenia uberie šesť nediel, ostane len tridsaťšesť pôstnych dní. Ak máme v roku, ktorý trvá tristošesťdesiatpäť dní, umŕtvíť tridsaťšesť dní, je to akoby desiatok z nášho roka, ktorý dávame Bohu. Pretože keď sme celý rok, ktorý sme od neho prijali, žili sami pre seba, pre nášho tvorca sa umŕtvujeme zdržanlivosťou desatinu tohto roka.⁹

Najstarší záznam o začiatku pôstu na Popolcovú stredú máme až z Gelasienského sakramentára, ktorý pochádza približne z roku 750 (Vogel et al., 1986, s. 70–78). Tu je Popolcová streda označená ako *in capite jejunii*, teda začiatok pôstu. Rok zavedenia Popolcovej stredy možno určiť aj presnejšie na základe pôstnych komúnií. Pôstne komúniá čerpajú text zo žalmov, pričom postupujú v ich poradí. Prvý žalm vychádza práve na Popolcovú stredú – začiatok Pôstneho obdobia:

Text komúnia:

Qui meditabitur in lege Domini die ac nocte, dabit fructum suum in tempore suo.

Text žalmu (Ž 1, 2–3):

²sed **in lege Domini** voluntas eius **et in lege eius meditabitur die ac nocte**

³et erit tamquam lignum transplantatum iuxta rivulos aquarum quod **fructum suum dabit in tempore suo** et folium eius non defluet et omne quod fecerit prosperabitur

Táto séria komúnií podľa poradia žalmov však vychádza len na pondelky, utorky, stredy a piatky, pretože štvrtky boli aliturgické. Pápež Gregor II. v druhej dekáde 8. storočia zaviedol omše aj na štvrtky, kde museli byť doplnené nové komúniá. Tie však z pôvodného radu žalmov vybočujú (Eben, 2012). Podľa toho môžeme určiť *terminus ante quem*, pričom môžeme predpokladať, že začiatok pôstu na Popolcovú stredú bol zave-

⁹Quamvis de hoc Quadragesimae tempore est adhuc aliud quod possit intelligi. A praesenti etenim die usque ad Paschalis solemnitatis gaudia sex hebdomadae veniunt, quarum videlicet dies quadraginta duo fiunt. Ex quibus dum sex dies Dominici ab abstinentia subtrahuntur, non plus in abstinentia quam triginta et sex dies remanent. Dum vero per trecento et sexaginta quinque dies annus ducitur, nos autem per triginta et sex dies affligimur, quasi anni nostri decimas Deo damus, ut qui nobismetipsis per acceptum annum viximus, auctori nostro nos in ejus decimis per abstinentiam mortificemus (PL 76, stl. 1137, vlastný preklad).

dený niekedy v priebehu 7. storočia. Tým sa vyriešil problém 40-dňového pôstu, ktorý predtým nemal štyridsať skutočných pôstnych dní.

Sledujeme však aj ďalšie narastanie Pôstneho obdobia, respektíve dní, keď sa ľudia postili. Podľa Guerangéra za to mohla kritika zo strany Grékov (t. j. kresťanov byzantského obradu), ktorým sa pôstna doba Rimanov javila byť nedostačujúca, keďže Gréci sa postili o dva týždne viac. Existuje aj druhý dôvod tohto nadstavovania pôstnej doby: v Galii (kde k tomuto predlžovaniu dochádzalo) bol pôvodne galikánsky rítus, ktorý zachováva niektoré prvky byzantského rítu, keďže za svoj pôvod čiastočne vďačí Byzantíncom. Takýmto prvkom bolo aj považovanie sobôt za nepôstne dni. Napríklad štvrtý koncil v Orleans (rok 541) vyzýva ľud, aby soboty dodržiavali ako pôstne dni. Zvyk nepostiť sa v soboty zmizol až plošným presadením rímskeho rítu vo Franskej ríši za vlády Pipina III. Krátkeho a Karla Veľkého (Guéranger, 1909, s. 4).

Podľa dostupných zdrojov sa zdá, že tendencie k nadstavovaniu pôstneho obdobia a tým pádom k vzniku predpôstneho obdobia sú skutočne staršie, než zavedenie Popolcovej stredy ako začiatok Pôstneho obdobia. Najstaršia kritika o skoršom dátume pôstu pochádza od biskupa Maxima z Turína (cca. 380 – cca. 465), ktorý vo svojich kázňach kritizuje pôstnu prax, pričom používa aj termín *Quinquagesima*. V kázňach 26 a 36 kritizuje, že tí, ktorí sa postia už od *Quinquagesimy* chcú byť z vlastnej vôle ešte zbožnejší (Froger, 1946, s. 208–209). Teda už najneskôr z polovice 5. storočia máme záznam o existencii *Quinquagesimy*.

Ďalším záznamom o predlžovaní pôstu je regula *de Virgines* z prvej polovice 6. storočia od biskupa Cesaria z Arles (cca. 470–542). Z textu vyplýva, že sa postilo už týždeň pred začiatkom *Quadragesimy* (teda na *Quinquagesimu*; Froger, 1946, s. 213). Prvý koncil v Orleans (511) prikazuje v 24. kánone, aby sa ľudia nepostili už v týždni *Quinquagesima*, aby sa zachovala jednota zvyklostí (Froger, 1946, s. 215; Guéranger, 1909, 4n, fn. 1).

V reholi *ad Monachos* od už spomenutého biskupa Cesaria z Arles sa dokonca píše, že sa postí už dva týždne pred Štyridsiatnicou každý deň okrem nedeľ¹⁰ (Froger, 1946, s. 217). Homíliu na nedeľu *Septuagesimae* má aj pápež Gregor I. Veľký (homília XIX na evanjelium Mt 20, 1–16 s podobenstvom o robotníkoch vo vinici) s prírpisom *Dominica in Septuagesima* (PL 76, stl. 1153). Tak isto má homíliu na nedeľu *in Sexagesima* (homília

¹⁰ „Iterum ante duas hebdomadas ante quadragesimam, quotidie ieiunandum excepta dominica [...]“ (Froger, 1946, s. 217).

XV na evanjelium Lk 8, 4–15; PL 76, stl. 1131) aj na nedeľu *in Quinquagesima* (homília II na evanjelium Lk 18, 31–43; PL 76, stl. 1081). Nakoľko sú tieto príписы pôvodné, je otázne. Hoci Froger tvrdí, že od tejto doby sa Predpôstne nedele ukazujú v liturgických knihách,¹¹ jeho argument stojí na perikopách, ktoré mohli pôvodne zaujímať iné miesto.

Je však pravdepodobné, že liturgické predpôstne obdobie, teda tri nedele pred Pôstnym obdobím (Septuagesima, Sexagesima a Quinquagesima) sa do liturgického kalendára zaradili niekedy v šiestom storočí. Ak prijmeme, že tieto nedele existovali už za pontifikátu pápeža Gregora I., musíme pridať, že neboli spojené rozširovaním pôstnej praxe, ale s pridaním Predpôstneho obdobia podľa vzoru byzantského obradu. Druhá možnosť je, že predpôst pochádza z galikánskeho rítu, kde bola tendencia nadstavovať pôst možno kvôli nepôstnym sobotám. Na základe toho mohol vzniknúť liturgický predpôst, ktorý sa ustálil na tri nedele, postupne sa rozšíril do Ríma a stal sa univerzálnym pre celú Rímsku cirkev. Ide však len o hypotézy založené na prezentovaných dátach.

Čo sa týka pôstnej praxe, podrobný popis nájdeme v kánonoch koncilu v Clermonte v roku 1095, ktorému predsedal pápež Urban II. Tu sa prikazuje, že duchovenstvo sa má začať postiť od mäsa na Quinquagesimu, ktorá sa aj v mladších knihách označovala ako *Dominica in carnis privii* alebo *carnis privium sacerdotum*, teda nedeľa, keď sa kňazi lúčia s mäsom. Má sa tomu rozumieť, že od pondelka už kňazi nejedli mäso. Koncil v Angers (13. storčie) prikazuje kňazom dodržiavať tieto dva dni pod hrozbou suspendácie. Peter z Blois (1130–1211) popisuje, ako sa v jeho dobe postilo: Všetci nábožní ľudia (t. j. mnísi) sa začínajú postiť na Septuagesimu, Gréci na Sexagesimu (teda po Mäsopôstnej nedeli), duchovenstvo na Quinquagesimu a ostatní veriaci na stredu Quinquagesimy (teda Popolcovú stredu; Guéranger, 1909, s. 3–4).

1.2 Evanjeliá doby predpôstnej

Ako bolo spomenuté, každá nedeľa predpôstneho obdobia má vlastné evanjelium (pozri tabuľku 1). Tieto evanjeliá sa objavujú už v rímskom evanjeliári, ktorý Chavasse označuje gréckym písmenom Π, a datuje ho do okolo roku 645 (Chavasse, 1993a, s. 12). Samotné perikopy uvádza v druhom diele v celkovej tabuľke evanjelií liturgického roku

¹¹Napr. würzburgský lekciónár *Comes Romanus Wirzburgensis*, ktorý pochádza z 8. storočia, obsahuje na začiatku (fol. 1r–2v) kalendár uvádzajúci *In septuagesima*, *In sexagesima* a *In quinquagesima* (CRW, fol. 1r). Chavasse však tento lekciónár datuje už k roku 700 (Chavasse, 1993a, s. 12).

(Chavasse, 1993b, s. 27). V tomto evanjeliári pôstne štvrtky ešte nemajú svoje evanjeliá. Ak vezmeme do úvahy argumenty spomenuté v predošlej kapitole, znamená to, že predpôstna doba musela existovať ešte pred vznikom Popolcovej stredy ako začiatku pôstu. Tieto predpôstne perikopy evanjelia sú potom reflektované v evanjeliových antifónach, ktorými sa v práci zaoberáme.

Nedeľa	Evanjelium	
Septuagesima	Mt 20, 1–16	Podobenstvo o robotníkoch vo vinici
Sexagesima	Lk 8, 4–15	Podobenstvo o rozsievачovi
Quinquagesima	Lk 18, 31–43	Uzdravenie slepca pri Jerichu

Tabuľka 1: Evanjeliá doby predpôstnej

V prvú nedeľu predpôstu *Septuagesima* sa číta evanjelium Mt 20, 1–16 (pozri prílohu B.1). Ide o podobenstvo o robotníkoch vo vinici. V tomto evanjeliu Kristus rozpráva o tom, ako hospodár počas dňa povolával robotníkov do svojej vinice, jedných ráno, ďalších o deviatej, ďalších o dvanástej a ďalších o piatej popoludní. S každým sa zjednal na jeden denár. Na konci dňa vyplatil každému po jednom denári, no tí, čo pracovali celý deň, šomrali na hospodára, že nedostali viac ako tí, čo prišli ráno. Na konci evanjelia pridáva ponaučenie, že prví budú poslednými a poslední prvými. Okrem toho latinská vulgata obsahuje vetu, ktorá sa v inej verzii evanjelia objavuje po podobenstve o svadbe kráľovho syna (Mt 22, 14): „Lebo mnoho je povolaných, ale málo vyvolených.“; ide pravdepodobne o prídavok (*Jeruzalémská bible* 2009, s. 1737, pozn. b)

Na nedeľu *Sexagesima* sa číta evanjelium podľa Lukáša s podobenstvom o rozsievачovi (Lk 8, 4–15; pozri prílohu B.2). V podobenstve Kristus hovorí o tom, ako rozsievач vyšiel rozsievať semeno, jedno padlo na kraj cesty, ďalšie na skalú, ďalšie padlo do trnia a posledné padlo do dobrej zeme. Len to posledné prinieslo úrodu, a to stonásobnú. V druhej polovici (v. 11–15) Kristus vysvetľuje podobenstvo. Semeno je božie slovo a to čo padlo do dobrej zeme, to sú tí, ktorí ho počúvajú a zachovávajú ho. Tí prinášajú dobrú úrodu v pokoji (lal. *in patientia*).

Na tretiu predpôstnu nedeľu *Quinquagesima* sa číta evanjelium Lk 18, 31–43, v ktorom evanjelista rozpráva o tom, ako Ježiš išiel s učeníkmi do Jeruzalema (pozri prílohu B.3). V prvej časti Kristus predpovedá svoje utrpenie, smrť a zmŕtvychvstanie. Potom sa príbeh zameriava na slepca, ktorý žobral popri ceste. Keď sa dopyčul, že tade prechádza Ježiš,

zvolal naňho. Kristus prikázal, aby mu ho priviedli, spýtal sa ho čo chce, aby mu urobil, a uzdravil ho. On hneď videl a spolu s tými, ktorí zázrak videli, velebil Boha.

2 Metodológia

2.1 Postup

Metodológia tejto práce sa skladá z viacerých častí. V prvom kroku bolo nutné zostaviť vzorku prameňov. Ide o pramene obsahujúce časti ofícia, teda najmä antifonáre a breviáre. Prvotnou podmienkou pre výber prameňov bolo, aby obsahovali zimnú časť temporálu – časť liturgického roka, ktorá zahŕňa tri predpôstne nedele.

Zároveň bolo nutné zostaviť zoznam antifón, ktorým sa v práci venujem. To bolo nutné urobiť ešte pred samotným prechádzaním prameňov, pretože niektoré relevantné antifóny sa v niektorých prameňoch nemuseli vyskytovať na liturgicky zvyčajnom mieste (najmä v prípade nedele *Quinquagesima*). Pre zostavenie tohto predbežného zoznamu sme použili databázu *Cantus Index* (*CantusIndex* b. r.). Zoznam v prvotnej fáze obsahoval 55 položiek.

Následne sme mohli pristúpiť k postupnému prechádzaniu prameňov a vytváraniu konkordančných tabuliek. Tu sme sa sústredili na textový variant, melódiu (prípadne len modus) a liturgické postavenie v prameni.

Zároveň s postupným prechádzaním prameňov sme vytvárali melodický katalóg antifón. Ako primárny prameň sme zvolili antifonár *Einsiedeln* (*E*) zo 14. storočia. Na prepis antifón sme zvolili kvadratickú notáciu.

Poslednou fázou práce je analýza a interpretácia zhromaždených údajov. Naše hlavné otázky sú: (1) aké chorálne tradície reprezentuje repertoár evanjeliových antifón predpôstneho obdobia, (2) ako sa tento repertoár šíril stredovekou Európou (t. j. šíril sa naraz, v etapách, po celom území latinskej Európy alebo lokálne) a (3) aké špecifiká vykazuje tento repertoár, prípadne aké je vysvetlenie pre tieto zvláštnosti.

2.2 Pramene

Pramenná základňa tejto práce je tvorená 33 prameňmi.¹² Výber prameňov bol v značnej miere zostavený na základe štúdie skúmajúcej antifóny *post Pentecosten* (Eben a Demská, b. r.). Okruh prameňov bol ešte rozšírený. Aby bola dosiahnutá reprezentatívna vzorka,

¹²Všetky pramene so stručným popisom sú uvedené v tabulke v prílohe (pozri prílohu A). Každý prameň má skratku podľa jeho proveniencie, ktorú budeme v práci pre praktickosť ďalej používať. Ide o jedno- až troj-písmenovú skratku, ktorá je v texte práce odlišená od iných podobných skratiek podčiarknutím.

aplikovali sme pri výbere prameňov niekoľko kritérií, z nich najdôležitejšie bolo geografické a chronologické kritérium. Použité pramene pochádzajú z oblastí reprezentujúcich hlavné tradície chorálu v stredovekej latinskej Európe. Pramene sme rozdelili do piatich geografických skupín: stredoeurópskej, nemeckej, francúzskej, akvitánskej a talianskej.

Z hľadiska chronológie sa vo vzorke nachádzajú pramene z 9. až 14. storočia. Do vzorky boli zahrnuté pramene ilustrujúce najstarší stav liturgického repertoáru predpôstneho obdobia bez ohľadu na ich provenienciu. Tieto pramene sú však zväčša ne-notované (C, Al), obsahujú len incipity (MT), prípadne sú notované len adiaستمatically (Le). Pre výskum antifón v ich plnej dĺžke spolu s ich melodickou stránkou bolo však do vzorky nutné zaradiť aj pramene diastematicky notované. Keďže ide už o oveľa väčšie množstvo prameňov, bolo možné aplikovať geografické hľadisko vo väčšej miere. Vždy sme však brali ohľad na to, aby vzorka obsahovala aj čo najstaršie pramene ilustrujúce tradíciu danej oblasti.

2.2.1 Stredoeurópska skupina (c)

Stredoeurópska skupina zahŕňa oblasť dnešného Maďarska, Slovenska, Rakúska a Česka. Táto skupina obsahuje šesť prameňov: tri pochádzajú z Prahy, jeden zo Slovensko-Maďarského pohraničia, dva z Rakúska. Z Prahy pochádzajú dva pramene zo ženského benediktínskeho kláštora sv. Juraja na Pražskom hrade PG₁ a PG₂, prameň PV pochádza z pražskej katedrály sv. Víta. Prameň PG₁ pochádza z druhej polovice 12. storočia a ide o adiaستمatically neumovaný breviár; neумы sú nemeckého typu (sanktgallenského typu; CD:PG1). Neskorší prameň z kláštora sv. Juraja PG₂ je už diastematicky notovaný antifonár, obsahujúci zimmú časť liturgického roka. Antifonár pochádza z prvej polovice 14. storočia je notovaný metzko-gotickou notáciou (CD:PG2). Prameň PV z pražskej katedrály je breviár notovaný na linkách zostavený približne v poslednej štvrtine 13. storočia.¹³ Na štyroch linkách je použitá rhombická notácia (FCB:PV; M:PV).

Najvýhodnejší prameň St vo vzorke je notovaný breviár z katedrály v Ostrihome (*Breviarium notatum Strigoniense*), ktorý pochádza 13. storočia (CD:St). Na štyroch lin-

¹³Hoci na stránke Manuscriptoria, kde je digitálne faksimile tohto rukopisu (https://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIG-/NKCR_XIV_A_19___1U2A1JF-/cs) je uvedené datovanie medzi rokmi 1230–1950, čo je pravdepodobne na základe kunsthistorickej analýzy Karla Stejskala (Stejskal, 1990, s. 62–63), nie je to v súlade s hodobno-paleografickým obsahom rukopisu.

kách je použitá ostrihomská notácia. Aj z obsahu je zjavné, že ide o rukopis, ktorý vznikol priamo v skriptóriu v Ostrihome. Ide o najstarší notovaný prameň Ostrihomskej diecézy.

Antifonár G uložený v Universitätsbibliothek v Grazi pochádza z kláštora sv. Lambrechta v rakúskom Steiermarku. Je datovaný do 14. storočia. Obsahuje zimnú časť liturgického roka. Na štyroch linkách je použitá kvadratická notácia (CD:G).

Posledný prameň stredoeurópskej skupiny je sekulárny antifonár Kn z Klosterneuburgu. Pochádza z 12. storočia a patrí k najstarším rukopisom z klosterneuburskej knižnice. Obsahuje zimnú časť liturgického roka a spolu s prameňom Gu-1012 obsahuje program ofícia na celý liturgický rok. Klosterneuburská notácia je písaná na jednej červenej linke (CD:Kn).

Dokopy táto skupina obsahuje tri sekulárne pramene (Kn, PV a St) a tri monastické pramene (G, PG₁ a PG₂). Z toho PG₁, PV a St sú breviáre a G, Kn a PG₂ sú antifonáre.

2.2.2 Nemecká skupina (g)

Nemecká skupina obsahuje osem prameňov z oblasti dnešného Nemecka, Švajčiarska, Beneluxu a východného Francúzska. Chronologicky majú tieto pramene väčšie rozpätie, ako pramene v stredoeurópskej skupine. Nachádza sa tu Metzký tonár MT z 9. storočia, najstarší prameň vo vzorke, ako aj mladšie pramene z 13. a 14. storočia.

Ako bolo spomenuté, najstarší prameň nemeckej skupiny a zároveň aj celej vzorky prameňov je Metzký tonár. V práci výnimočne nepracujeme s faksimile, ale s edíciou tonára od Walthera Lipphardta (Lipphardt, 1965). Existuje totiž viacero relevantných kópií tohto tonára (hlavný prameň F-ME Ms 351 a jemu značne podobný tonár z Reichenau D-BAa Msc Lit 5), ktoré Lipphardt používa pre rekonštrukciu pôvodného obsahu Metzkého tonára. Lipphardt taktiež datoval tento tonár približne do roku 830 (aj keď na základe repertoáru sa môže javiť, že je mladšieho dáta). V tonári sú uvedené len incipyty liturgických spevov, čo môže spôsobovať problém pri rôznych antifónach s rovnakým incipitom (napr. antifóny *Semen cecidit* k.č. B.6–B.8).

Do nemeckej skupiny patria aj dva pramene z 10. storočia. Ide o prameň Le z Metz respektíve z Trieru uložený v knižnici v Lipsku, ktorý je spojený s Reginom, benedikťanským opátom z Prümu, neskôr z Trieru (Trevíru). Na základe toho je tento prameň kladený na začiatok 10. storočia. Obsahuje zoznamy adiaستمatically notovaných incipi-

tov liturgických kusov zoradených v liturgickom poradí s označením modu. Môžeme tak na základe tohto prameňa identifikovať nie len modus (ako je to v prípade MT), ale aj konkrétnu melódiu antifóny (CD:Le). Ďalším prameňom z konca 10. storočia je slávny Hartketov antifonár zo Saint Gallen (SG), obsahujúci kusy notované adiaستمatickými sanktgallenskými neumami (CD:SG). Len o málo mladší je sekulárny antifonár Q z Qu-edlinburgu, taktiež adiaستمaticky notovaný (CD:Q).

Z Metz je vo vzorke antifonár zo začiatku 13. storočia z kláštora sv. Arnulfa, ktorý sa žiaľ zachoval len na fotkách zhotovených pred prvou svetovou vojnou. Ide však o dôležitý rukopis ilustrujúci melodickú stránku antifón z oblasti Metz. Keďže už existuje len jeho čiernobiela reprodukcia, a to nie v najlepšej kvalite, mnohé miesta v rukopise sú ťažšie čitateľné, niektoré dokonca nečitateľné, ktoré som musel rekonštruovať (napr. Quod autem cecidit B.5c).

Ako východisko pre melodický katalóg antifón bol použitý antifonár z kláštora z Einsiedeln, ktorý pochádza zo 14. storočia, notovaný kvadratickou notáciou. Reprezentuje juhonemeckú tradíciu východne od Rýna (CD:E). Jemu veľmi podobný je antifonár K z kláštora Zwiefalten (uložený v Karlsruhe), ktorý pochádza z prelomu 13. a 14. storočia. Ide o reprezentanta hirsauskej monastickej reformy. Ich blízkosť môže byť čiastočne vysvetlená centrom tejto reformy – Hirsau –, ktoré bolo osídlené práve mníchmi z Einsiedeln (Eben a Demská, b. r., s. 34–35; CD:K).

Nemeckú skupinu dopĺňa sekulárny antifonár z Utrechtu (U) z 12. storočia, ktorý zastupuje pramene zo severnej časti nemeckej oblasti. Ako sa ukáže ďalej, v prameni sa miešajú prvky typické pre nemeckú ako aj francúzsku oblasť (CD:U).

Táto skupina má dokopy 6 monastických prameňov (E, K, Le, MA, MT a SG) a dva sekulárne pramene (Q a U). Z toho sú všetky antifonáre až na Metzky tonár MT.¹⁴

2.2.3 Francúzska skupina (f)

Najpočetnejšia skupina v našej vzorke je francúzska. Zahŕňa pramene z územia dnešného severného Francúzska a prilahlých oblastí. Spolu so západnou časťou nemeckých prameňov ide o centrálnu časť Franskej ríše.

Najstarším prameňom a taktiež najpodstatnejším pre textovú podobu najstaršieho

¹⁴Hoci sa prameň Le uvádza ako antifonár (CD:Le), obsahovo viac pripomína tonár.

repertoára je prameň C z Compiègne, slávny antifonár Karla Lysého približne z roku 877. Ide o spojený antifonár s graduálom obsahujúci kompletne texty liturgických kusov (radené liturgicky) bez akejkoľvek notácie. Vyniká obsahom repertoáru; nachádzajú sa tu totiž kusy, ktoré neobsahujú žiadne ďalšie pramene, prípadne len veľmi malé množstvo prameňov (Huglo, 1993; BNF:C).

Do staršej vrstvy francúzskej skupiny patrí prameň MR, ktorý sa nachádza v súkromnom vlastníctve, tradične označovaný ako antifonár Mont-Renaud. Ide o adiaSTEMaticky neumovaný antifonár z polovice 10. storočia pochádzajúci z mestečka Noyon v severovýchodnej oblasti Francúzska, no pravdepodobne bol napísaný v skriptóriu kláštora v Corbie (PalMus 16).

Oblasť Paríža a okolia tvoria dva sekulárne pramene: breviár z Notre Dame de Paris (Pa) z raného 14. storočia a antifonár z katedrály v Sens z 13. storočia (Se). Prameň Pa tvoria dva diely so zimnou a letnou časťou liturgického roka.¹⁵ Na štyroch linkách je použitá kvadratická notácia (CD:Pa). Antifonár Se obsahuje zimné a letné *temporale*, ako aj letné *sanctorale*; na štyroch linkách je použitý o niečo starší predok kvadráty – francúzska neumová notácia (CD:Se).

Z dnešnej časti Paríža Saint-Maur-des-Fossés pochádza monastický antifonár z kláštora sv. Maura SMF z 12. storočia, ktorý je svedkom monastickej reformy Cluny. Na štyroch linkách je použitá francúzska neumová notácia (CD:SMF). Z tejto oblasti pochádza aj monastický breviár Tr z benediktínskeho kláštora Montiéramey neďaleko Troyes taktiež z 12. storočia taktiež s francúzskou notáciou (BNF:Tr).

Severovýchodný región dopĺňa monastický breviár Ar z kláštora Saint-Vaast d'Arras, ktorý pochádza zo 14. storočia, obsahujúci kvadratickú notáciu (CD:Ar).

Do francúzskej skupiny sme zaradili aj antifonár W z Worcesteru datovaný približne do roku 1230. Hoci pochádza z katedrály z Worcesteru, ide o monastický antifonár (okrem ďalších prídavkov), ktorý vychádza z tradície kláštora z Corbie (CD:W; PalMus 12)

Posledný prameň N predstavuje sekulárny antifonár z južnej časti severofrancúzskej oblasti – Nevers –, pravdepodobne z katedrály Saint-Cyr-et-Sainte-Julitte, ktorý pochádza z 12. storočia. Na štyroch linkách je použitá _metzko-francúzska notácia (Huglo, 1988; BNF:N).¹⁶

¹⁵Letná časť sa nachádza pod signatúrou F-Pn Ms Lat 15182.

¹⁶Na <https://archivesetmanuscrits.bnf.fr/ark:/12148/cc58847n> píš „Notation neumati-

2.2.4 Akvitánska skupina (a)

Akvitánsku skupinu tvoria pramene pochádzajúce z oblasti Akvitánie, južného Francúzska a Španielska, keďže španielske pramene sú notované akvitánskou notáciou. Do Hispánie totiž išla christianizačná vlna po Reconquiste práve z juhofrancúzskej oblasti, ktorá bola v tej dobe (prelom 10. a 11. storočia) oveľa bohatšia ako sever (Stäblein, 1975, s. 12).

Najstarším prameňom tejto skupiny je antifonár z Albi (Al) pochádzajúci približne z roku 890. Neobsahuje hudobnú notáciu, no jeho význam je podobný ako význam antifonára z Compiègne (C), teda obsahuje repertoár kompletných textov antifón z 9. storočia (CD:Al).

Oblasť Provencálska zastupuje antifonár M z kláštora Saint-Victor v Marseille. Pochádza z 12. storočia a na dvoch farebných linkách F a C je použitá akvitánska notácia. Hoci ide o monastický prameň, jeho *cursus* vykazuje známky zmiešaného monastického i sekulárneho usporiadania (CD:M).

Z dôležitého centra Akvitánie, kláštora Saint Martial de Limoges, pochádzajú dva rukopisy. Starší antifonár Li₁ z kláštorného kostola Najsvätejšieho Spasiteľa pochádza z poslednej štvrtiny 10. storočia. Ide o skrátený antifonár, ktorý uvádza len incipity liturgických kusov spolu s neskoršie doplnenými označeniami modov, pričom nie všetky sú (adiastematicky) notované; konkrétne evanjeliové antifóny doby predpôstnej sú v antifonári bez notácie (CD:Li1; Collamore, 2000, s. 41–48, 283–284; Grier, 1995). O niečo neskorší breviár Li₂ približne z konca 11. storočia už obsahuje akvitánsku diastematickú neumovú notáciu, no prameň bol dostupný len v reprodukcii z mikrofilmov, čo sťažuje mieru čitateľnosti (BNF:Li2). Z kláštora Saint Martial de Limoges máme teda vo vzorke dva pramene, z čoho rukopis Li₁ reprezentuje fázu pred clunijskou monastickou reformou a rukopis Li₂ fázu po reforme (Collamore, 2000, s. 68, 282–283).

Do akvitánskej skupiny sme zaradili aj dva pramene uložené v knižnici v Toledu, keďže oba používajú akvitánsku notáciu. Antifonár To₁ z rokov 1020–1023 pochádza pravdepodobne zo zaniknutého kláštora Sant Sadurní de Tavèrnoles, ktorý sa nachádza vo východných Pyrenejach neďaleko hraníc súčasnej Andorry. Bol pravdepodobne

que diastématique proche de la notation messine à l'encre noire et à l'encre rouge avec les clés C et F“, ale podáty sú podobné francúzskej notácii, tj. nemajú tvar S, ale opačného C, a clivis má dve podoby, podobne ako v pražských prameňoch.

napísaný na kráľovskom dvore Sancha III. pre vtedajšieho opáta spomenutého kláštora Ponça. Obsahuje semidiastematickú akvitánsku notáciu na jednej rytej linke; nie vždy sa teda dajú jednoznačne dešifrovať intervalové vzťahy medzi jednotlivými neumami. Antifonár je značne chybový (chyby v latinskom texte, často nesprávne rubriky) a radenie liturgických kusov je často formou antológie. Taktiež nie je jasný *cursus* prameňa (CD:To1; Collamore, 2000, s. 53–56, 293–304). Sekulárny antifonár To₂ už pochádza pravdepodobne priamo z Toleda približne z poslednej štvrtiny 11. storočia a repertoárovo je s prvým rukopisom značne spriaznený (hoci ich vzťah nemusí byť priamy). Bol pravdepodobne kompilovaný z viacerých zdrojov a reprezentuje jednak clunijskú tradíciu skrze kláštor Moissac,¹⁷ ako aj lokálnu iberskú tradíciu. Notovaný je už diastematicky s jednou rytou linkou, čo z neho robí jeden z najstarších diastematicky notovaných prameňov. (CD:To2; Collamore, 2000, s. 57–63, 304–307, 2003).

2.2.5 Talianska skupina (i)

Žiaľ najmenšia skupina prameňov je talianska. Dôvodom je značná nedostupnosť faksimile väčšiny prameňov. Skupina obsahuje štyri pramene.

Oblasť Toskánska reprezentujú pramene Lc a Fi. Monastický antifonár Lc pochádza pravdepodobne zo zaniknutého kamaldulského kláštora (založeného v 11. storočí) v Pozzeveri neďaleko Luccy z 12. storočia. Ide o diastematicky notovaný antifonár so stredotalianskymi neumami na dvoch linkách (PalMus 09; CD:Lc). Rukopis Fi z katedrály vo Florencii *di Santa Maria del Fiore* pochádza taktiež z 12. storočia. Ide o diastematicky notovaný antifonár so stredotalianskou notáciou na rytých linkách (CD:Fi).

Medzi talianskymi prameňmi nesmie chýbať monastický antifonár Bv pravdepodobne z kláštora San Lupo pochádzajúci z 12. až 13. storočia. Oblasť Beneventa vykazuje značné špecifiká – oproti iným prameňom si udržiava mnohé lokálne špecifiká, čo môže súvisieť aj s históriou Beneventa, ktoré dlho patrilo do longobardského Beneventského vojvodstva. Na rytých linkách je použitá beneventská notácia (PalMus 22).

Do talianskej skupiny svojou tradíciou taktiež patrí františkánsky antifonár uložený v knižnici vo Friburgu (dnešné Švajčiarsko), jeho proveniencia je však neznáma. Ide o

¹⁷Zdá sa, že zdrojom pre To₂ boli monastické pramene, takže pri kompilovaní bol antifonár To₂ prerobený na sekulárny *cursus* (Collamore, 2000, s. 59).

sekulárny antifonár z neskorého 13. storočia. Na štyroch linkách je použitá kvadratická notácia (CD:F).

2.3 Antifóny doby predpôstnej

2.3.1 Vymedzenie repertoáru

V tejto kapitole vymedzíme repertoár, ktorý bude predmetom tejto práce. Aby sme totiž vybrali z množstva repertoáru, ktorý sa v predpôstnom období vyskytuje, je potrebné si predstaviť jednotlivé skupiny antifón, ktoré sa v predpôstnej dobe vyskytujú. V oficiu predpôstneho obdobia sa nachádza množstvo propriových antifón. Dali by sa v podstate rozdeliť na štyri skupiny: žalmové, starozákonné, alelujové a evanjeliové antifóny.

Prvú skupinu tvoria žalmové antifóny, teda antifóny, ktoré sa spievajú k žalmom a z nich aj textovo čerpajú. V prvých nešporách a v nočných matutína sa spievali žaltárové antifóny (ktoré sa spievajú každú inú nedeľu, teda nepatria do propria predpôstnej doby). Oproti tomu séria piatich žalmov v ranných chálach (*laudes*) mala vlastnú sériu žalmových antifón z propria doby predpôstnej (napr. CantusID 003774 *Miserere mei deus*). Všetky tieto antifóny čerpajú svoj text priamo zo žalmov.

Ďalšiu skupinu tvoria starozákonné antifóny. Ako bolo spomenuté vyššie (kap. 1), v dobe predpôstnej sa začala čítať kniha Genesis. V prvom týždni to bol príbeh o Adamovi, v druhom príbeh o Noemovi a v treťom týždni príbeh o Abrahámovi. Tieto texty však nedostali svoj hlavný priestor v antifónach, ale v responzóriách matutína ako odpoveď na čítanie jednotlivých *capitula* (Dobszay, 2006).

Starozákonné texty sa však ocitli aj v niektorých antifonách. Tie sa najčastejšie vyskytli na nešporách ako *antiphona ad Magnificat*; teda na každý týždeň zvyčajne len jedna. Prvá nedeľu *Septuagesima* obsahuje napr. antifónu *Dixit dominus ad Adam* (CantusID 002284, nachádzajúcu sa napr. v F, Lc), alebo *Plantaverat autem dominus* (CantusID 004297, nachádzajúcu sa napr. v Kn, PG₁, W). Len táto nedeľa obsahuje starozákonné antifóny obsiahnuté v CAO (Hesbert, 1963–1979; CantusIndex b. r.). V nedeľu *Sexagesima* sa objavujú antifóny *Dixit dominus ad Noe* (CantusID 201300, nachádzajúca sa napr. v F, Lc, To₁, To₂) alebo *Loquens dominus ad Noe* (CantusID 202936, nachádzajúca sa napr. vo W), ktoré vyzerajú ako (možno novšia) analógia k antifóne *Dixit dominus ad Adam*. Tre-

tia nedela taktiež obsahuje lokálne antifóny, ako *Dum staret Abraham* (CantusID 201437, nachádzajúca sa vo W), alebo *Pater fidei nostrae Abraham* (CantusID 203784, nachádzajúca sa napr. v F, Lc).

Tretiu skupinu antifón tvoria špecifické antifóny *Alleluia*, ktoré súvisia s takzvanou rozlúčkou s *Alleluia*. V rímskom ríte sa toto slovo spájalo s radostnou oslavou,¹⁸ a preto sa spolu s časťou omšového ordinária *Gloria in excelsiis Deo* v Pôstnom období vynechávalo, respektíve zakazovalo spievať (Berger, 2008, heslo *Alleluja*, s. 42n). Sv. Benedikt napríklad vo svojej reholi predpisuje, že *Alleluia* sa nespieva v období pôstu (RB, kap. 16). No vznikom predpôstneho obdobia sa tento zákaz posnul; najprv na obdobie po nedeli *Septuagesima*, neskôr na nedelu samotnú – (*Alleluia* sa smelo spievať ešte na nešporách v predvečer nedele).¹⁹

S týmto zákazom sa spojila slávnosť rozlúčky s *Alleluia*, ktorá pozostávala zo spevu antifón a rezponzórií s alelujovou tematikou (Guéranger, 1909, s. 106–115; Robert, 1967). Boli to spevy dvoch druhov: typické pre Paschu, ktoré nahrádzali pôvodné slová spevu slovami *Alleluia*, pričom melódia pôvodného kusu sa zachovala (napr. antifóna CantusID 001337 na melódiu *Quem vidistis* CantusID 004455), alebo spevy, ktoré slovo *Alleluia* personifikovali a lúčili sa s ním (napr. antifóna *Alleluia sola tenes* CantusID 001353).

Poslednú skupinu tvoria evanjeliové antifóny. Tie sa v antifonároch často nachádzajú v sérii (napr. v C 45r s rubrikou *Antiphonae in evangelio infra hebdomada*) a ich rozdelenie na konkrétne liturgické pozície mohlo byť viac-menej voľné. Tieto antifóny čerpajú svoj text z evanjelia, ktoré sa čítalo v danú nedelu (pozri kap. 1.2 a prílohu B). Práve táto skupina antifón je predmetom nášho výskumu.

Nie je to však vo všetkých prípadoch tak. V nedelu *Sexagesima* sa totiž vyskytujú antifóny s incipitom *Si...*, ktoré svoj text nečerpajú z evanjelia, ale z homílie sv. Gregora Veľkého, ktoré sa čítali v treťom nocturne matutína. Pretože patria medzi štandardný repertoár evanjeliových antifón doby predpôstnej, z našej vzorky sme ich nevyradili. Hoci totiž nemajú za predlohu evanjelium, liturgicky sa správajú ako evanjeliové antifóny. Teda oproti iným antifonám, ktoré sme vyššie spomínali, sa tieto antifóny odlišujú len

¹⁸Na východe sa spevy *Alleluia* v pôste nevynechávajú, dokonca sa niektoré spevy oficiálne spevom *Alleluia* nahrádzajú, podľa čoho sa tieto dni aj označujú ako „dni *Alleluia*“.

¹⁹O posúvaní vieme z antifonárov. Napr. v antifonári C 44v sa alelujové antifóny nachádzajú s rubrikou *Antiphonae in matutinis*, v Al sú predpísané na *laudes*. Neskôr sa posunuli na nešpory, napr. v SMF sú už tieto spevy výlučne na nešpory. Niektoré pramene (napr. Kn) ich však vôbec neobsahujú.

obsahom.

Dôvod, prečo sa medzi evanjelióvymi antifónami ocitli antifóny čerpajúce z homílie sv. Gregora Veľkého, začne byť jasnejší, ak sa bližšie pozrieme na liturgický program officia. V treťom nocturne nedeľného matutína sa čítali tri či štyri čítania. Prvé čítanie bolo úryvok z evanjelia – skrátaná verzia omšového evanjelia, teda akési jeho predznamenanie či „upútavka“ – spolu s komentárom k nemu či homíliou. Potom nasledovalo rezponzórium a ďalšie časti homílie so svojimi rezponzóriami. Komentár k evanjeliu bol teda v matutíne súčasťou evanjelia. Ak k tomu pridáme, že na predpôstne nedele sa čítali k evanjeliám homílie sv. Gregora Veľkého,²⁰ zaradenie antifón na text Gregorovej homílie medzi evanjelióvé antifóny je zjavné. Avšak prečo sa tak stalo práve na nedeľu *Sexagesima* a nie na inú, nie je jasné. S takýmto javom sa totiž nestretávame ani nikde inde v liturgickom roku.

Ako bolo povedané, liturgická pozícia jednotlivých antifón nebola pôvodne zapísaná v liturgických knihách (napr. C). V mladších antifonároch a breviároch majú niektoré z týchto antifón už rubriku, ktorá určuje ich liturgickú pozíciu. Evanjeliové antifóny sa v prvom rade objavovali k novozákonným kantikám, teda v ranných chválach *ad Benedictus* a na nešporách *ad Magificat*; v nedeľu najmä na druhých nešporách. Zastávali aj pozíciu *ad cantica*, teda vždy ku kantikám v treťom nocturne. Okrem toho sa tieto antifóny spievali na malých hodinkách a to na trojicu žalmov.

V postupe práce sme najprv zostavili predbežný zoznam na základe databázy Cantus Index.²¹

2.3.2 Text antifón

V tejto kapitole sa budeme zaoberať textovou stránkou antifón. Je to jedna z troch zložiek, ktorej sa v práci venujeme. Textová stránka antifóny – popri jej liturgickej pozícii a melodickej realizácii – je podstatným elementom pre naše ďalšie úvahy.

Nie každá antifóna narába s textom evanjelia rovnako. Antifóny niekedy citujú text evanjelia súvisle, z jedného miesta (jedného verša), inokedy kombinujú text z viacerých

²⁰Na nedeľu *Septuagesima* sa čítal úryvok z Gregorovej homílie č. XIX (PL 76, stl. 1153), na nedeľu *Sexagesima* sa čítal úryvok z homílie č. XV (PL 76, stl. 1131) a na nedeľu *Quinquagesima* úryvok z homílie č. II (PL 76, stl. 1081).

²¹Tu sa nachádza aj niekoľko regionálnych kusov, ktoré sa v našej vzorke nevyskytli. Sú to napr. *Exiit qui seminat ... centuplum* (CantusID 002789), alebo *Accesserunt ad Jesum* (CantusID 001223).

od seba vzdialených veršov. Antifóna, ktorá čerpá z jedného miesta, je napr. *Vobis datum est* (k.č. B.13) čerpajúca z Lk 8, 10, s prídavkom *dicit dominus* na konci. Antifóna, ktorá berie svoj text z viacerých miest, je napr. *Caecus sedebat* (k.č. C.2) čerpajúca z Lk 18, 35. 38.

Taktiež niektoré antifóny preberajú text z vulgaty doslove, iné ho parafrázujú. Príkladom verne prebratého textu je napr. *Semen cecidit ... centuplum* (k.č. B.8) – Lk 8, 8 –; antifóna, ktorá predlohu parafrázuje, je napr. *Iter faciente Jesu* (k.č. C.11) – tá príbeh prerozprávava vlastnými slovami.

V nasledovných tabuľkách (2–4) uvádzame zoznam sledovaných antifón po jednotlivých predpôstných týždňoch. V prvom stĺpci uvádzame ID na základe databázy Cantus Index (teda CantusID), v druhom stĺpci uvádzame verše z evanjelia danej nedele (súradnice perikop uvádzame v tab. 1 na strane 18), z ktorých antifóny čerpajú. Tretí stĺpec obsahuje samotný text antifóny. V štvrtom stĺpci uvádzame číslo v melodickom katalógu antifón, ktorý sa nachádza na konci práce.

Septuagesima; Mt 20, 1–16			
ID	verš	Text antifóny	k.č.
002754	1	Simile est regnum caelorum homini patrifamilias qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam dicit dominus	A.17
001915	2	Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno misit eos in vineam suam	A.3
003461	4	Ite et vos in vineam meam et quod justum fuerit dabo vobis	A.10
001806	6.7	Circa undecimam vero horam exiit paterfamilias foras et invenit alios otiosos et illis dixit ite et vos in vineam meam	A.2
004523	6b.7	Quid hic statis tota die otiosi ite et vos in vineam meam	A.14
004524	6b.7	Quid hic statis tota die otiosi responderunt et dixerunt nemo nos conduxit	A.15
002305	6b-7. 4	Dixit paterfamilias operariis suis quid hic statis tota die otiosi at illi respondentes dixerunt quia nemo nos conduxit ite in vineam meam et quod justum fuerit dabo vobis	A.7

pokračovanie na ďalšej strane

Septuagesima; Mt 20, 1–16			
ID	verš	Text antifóny	k.č.
001988	8	Cum autem sero esset factum coepit paterfamilias suis mercedem dare cultoribus incipiens a novissimis usque ad primos	A.4
001989	8a	Cum autem sero factum esset dixit dominus vineae procuratori suo voca operarios et redde illis mercedem	A.5
005484	8b	Voca operarios et redde illis mercedem suam dicit dominus	A.19
003040	12	Hi novissimi una hora fecerunt et pares illos nobis fecisti qui portavimus pondus diei et aestus	A.9
001384	13	Amice non facio tibi injuriam nonne ex denario convenisti mecum tolle quod tuum est et vade	A.1
002281	13-14	Dixit autem paterfamilias amice non facio tibi iniuriam nonne ex denario convenisti mecum tolle quod tuum est et vade	A.6
005157	14	Tolle quod tuum est et vade quia ego bonus sum dicit dominus	A.18
003921	15	Non licet mihi facere quod volo an oculus tuus nequam est quia ego bonus sum dicit dominus	A.13
004921	16	Sic erunt novissimi primi et primi novissimi multi enim sunt vocati pauci vero electi	A.16
002677	16	Erunt primi novissimi et novissimi primi multi sunt enim vocati pauci vero electi dicit dominus	A.8
003833	16	Multi enim sunt vocati pauci vero electi dicit dominus	A.12
003834	16	Multi erunt primi novissimi et novissimi primi dixit Jesus discipulis suis	A.11

Tabuľka 2: Antifóny na nedeľu *Septuagesima* (Mt 20, 1–16)

Sexagesima; Lk 8, 4–15			
ID	verš	Text antifóny	k.č.
002040	4-5a	Cum turba plurima conveniret ad Jesum et de civitatibus properarent ad eum dixit per similitudinem exiit qui seminat seminare semen suum	B.1

pokračovanie na ďalšej strane

Sexagesima; Lk 8, 4–15			
ID	verš	Text antifóny	k.č.
002040.1	4-5.8	Cum turba plurima conveniret ad Jesum et de civitatibus properarent ad eum dixit per similitudinem exiit qui seminat seminare semen suum et dum seminat aliud cecidit in terram bonam et obtulit fructum in patientia	B.1c
002040.2	4-5	Cum turba plurima conveniret ad Jesum et de civitatibus properarent ad eum dixit per similitudinem exiit qui seminat seminare semen suum et dum seminat aliud cecidit secus viam et conculcatum est et volueres caeli comederunt illud dicit dominus	B.1d
002789	5	Exiit qui seminat seminare semen suum et dum seminat aliud cecidit in terram bonam et fecit fructum centuplum	B.2
004859	8	Semen cecidit in terram bonam et obtulit fructum aliud centesimum et aliud sexagesimum	B.6
004860	8,15	Semen cecidit in terram bonam et obtulit fructum in patientia	B.7
004861	8	Semen cecidit in terram bonam et ortum fecit fructum centuplum	B.8
003490	8	Jesus haec dicens clamabat qui habet aures audiendi audiat	B.3
005483	10	Vobis datum est nosse mysterium regni dei ceteris autem in parabolis dixit Jesus discipulis suis	B.13
004862	11	Semen est verbum dei sator autem Christus omnis qui audit eum manebit in aeternum	B.9
004557	15	Quod autem cecidit in terram bonam hi sunt qui in corde bono et optimo verbum dei retinent et fructum afferent in patientia	B.5
004503	15	Qui verbum dei retinet corde perfecto et optimo fructum afferet in patientia	B.4
004915	†	Si vere fratres divites esse cupitis veras divitias amate	B.12
004882	†	Si culmen veri honoris quaeritis ad illam caelestem patriam quantocius properate	B.10
004895	†	Si gloriam dignitatum diligitis in superna angelorum curia adscribi festinate	B.11
224622/ 004895.1	†	Si gloriam dignitatis queritis in illa caelestis curia abscribi festinate	B.11c

pokračovanie na ďalšej strane

Sexagesima; Lk 8, 4–15			
ID	verš	Text antifóny	k.č.

Tabulka 3: Antifóny na nedelu *Sexagesima* (Lk 8, 4–15)

Legenda: † – antifóny čerpajú z homílie XV sv. Gregora Veľkého (PL 76, stl. 1132)

Quinquagesima; Lk 18, 13–43			
ID	verš	Text antifóny	k.č.
002495	31	Ecce ascendimus Jerosolymam et consummabuntur omnia quae scripta sunt per prophetas de filio hominis	C.8
002494	31- 33	Ecce ascendimus Jerosolymam et consummabuntur omnia quae scripta sunt de filio hominis tradetur enim gentibus et illudetur et flagellabitur et conspuetur et postquam flagellaverint occident eum et die tertia resurget	C.7
005165	32	Tradetur enim gentibus ad illudendum et flagellandum et crucifigendum	C.16
002436	35- 38	Dum appropinquaret Jericho caecus quidam interrogabat quid hoc esset dixerunt autem ei quod Jesus Nazarenus transiret et clamabat dicens Jesu fili David miserere mei	C.6
201778	35- 38	Factum est autem cum appropinquaret Jesus Jericho caecus quidam sedebat secus viam mendicans et cum audisset turbam praetereuntem interrogabat quid hoc esset dixerunt ei quod Jesus Nazarenus transiret et clamavit dicens Jesu fili David miserere mei	C.10
003463	35, 38	Iter faciente Jesu dum ambularet Jericho caecus clamabat ad eum ut lumen recipere mereretur	C.11
001752	35, 38	Caecus sedebat secus viam et clamabat miserere mei fili David	C.2
003776	34, 41	Miserere mei fili David quid vis faciam tibi domine ut videam	C.12
001978	37- 38	Cum (autem) audiret quod Jesus Nazarenus transiret clamabat dicens Jesu fili David miserere mei	C.4
005172	38	Transeunte domino clamabat caecus ad eum miserere mei fili David	C.17
002716	39	Et qui praeibant increpabant eum ut taceret ipse vero multo magis clamabat miserere mei fili David	C.9

pokračovanie na ďalšej strane

Quinquagesima; Lk 18, 13–43			
ID	verš	Text antifóny	k.č.
001751	39	Caecus magis ac magis clamabat ut eum dominus illuminaret	C.1
005015	40- 43	Stans autem Jesus jussit caecum adduci ad se et ait illi quid vis faciam tibi domine ut videam et Jesus ait illi respice fides tua te salvum fecit et confestim vidit et sequebatur illum magnificans deum	C.15
004532	41- 42	Quid vis faciam tibi domine ut videam ait Jesus vade fides tua te salvum fecit	C.14
002294	42	Dixit Jesus caeco respice fides tua te salvum fecit et confestim vidit et sequebatur illum magnificans deum	C.5
004149	43	Omnis plebs ut vidit dedit laudem deo	C.13
<i>sine</i>	?	Clamabat caecus et dicebat*	C.3

Tabuľka 4: Antifóny na nedeľu *Quinquagesima* (Lk 18, 31–43)

Legenda: * – z antifóny sa zachoval len incipit; *sine* – antifóna sa nenachádza v databáze CantusIndex.

2.4 Melodický katalóg antifón

Ďalšou podstatnou časťou tejto práce bolo zostavenie melodického katalógu skúmaných antifón (uvádzame ho na konci práce). Doň sme zaznamenali všetky navzájom odlišné melódie a významné textové varianty. Nebolo našou snahou prepísať všetky varianty či zachytiť všetky drobné melodické odchýlky a tak vytvoriť kritickú edíciu antifón. Takýto rozsah práce by sa nezmestil do rámca diplomovej práce a zároveň to pre ďalšiu analýzu antifón ani nie je potrebné. Katalóg má skôr za úlohu zozbierať existujúce melódie pre určenie rôznych chorálnych tradícií stredovekej Európy, prípadne pre lepšie rozlíšenie jednotlivých antifón a ich obmien.

Je viacero bodov, ku ktorým sa ohľadom tohto katalógu treba vyjadriť.

2.4.1 Postup práce

V prvom rade bolo nutné si zvoliť východzí prameň, teda prameň, z ktorého budú v katalógu zachytené všetky melódie. Ním sa stal antifonár E. Zvolil som antifonár z nemeckej skupiny, ktorý reprezentuje celkom stabilnú nemeckú tradíciu. Francúzske pramene, no

najmä akvitánske a talianske pramene často vykazujú rôzne repertoárové špecifiká a regionálne tradície. Ako sa aj ukázalo, repertoár zachytený v antifonári z Einsiedeln predstavuje z väčšej časti základný európsky repertoár. Okrem toho obsahuje vyššie množstvo kusov ako priemerný prameň v našej vzorke a zápis antifón je dobre čitateľný.

Pri tvorbe melodického katalógu sme ďalej postupovali regionálne po diastematicky notovaných prameňoch. Teda postupne od stredoeurópskej skupiny, cez nemeckú, francúzsku, akvitánsku, až po taliansku. Ak sa v jednotlivých prameňoch objavila nová melódia, vznikol nový záznam v katalógu s novým prepisom.

2.4.2 Antifóny, obmeny, varianty, redakcie

V tomto momente je nutné zastaviť sa pri klasifikácii jednotlivých položiek, s ktorými sme sa stretávali pri prechádzaní vybraných prameňov, ako aj pri metodologickej a terminologickej stránke klasifikácie.

Je viacero možných hľadísk, ktorými sa dá pristupovať k repertoáru. Ide najmä o hľadisko textové, hľadisko hudobné a hľadisko funkčné. Hoci pri skúmaní liturgickej hudby je časté hudobné hľadisko (teda na kus sa pozeráme najmä ako na hudobnú jednotku, v kontexte klasickej hudby ako na hudobnú skladbu) a pri skúmaní obsahu liturgie a liturgických textov je časté textové hľadisko (teda na kus sa pozeráme ako na jeden text, tak to vidíme v Hesbertovom CAO), v tejto práci som sa rozhodol zvoliť funkčné hľadisko.

Čo ale funkčné hľadisko presne znamená? Toto hľadisko sa snaží pristupovať ku kusom ako k funkčným jednotkám liturgie, ktorá je (podľa môjho názoru) nadradená textu, či hudbe. Funkčné hľadisko v sebe samozrejme zahŕňa aj textovú aj hudobnú zložku, ktoré sú hierarchicky zoradené text → hudba, no neberie ich ako primárne. Toto hľadisko má jednu podstatnú výhodu. Lepšie ilustruje dobovú skutočnosť (respektíve, viac sa k nej blíži). Pri liturgickej službe totiž nie je najdôležitejšie, aká melódia sa na danom mieste spievala, ani či sa spievalo v danom kuse slovo *pergeret* alebo *ambularet*, ale najdôležitejšia je modlitba a liturgické obrady, ktoré sú akýmsi štruktúrovaným systémom sami pre seba. Samozrejme neznamena to, že melódia nie je dôležitá – modus antifóny predsa určuje nápev psalmódie –, ani to neznamena, že text je nepodstatný – na to, aké slová sa majú spievať/modliť sa vždy kládol veľký dôraz. Tento liturgický systém sa ako každý systém skladá z prvkov. Tie môžeme rozdeliť do viacerých skupín a niektorými z

nich sú napríklad žalmy, responzóriá, antifóny, kantiká a podobne.

Uvedme pár príkladov. Z hudobného hľadiska *Requiem aeternam* od Johanna Sebastian Bacha a *Requiem aeternam* od Wolfganga A. Mozarta sú dve odlišné skladby. No z hľadiska funkčného je to jeden a ten istý introitus na omši za zosnulých. V liturgii sa stretávame aj s odlišným prípadom. Často máme jeden text v odlišnej liturgickej pozícii/funkcii – v jednom prípade je to antifóna, v druhom je to responzorium, v treťom je verš zo žalmu –; tu ide o tri odlišné jednotky. Druhý príklad bude priamo z doby predpôstnej. Antifóny B.1a *Cum turba plurima ... suum* a B.1c *Cum turba plurima ... patientia*, ktorá má pridaný text, ale melódiu spoločnej časti má rovnakú, sú v skutočnosti funkčne jedna antifóna, len druhá má doplnený text a melódiu. Túto logiku uplatňujeme v melodickom katalógu antifón a v práci ako takej. Treba však zdôrazniť, že ide o metodiku/výskumný aparát, zvolený pre túto prácu, ktorý si nenárokujúcej univerzálnu platnosť.

Ako bolo vyššie napísané, z východzieho prameňa E boli prepísané všetky relevantné antifóny. Keď však prišlo na ďalšie pramene, v ktorých sa vyskytovali podobné texty a melódie, bolo nutné rozlíšiť, či ide o rovnaký, alebo odlišný kus, text a melódiu. Inak povedané, bolo nutné stanoviť hranice medzi mierou odlišnosti jednotlivých realizácií.

Takmer žiadne melódie jednej antifóny neboli v našej vzorke medzi rôznymi prameňmi rovnaké. Vždy existovala aspoň minimálna variácia. Vo vzorke sa taktiež vyskytovali textové varianty, ktoré pri tomto rozlišovaní hrajú dôležitú úlohu. Z toho dôvodu sme použili nasledovnú systematiku.

V katalógu rozlišujeme v podstate len dve úrovne: **antifónu** (teda samostatný kus) ako nadradenú úroveň a **obmenu** ako podradenú úroveň.²² Ideálna antifóna je charakteristická svojím textom, melódiou a liturgickou funkciou. Každá položka v prameni, ktorá sa textom i melódiou od seba odlišuje, je samostatná antifóna. Ak by sa teda v jednom prameni vyskytovali dva kusy s podobným textom aj podobnou melódiou, museli by sme ich brať ako osobitné kusy. Ak by sa ale vyskytli s rovnakým textom aj melódiou v jednom prameni, išlo by len o jednu antifónu uvedenú dvakrát.²³ Naopak, ak by exis-

²²Tu treba upozorniť, že slovo „obmena“ používame práve v tomto význame, teda ako podradenú jednotku antifóny, jej konkrétne textovo-hudobnú realizáciu.

²³S týmto prípadom sme sa niekoľko krát stretli. Pri zostavovaní prameňa sa musel pisateľ pomýliť a uviedol antifónu dvakrát.

tovali dve antifóny podobné textom i melódiou, no nevyskytovali by sa v ani jednom prameni spolu, mohlo by pravdepodobne ísť o dve obmeny jednej antifóny (aj je to u obmien antifóny *Si gloriam* B.11a a B.11c).

Do kategórie obmeny sa zmestí viacero rôznych prípadov, môže ísť o významné odlišnosti v melódii i v texte. Kedy však ide o jednu obmenu, a kedy o rôzne obmeny? Čo sa týka textu, na to, aby sme realizácie antifón klasifikovali ako obmeny, museli by sa od seba odlišovať väčšou časťou textu; napríklad odlišným alebo pridaným celým úsekom nového textu (napr. obmeny antifóny *Cum turba plurima* B.1a a B.1d). Drobné variácie, ako chýbajúce alebo pridané alebo zmenené jedno slovo, v katalógu nerozlišujeme. Veľmi častou variáciou je chýbajúce respektíve pridané častice *enim* (napr. A.17a), alebo *autem* (napr. A.3b). Podobne variácia medzi predložkami *cum* a *dum* (napr. C.6).

Čo sa týka melódie je priestor na obmeny väčší. Tu vychádzame najmä zo systematiky L. Dobszaya a J. Szendrei (Dobszay a Szendrei, 1999, s. 21*–34*). Prvý prípad je, že má antifóna úplne inú melódiu, prípadne aj v inom mode. To je napr. prípad antifón *Quod autem cecidit* (B.5). Ak má antifóna odlišné melódie môžeme s istotou hovoriť o obmenách jednej antifóny.

Iným prípadom obmeny antifóny je modálny variant. V tomto prípade je melódia jednotlivých výskytov antifóny takmer identická – nemusí sa vôbec líšiť –, no jej záver (terminácia) spolu s finálou sú odlišné. Máme teda dve takmer identické melódie jednej antifóny v iných modoch. Tento štrukturálny rozdiel je dostatočný (a zároveň podstatný pre naše ďalšie úvahy) na to, aby sme realizácie klasifikovali ako obmeny.

Rozdiely v melódii sa však dejú aj na iných miestach v antifóne, ako na finále. Najdôležitejšími miestami sú: začiatok a koniec antifóny (teda začiatočná a konečná melodická formula), začiatok (*incipium*) a koniec (finála) jednotlivých fráz. Ak sa teda zmeny v melódii dejú mimo týchto oblastí, nepovažujeme realizácie za odlišné obmeny. Ak sú nejaké zmeny na týchto štrukturálnych miestach, no v malom počte (jedna až dve), taktiež to nepovažujeme za podstatnú odlišnosť. Ak je však rozdielov viac, je nutné považovať realizácie za odlišné obmeny, hoci nesú nejaké podobnosti. Takýmto prípadom sú obmeny B.8d a B.8e antifóny *Semen cecidit ... centuplum*. Dôležitým bodom je aj rozloženie melodických fráz vzhľadom k textovým frázam. Ak sa jednotlivé realizácie antifóny nezhodujú v rozložení a hraniciach fráz, ide taktiež o podstatnú variáciu. Takéto typy

variácie nazývame rôznou redakciou antifóny, pretože realizácie sú zjavne spriaznené – používajú rovnaký modálny materiál –, no nemožno ich už brať ako rovnaké melódie.

Variácia sa v mnohých prípadoch deje v texte a v melódii zároveň. Ak sa ukáže, že text a melódia vo viacerých prameňoch kovariujú, je to väčší argument pre rozlíšenie dvoch takýchto realizácií ako obmeny. Takýmto prípadom sú obmeny A.17a a A.17b antifóny *Simile est*.

2.4.3 Štruktúra katalógu a katalógové číslo

Štruktúra katalógu je nasledovná. Je členený do troch častí podľa predpôstnych týždňov. Najprv uvádzame antifóny pre Septuagesimu, potom pre Sexagesimu a nakoniec pre Quinquagesimu. Tieto časti sú označené veľkými písmenami. Rozdelenie katalógu na tri časti dáva zmysel, lebo skupiny antifón sú exkluzívne – neprekrývajú sa.

V rámci týchto skupín sú už antifóny radené abecedne pre lepšiu orientáciu. Keďže v prameňoch sa antifóny vyskytujú v rôznorodom poradí a často v rôznom liturgickom postavení, tento aspekt som pri radení katalógu nebral do úvahy. Jednotlivé antifóny majú svoje arabské číslo.

Katalóg rozlišuje aj obmeny antifón. Ak má antifóna viacero obmien, každá z nich dostane označenie malého písmena. V tomto prípade má teda každá obmena (aj prvá) svoje označenie, pričom antifóna, ktorá obmeny nemá, ostáva bez označenia písmena.

Zo štruktúry katalógu vychádza aj podoba katalógového čísla (skrátene k.č.). Na prvom mieste je označenie pre predpôstny týždeň: pre nedeľu *Septuagesima* „A“, pre nedeľu *Sexagesima* „B“ a pre nedeľu *Quinquagesima* „C“. Toto označenie je od nasledovného čísla antifóny oddelené bodkou, aby sa s ním neplietlo. Každá antifóna, ako bolo písané vyššie má svoje číslo, osobitné pre každý predpôstny týždeň. Po tomto čísle nasleduje písmeno obmeny (ak antifóna nejaké má). Tak napr. k.č. C.11b znamená, že ide o druhú obmenu jedenástej antifóny tretieho predpôstneho týždňa *Quinquagesima*.

Každé heslo v katalógu má rovnakú štruktúru. Po katalógovom čísle nasleduje názov antifóny. Je to vo väčšine prípadov incipit antifóny (s prípadným vynechaným/doplneným slovom v zátvorke, pozri predošlú podkapitolu). Ak majú rôzne antifóny rovnaký incipit, prípadne rovnaký dlhší začiatočný úsek textu, uvádzame po troch bodkách posledné slovo antifóny, ako je to v prípade antifón *Semen cecidit* (k.č. B.6–B.8).

Po nadpise nasleduje číslo CantusID (teda ID v databáze Cantus Index). Môže sa stať, že niektoré antifóny sa v spomenutej databáze nenachádzajú. To je vyjadrené latinským *sine*. Databáza rozlišuje aj textové varianty. Tie sú uvedené po šesťmiestnom ID (napr. 004503.1). Ak textový variant v databáze svoje ID nemá, uvádzame ho kurzívou (napr. k.č. B.1c). Ak má antifóna viacero melodických obmien s rovnakým CantusID, uvádzame ho len pri prvej obmene.

Ďalšou časťou záznamu v katalógu je transkripcia antifóny (k jej podobe sa vyjadríme v nasledujúcej podkapitole).

Po transkripcii nasleduje zoznam konkordancií. Konkordancie sú rozdelené podľa geografických skupín (pozri kap. 2.2) a sú zoradené v rovnakom poradí, ako sme ich prezentovali v kapitole 2.2. Samotné konkordancie tvorí značka prameňa (tie sú uvedené v tabuľke prameňov v prílohe A) a strana/fólio, kde sa daná antifóna vyskytuje. Pri prameni MT číslo strany neuvádzame, keďže sme pracovali s edíciou (o tom pozri v kap. 2.2.2). Prameň, ktorého prepis sa nachádza v katalógu je podčiarknutý (napr. E 49r).

V hornom indexe jednotlivých konkordancií dodávame prípadné poznámky. Ak ide o dlhšiu pripomienku, uvádzame ju klasicky pod čiarou. Okrem toho sme použili skrátené značky (uvedené v predslove ku katalógu). Ak bol s rovnakou finálou v prameni uvedený iný modus (napr. autentický za plagálny najčastejšie v G-modoch), v hornom indexe sa vyskytuje číslo daného modu. Ak je antifóna v prameni transponovaná (pri I.–IV. mode *in A*, pri modoch V.–VIII. *in C*), použili sme skratku „T“. Ak v notovanom prameni chýbala notácia danej antifóny, použili sme skratku „nn“ (za *non notatum*). Ak sa v antifóne vyskytuje posuvka „b“, použili sme znak „b“.

Ak nie je jasné, či daný prameň obsahuje práve tú-ktorú obmenu (a to najmä z dôvodu, že prameň nie je notovaný alebo uvádza len incipity), tieto pramene označujeme otáznikom po informácii o polohe v prameni.

2.4.4 Transkripcie

Transkripcie sa skladajú z dvoch elementov: textu a melódie. Najprv sa vyjadríme k textu.

Text je transkribovaný na základe pravidiel klasickej latinčiny. Taktiež používa normy CAO, ktoré prevzal aj Cantus Index. Napr. čo sa týka *i/j* v pozíciách pred vokálom pre-

pisujeme ako *j* inde ako *i* (napr. *Jesus, iter*), a podobne. V prípade slova *Jerusalem* v akuzatíve sme zvolili formu *Jerosolymam* vyskytujúcu sa v prameňoch oproti klasickému *Jerusalem*, keďže tieto podoby majú rôzny počet slabík, podstatný pre prepis melódie. Z dvojhlasok sme písmeno *h* typické pre stredovekú normu latinčiny vynechali.

Čo sa týka písania veľkých a malých písmen postupovali sme podľa noriem databázy Cantus Index,²⁴ teda veľkým písmenom sme písali len vlastné mená ako *Jesus*.

Pre transkripciu melódie sme zvolili kvadratickú notáciu, ktorá sa v súčasnosti používa ako jedna zo štandardných notácií pre gregoriánsky chorál. Výhodou tejto notácie je, že zachytáva špecifiká pôvodných notácií v prameňoch, čo ju istým spôsobom robí vhodnejšou pre prepis chorálu, než je moderná západoeurópska notácia. Ide napríklad o zvláštne znaky ako likvescentné neumy alebo *quilisma*. Táto notácia je taktiež vhodnejšia na prípadný spev.

Pri transkripcii sme vychádzali so súčasnej normy Editio Vaticana, no nepreberali sme jej normy vo všetkých prípadoch. Keď to bolo možné a vhodné, jednotlivé znaky sme prepisovali tak, aby zodpovedali zdrojovej notácii. Tak sme napr. na neumu *scandicus* vyskytujúcu sa v iníciaľných formulách prvého modu použili rôzne znaky (porovnaj napr. rôzne znaky v antifóne *Simile est*, var. A.17a na slove *enim* oproti var. A.17b na prvej slabike slova *simile*). Alebo sme použili znak *porrectus resupinus*, ktorý sa v tradičnej norme nevyskytuje (napr. k.č. C.4b na slabike „-ret“ slova *transiret*).

V transkripciách sme použili aj zvislé čiary, ktoré sa opäť nesnažia byť spôsobom kritickej edície. Taktiež sa nesnažia byť indikáciou pre frázovanie pri prípadnom speve. Slúžia len ako pomôcka pre orientáciu v hudobnom texte a jednoduchšiu analýzu jednotlivých antifón. V transkripciách sme použili dva typy čiar: dvojité a jednoduchú krátku na hornej linajke. Dvojitá čiara označuje vždy koniec antifóny a koniec diferencie – vyskytuje sa vždy len na týchto dvoch miestach. Krátka čiara oddeľuje jednotlivé frázy v rámci antifóny. Toto delenie na frázy je mojím prídavkom a nesnaží si nárokovať na „jediné správne riešenie“. Frázy sú rozdeľované podľa vzoru Dobszaya a Szendrei, teda vždy po textovej fráze (verši) a po melodickej kadencii (Dobszay a Szendrei, 1999, s. 33*).

Kľúč v transkripciách sa nemusí zhodovať s polohou kľúča v origináli. Taktiež sme sa snažili vyhnúť sa zmenám kľúčov, ktoré sa v prameňoch vyskytujú vcelku často. Z toho

²⁴Dostupné na: <https://cantus.uwaterloo.ca/description#Fulltext>

dôvodu sme kľúč vždy zvolili tak, aby sa antifóna zmestila do osnovy. Taktiež sme dbali na to (tam, kde to bolo možné), aby boli rovnaké melódie prepísané v rovnakej polohe pre ich lepšie porovnanie.

Pri každej antifóne je uvedený aj jej modus, a to rímskymi číslami nad iniciálou antifóny (ako je zvykom v súčasnej praxi). Na konci antifóny uvádzame vždy aj jej diferenciu. Táto diferencia môže byť totiž dôležitá pre ďalšie skúmanie tradícií (napr. projekt *Differentiae Database*²⁵). Okrem toho je dobrá na tonálnu orientáciu v mode. Preto sme v prípadoch, keď sa diferencia v prameni nevyskytovala, diferenciu doplnili. Doplnená diferencia je ohraničená hranatými zátvorkami. Z technických príčin tieto zátvorky ohraničujú len text, no doplnená je aj melodická časť.

Keď žiaden z prameňov neobsahoval (diastematicky) notovanú antifónu, uviedli sme len jej text (k.č. A.4). Ak sa zachoval len incipit, jeho koniec sme označili hviezdíčkou (k.č. C.3).

²⁵Dostupné na: <https://differentiaedatabase.ca>

3 Analýza antifón

Nasledujúca časť práce bude venovaná samotnej analýze antifón. Členená je do troch častí podľa jednotlivých predpôstnych týždňov. V nich sa budeme venovať jednotlivým antifónam, či skupinám antifón. Žiaľ rámeček práce mi nedovoľuje venovať sa všetkým kusom dopodrobna, preto budú nasledovať len prípady, ktoré dobre ilustrujú chorálne tradície a procesy, ktoré pravdepodobne prebiehali pri šírení repertoáru.

3.1 Septuagesima

Na začiatok tejto kapitoly zhrnieme povahu repertoáru, ktorý sa na tento týždeň vyskytuje.

Na prvý predpôstny týždeň²⁶ sa v našich prameňoch vyskytuje celkom 19 antifón. Z toho len štyri antifóny majú viac obmien (konkrétne ide o antifóny A.1 *Amice non facio*, A.3 *Conventione autem facta*, A.9 *Hi novissimi* a A.17 *Simile est*), avšak len obmeny antifóny A.3 *Conventione autem facta* a A.17 *Simile est* sa vyskytujú vo viac než jednom prameni. Ostatné antifóny majú len lokálne obmeny vyskytujúce sa vždy len v jednom prameni. Preto sa dá povedať, že repertoár antifón Septuagesimy je značne jednotný.

Čo sa týka štruktúry, dĺžky a melodickej povahy, sú antifóny taktiež celkom jednotné. Antifóny sú najčastejšie dvoj-trojfrázové, len výnimočne dlhšie (A.7 *Dixit paterfamilias* a A.17 *Simile est*, prípadne aj A.2 *Circa undecima*).

Modálne sú najčastejšie antifóny v G-modoch. Prevažujú antifóny ôsmeho (10 položiek) a siedmeho modu (4 položky). Rovnako početné sú antifóny prvého modu (4 položky). Okrem toho sa vyskytujú 2 antifóny v treťom mode. Pre jednu antifónu sme nenašli notovanú reprezentáciu (A.4 *Cum autem sero esset*).

Melodicky majú antifóny väčšinou tradičnú stavbu. Kadencie sa vyskytujú na zvyčajných stupňoch, melodické frázy zodpovedajú textovým. Ambitus antifón väčšinou nepresiahne oktávu. Výrazne ju prekročí len melódia antifón A.7 *Dixit paterfamilias* a A.8 *Erunt primi novissimi*.

²⁶Treba pripomenúť, že pri triedení antifón k jednotlivým predpôstnym týždňom sa riadime v prvom rade väzbou k perikope evanjelia. Antifóny danej predpôstnej nedele sú teda všetky tie, ktoré čerpajú text z evanjelia, ktoré sa čítalo v nedeľu. Deje sa totiž, že niektoré antifóny sa vyskytujú na prvých nešporách nasledujúcej nedele. Hoci sobota večer ešte vo svetskom ponímaní patrí do predošlého týždňa, liturgicky táto časť ofícia – nešpory v sobotu večer – patrí už nedeli ďalšieho týždňa.

3.1.1 Chronologické hľadisko

Na prvý pohľad repertoár vyzerá vcelku homogénne. Ak teda chceme zistiť, či je nejakovo vnútorne štruktúrovaný, je nutné repertoár roztriediť a zvoliť poradie, ako budeme postupovať po jednotlivých antifónach.

Je to podobné ako s hrou *puzzle*: spočiatku je hromada drobných dielov, pričom každý vyzerá podobne, no cieľom je poskladať obraz. Keď začneme skúšať spájať náhodne jeden s druhým, ďaleko sa nedostaneme. Preto je nutné zvoliť si postup – roztriediť hromadu dielov na skupiny. Niektorí si ich roztriedia podľa farby, niektorí hľadajú línie alebo náznaky obrazcov, niektorí si vytriedia okraje obrazu a tie začnú spájať.

My sme si na začiatok zvolili chronologické kritérium. Často sa totiž vychádza z predpokladu, že čím je kus rozšírenejší, tým je starší. Samotná štatistika, v koľkých prameňoch sa daný kus vyskytuje, však nestačí. Ak chceme odhaliť prehistóriu a rozvrstvenie repertoáru podľa veku antifón, je nutné sa pozrieť najmä na výskyt v najstarších prameňoch vzorky. Aj preto ako východisko pre analýzu antifón Septuagesimy sme zvolili postup od najstarších prameňov našej vzorky.

Na začiatok treba povedať, že táto metóda je sama o sebe veľmi krehká a nie je možné sa spoliehať výlučne na ňu. Taktiež využíva štatistické princípy, ktoré môžu pri veľkosti našej vzorky v podstate zavádzať – lepšie povedané, nemožno len z nich vyviesť výsledky. Tento postup slúži len ako štartovací bod pre ďalšie úvahy podporené reálnymi dátami získanými zo skúmaných rukopisov.

Chronologická metóda pozostáva z vyčlenenia skupiny „najstarších“ prameňov (takto ich budeme ďalej nazývať) a pýtania sa, v koľkých z nich sa daná antifóna vyskytuje. Takto budú všetky antifóny roztriedené do skupín a následne analyzované.

Medzi najstaršie pramene sme zaradili rukopisy datované pred rokom 1000, teda rukopisy 9. a 10. storočia. V tabuľke 5 uvádzame ich zoznam chronologicky zoradený.

7/7 Vo všetkých siedmich najstarších prameňoch sa nachádza dokopy sedem antifón. Uvádzame ich v tabuľke 6. V prvom stĺpci je incipit antifóny s katalógovým číslom, nasleduje modus, v treťom stĺpci je celkový počet prameňov, v ktorých sa antifóna vyskytuje (naša vzorka má dokopy 33 prameňov), v poslednom stĺpci uvádzame pramene, v ktorých sa antifóna nevyskytuje. Jednotlivé geografické skupiny sú od seba oddelené

Skratka a signatúra		Proveniencia	Dat.	Skup.
<u>MT</u>	F-ME Ms 351	Metz tonarius	830	g
<u>C</u>	F-Pn Ms Lat 17436	Compiègne	877	f
<u>Al</u>	F-Al 44	Albi	890	a
<u>Le</u>	D-LEu Rep. I 93	Metz/Trier	1.¼ 10.	g
<u>MR</u>	F- <i>sine</i>	Noyon, Mont-Renaud	950	f
<u>Li</u> ₁	F-Pn Ms Lat 1085	St. Martial de Limoges	960+	a
<u>SG</u>	CH-SGs Cod 390	St. Gallen [Hartker]	980+	g

Tabuľka 5: Najstaršie pramene

bodkočiarkou.

Incipit	Modus	Σ	Nenachádza sa v
A.19 <i>Voca operarios</i>	VIII	33	–
A.6 <i>Dixit autem</i>	VIII	32	<u>M</u>
A.10 <i>Ite et vos</i>	VIII	32	<u>Tr</u>
A.15 <i>Quid hic ... conduxit</i>	I	31	<u>Se</u> ; <u>Bv</u>
A.13 <i>Non licet mihi</i>	VIII	30	<u>Se</u> ; <u>M</u> ; <u>Lc</u>
A.16 <i>Sic erunt novissimi</i>	VIII	30	<u>Se</u> ; <u>M</u> ; <u>To</u> ₁
A.18 <i>Tolle quod</i>	VIII	29	<u>MA</u> ; <u>Tr</u> ; <u>Se</u> ; <u>M</u>

Tabuľka 6: Antifóny Septuagesimy vo všetkých najstarších prameňoch

Ako vidno z údajov v tabuľke, ide o hojne zastúpené antifóny. Z celkového počtu 33 prameňov sa tieto antifóny vyskytujú minimálne v 29 (čo je približne 88%). Dokonca je medzi nimi antifóna (jedna z dvoch v celej vzorke), ktorá sa vyskytuje vo všetkých prameňoch. Taktiež je zjavné, že ide najmä o antifóny VIII. modu. Tieto antifóny sú melodicky značne spriaznené. Zdieľajú spoločný formulaický materiál, dokonca jedna dvojica má rovnakú melódiu. Pozrime sa na antifóny bližšie.

Antifóny A.10 *Ite et vos* a A.18 *Tolle quod* zdieľajú jeden melodický typ. Ide o dvojfrázové antifóny. V prvej fráze postupujú z tónu C dole na finálu G, druhá fráza zostúpi na tón D a vráti sa na finálu. Hoci začiatočná neuma týchto antifón je v prameni E rôzna, tento rozdiel v prameňoch variuje – nejde o podstatný rozdiel. Okrem týchto dvoch antifón je medzi antifónami Septuagesimy ešte jedna, ktorá zdieľa tento melodický typ. Antifóna A.14 *Quid hic statis ... meam* je síce na prvý pohľad odlišná od spomínaných

dvoch, no pri bližšom pohľade ide o rovnaké dve formuly. Odlišnosť je aj spôsobená tým, že sa vyskytuje len v pár prameňoch najmä vo francúzskej skupine.

Okrem toho, druhá fráza antifóny (zostup na tón D) je typickou záverečnou formulou antifón VIII. modu. Vyskytuje sa napr. v antifóne A.7 *Dixit paterfamilias*, B.1a *Cum turba plurima*, B.8d *Semen cecidit ... centuplum* a mnohých ďalších.

Ďalšie veľmi príbuzné melódie majú antifóny A.6 *Dixit autem* a A.13 *Non licet*. Ich začiatok – prvé dve frázy – sú rovnaké. Potom sa melódia rozchádza, no v oboch sa vyskytne postup C-A-C-G-A-G-F, v prvom prípade na slabikách „convenisti mecum tol-“, v druhom na „quia ego bonus sum“. Opäť tento postup nie je ojedinelý. Nachádzame ho aj prekvapivo v antifóne prvého modu A.1a *Amice non facio* opäť na slabikách „convenisti mecum“. Začiatočnú formulu týchto dvoch antifón opäť vidno v antifóne A.19 *Voca operarios*, ktorá je mimochodom najviac zastúpenou antifónou v našej vzorke.

Ako teda vidno, ide o značnú skupinu antifón, ktorá pokojne mohla vzniknúť v jednom období na jednom mieste.

6/7 V šiestich najstarších prameňoch sa vyskytujú dokopy tri antifóny, ktoré spolu s antifónou vyskytujúcou sa v piatich najstarších prameňoch uvádzame v tabuľke 7.²⁷

Incipit	Modus	Σ	Nenachádza sa v
A.17 <i>Simile est</i>	I	32	<u>Le</u>
A.8 <i>Erunt primi novissimi</i>	I	28	<u>Le</u> ; <u>Ar</u> ; <u>M</u> ; <u>F</u> , <u>Lc</u>
A.12 <i>Multi enim sunt</i>	VIII	26	<u>MR</u> , <u>Pa</u> , <u>Se</u> , <u>SMF</u> , <u>Tr</u> ; <u>Bv</u> , <u>F</u>
A.7 <i>Dixit paterfamilias</i>	VII	30	<u>MR</u> , <u>W</u> ; <u>Al</u>

Tabuľka 7: Antifóny Septuagesimy v šiestich a piatich najstarších prameňoch

Pozrime sa na túto skupinu antifón. V dvoch prípadoch ide o antifónu I. modu, v jednom VIII. modu. Hoci je antifóna A.17 *Simile est* veľmi hojne zastúpená – nevyskytuje sa len v prameni Le – vykazuje väčšiu textovú aj melodickú variáciu, než antifóny predošlej skupiny. Osobitne sa jej budeme venovať v kapitole 3.1.2.

Antifóna I. modu A.8 *Erunt primi novissimi* má oproti predošlým antifónam značne väčší melodický rozsah. Oproti normálnemu ambitu septimy/oktávy má táto antifóna rozsah až undecimy: od spodného C až po o oktávu vyššie F. Jej dĺžka je však vcelku

²⁷Najstaršie pramene sú písané pre odlišenie kurzívou.

zvyčajná – ide o trojfrázovú antifónu. Ja vhodné tiež spomenúť, že táto antifóna v prameni Fi nie je notovaná.

Antifóna A.12 *Multi enim sunt vocati* sa mierne blíži k tomu, čo by sme nazvali „regionálnou antifónou“. Ale skutočne len blíži. Ako vidno z tabuľky, neobsahujú ju viaceré francúzske pramene (päť prameňov z celkových deviatich). Pritom vidíme, že sa nachádza vo všetkých nemeckých a všetkých akvitánskych prameňoch. Napriek tomu svojou povahou – textovou i melodickou – patrí do repertoáru antifón ôsmeho modu predošlej skupiny.

5/7 Do predošlej skupiny zaradíme aj antifónu vyskytujúcu sa v piatich zo siedmich najstarších prameňov. Je to antifóna VII. modu A.7 *Dixit paterfamilias*.²⁸ Táto antifóna sa od skupiny „tradičných“ antifón líši v dvoch aspektoch: dĺžke a ambite. Dĺžkou je približne podobná antifóne A.17 *Simile est* (dá sa rozdeliť do šiestich fráz) a má väčší rozsah (nóny). Možno práve s tým mal problém autor rukopisu To₂, keďže antifóna je uvedená len v skrátenej podobe. Končí sa slovami „nemo nos conduxit“, čím sa pisateľ vyhol melizme na slove „ite“, ktorá sa nachádza v hornej oktáve (vrchné D až G). Okrem toho tu vidno rôzne textové varianty v niekoľkých prameňoch (francúzske a akvitánske pramene Ar, C, Tr a M).

Ak spojíme obe skupiny, môžeme spoločne tvrdiť, že sa v nej už vyskytujú antifóny, ktoré vykazujú určité odlišnosti. Ide najmä o väčšiu dĺžku, väčší ambitus, vyššiu mieru melodickú i textovú variáciu a mierny náznak regionalitu (t. j. nižšia zastúpenosť vo francúzskych rukopisoch).

4/7, 3/7 V štyroch najstarších prameňoch sa nachádzajú dve antifóny, v troch len jedna (uvádzame ich v tabuľke 8).

Už z tabuľky vidno, že oproti predošlým skupinám sa v stĺpci „Modus“ objavuje viac než jeden modus. Tieto antifóny okrem toho, že chýbajú vo viacerých najstarších prameňoch, majú v našej vzorke aj melodické obmeny.

V prípade antifóny A.9 je väčšinová obmena I. modu. Nachádza sa vo všetkých geografických skupinách. Nie je nijak zvláštna oproti „tradičným“ kusom – je krátka, troj-

²⁸Incipit antifóny môže byť mierne zradný, lebo sa podobá na antifónu A.6 *Dixit autem paterfamilias*, ale v skutočnosti ide o dve úplne rozdielne antifóny, čo do textu i do melódie.

Incipit	Modus	Σ	Nenachádza sa v
A.9 <i>Hi novissimi</i>	I, III	27	<u>Le</u> , <u>MT</u> ; <u>MR</u> , <u>Ar</u> , <u>W</u> ; <u>M</u>
A.1 <i>Amice non facio</i>	I, VII	20	<u>St</u> ; <u>C</u> , <u>MR</u> ...; <u>Al</u> , <u>M</u> ; <u>Bv</u> , <u>Fi</u>
A.3 <i>Conventione autem</i>	VII, VIII, I	25	<u>St</u> ; <u>Le</u> , <u>MA</u> , <u>MT</u> , <u>SG</u> , <u>U</u> ; <u>C</u> ; <u>Bv</u>

Tabuľka 8: Antifóny Septuagesimy v štyroch a troch najstarších prameňoch

frázová a ambitus neprekročí oktávu. Druhá obmena tretieho modu sa vyskytuje len v prameni Bv. Ani táto antifóna však nepôsobí odlišne.

Antifóna A.1 je podobný prípad, no predsa len podáva odlišnú informáciu. Vyskytuje sa v dvoch melodických obmenách v I. a VII. mode. Obmena A.1a má typickú začiatočnú formulu s postupom D-A-C/D-A-B, dokopy tri frázy, vcelku tradičné postupy. Jej zastúpenie v prameňoch však stojí za zmienku. Táto obmena je totiž zastúpená vo všetkých geografických skupinách okrem francúzskej. Dokonca ju neobsahuje ani prameň C, ktorý obsahuje veľké množstvo repertoáru. Oproti tomu obmena A.1b siedmeho modu sa nachádza len v jednom prameni Se, ktorý zhodou okolností patrí do francúzskej skupiny. Nejde však o novú tvorbu alebo odlišnú tradíciu. V skutočnosti je to časť antifóny A.6 *Dixit autem paterfamilias* bez jej začiatočnej frázy. Tieto dve antifóny sa totiž textovo značne prekrývajú:

A.6: *Dixit autem paterfamilias amice non facio tibi injuriam*
A.1: *amice non facio tibi injuriam*
nonne ex denario convenisti mecum tolle quod tuum est et vade.
nonne ex denario convenisti mecum tolle quod tuum est et vade.

Tento jav by sa dal vysvetliť minimálne dvoma hypotézami. V prípade rukopisu Se mohlo pokojne ísť o novú/importovanú antifónu, ktorá potrebovala svoju melódiu – tá sa naskytla v inej antifóne. Iná hypotéza by bola, že antifóna sa v danej oblasti spievala, no pri aktuálnom prevedení v liturgii kantorovi „nenaskočila“ správna melódia, ale lepšie zapamätaná melódia z antifóny *Dixit autem*, ktorá sa mimochodom nachádza aj v antifóne A.13 *Non licet*.

Antifóna A.3 *Conventione autem facta* je iný prípad. Má tri melodické obmeny, pričom každá je zastúpená viac než jedným prameňom. Taktiež tu vidno geografické rozčlenenie, teda jednotlivé obmeny sú typické pre určité geografické oblasti. Obmena A.3a

v VII. mode je typická pre východnú oblasť: nemeckú a stredoeurópsku skupinu. Z melodického hľadiska však nie je ničím zvláštna. Oproti ostatným dvom sa odlišuje aj miernou textovou variáciou: obmena A.3a má „*Conventione autem facta ex denario ...*“, ostatná obmeny majú „*Conventione autem facta cum operariis ex denario ...*“. Obmena A.3b prvého modu je oproti iným v prvej časti mierne melizmatickejšia. Nachádza sa vo väčšine francúzskych prameňov, vo všetkých akvitánskych prameňoch, i v prameňoch talianskych. Táto obmena je teda rozšírená vo zvyšku Európy.

Tretia obmena A.3c ôsmeho modu sa vyskytuje len v malom počte francúzskych prameňov, v našej vzorke v prameňoch MR, Se, W.²⁹ Hoci je to značne málo, vidíme, že melódia v prameňoch pretrváva niekoľko storočí, pričom nie je obmedzená na monastické či sekulárne prostredie.

Je nutné pripomenúť, že v prípade obmien antifóny *Conventione autem facta* nejde o ojedinelé výskyty, ktoré sa dajú vysvetliť novou tvorbou, či iným javom (ako sme to videli pri antifóne *Amice non facio*). Dve z troch obmien sa nachádzajú v rukopisoch pred rokom 1000 a spolu s obmenou VII. modu predstavujú osobitné tradície: Východnú (nemeckú), západnú (spolu s južnými oblasťami) a malú francúzsku. Keď však túto antifónu porovnáme s antifónami zahrnutými do prvých dvoch skupín, nedá mi sa nespýtať: čo znamená tento rozdiel? Prečo antifóna, ktorá sa nenachádza v mnohých najstarších prameňoch, vykazuje (zrazu) takú variáciu? Podľa môjho názoru to môže byť aj obdobím vzniku antifóny. K tomu sa však vrátíme v ďalšej časti textu.

2/7, 1/7 Poslednú skupinu antifón tvoria kusy vyskytujúce sa len v dvoch, alebo len v jednom z „najstarších“ prameňov našej vzorky (uvádzame ich v tabuľke 9; v poslednom stĺpci, narozdiel od predošlých, uvádzame pramene, v ktorých sa antifóny *nachádzajú*).

Ako vidíme, celkové počty prameňov, v ktorých sa antifóny vyskytujú, klesli z hodnoty nad 20 v predošlej tabuľke na hodnotu pod 10 (okrem antifóny A.5). V nasledujúcich odsekoch sa pri nich zastavíme podrobnejšie.

Ako prvej sa povenujme antifóne A.5 *Cum autem sero factum*. Ide o antifónu ôsmeho modu. Melodicky nijako zvlášť nevybočuje, čo by nasvedčovalo tomu, že by mohla patriť k antifónam ôsmeho modu prvej skupiny. No čo sa týka zastúpenia v prameňoch,

²⁹Databáza Cantus Index uvádza ešte dva francúzske rukopisy: antifonár z kláštora Saint-Denis v Paríži z 12. storočia (F-Pn Ms Lat 17296 88v) a sekulárny antifonár z Tours z 13. storočia (F-TOm 149 172r).

Incipit	Modus	Σ	Nachádza sa v
A.14 <i>Quid hic ... meam</i>	VIII	6	<u>Ar</u> , <u>C</u> , <u>MR N</u> , <u>Se</u> ; <u>Bv</u>
A.11 <i>Multi (enim) erunt primi</i>	VII	5	<u>C</u> , <u>Tr</u> ; <u>Li₁</u> , <u>To₁</u> ; <u>Bv</u>
A.2 <i>Circa undecima</i>	III	5	<u>PG₁</u> , <u>PG₂</u> ; <u>K</u> , <u>MA</u> ; <u>C</u>
A.5 <i>Cum autem sero factum</i>	VIII	11	<u>G ...</u> ; <u>E ...</u> <u>MT?</u> ; <u>W</u>
A.4 <i>Cum autem sero esset</i>	?	1	<u>MT?</u> , <u>C</u>

Tabuľka 9: Antifóny Septuagesimy v dvoch/jednom najstarších prameňoch

vyskytuje sa len v nemeckých a stredoeurópskych prameňoch. Zjavne ide o regionálnu obmenu.

Pre ďalšie antifóny je spoločným menovateľom rukopis C. Ako sa ukazuje (Eben a Demská, b. r.), tento prameň často obsahuje repertoár, ktorý sa už inde nevyskytne, akoby išlo o pokus uviesť čo najviac existujúcich antifón, z ktorých sa nie všetky (v nasledujúcej dobe) uchytili. V našom prípade je toho príkladom antifóna A.4 *Cum autem sero esset*. Pri tejto antifóne môžeme hypotetizovať, že v nemeckom priestore bola nahradená (vhodnejšou) antifónou A.5 s rovnakým incipitom (o ktorej sme hovorili v predchádzajúcom odseku).

V súvislosti s týmito dvoma treba poznamenať úlohu, ktorú hrá Metzky tonár (MT). Keďže uvádza len incipit, nie je jasné, ktorá z nich dvoch to je. Ale pretože ju radí k antifónam siedmeho modu – spolu s faktom, že ide o nemecký prameň – je pravdepodobnejšie, že je to práve antifóna A.5.³⁰ Ak by sme však tvrdili, že antifóna A.5 je novou tvorbou vo východnom priestore, možná by bola aj druhá hypotéza; teda že pramene 9. storočia MT a C, uvádzajú antifónu A.4 (podľa MT v siedmom mode), ktorá však krátko nato vymizla/v praxi sa neujala, a podobnosť incipitu s novšou antifónou A.5 je len náhodná.

Podobným prípadom je antifóna A.2 *Circa undecima*. Taktiež sa nachádza v prameni C, no okrem toho sa vyskytuje v pár ďalších: v rukopisoch z kláštora sv. Juraja na Pražskom hrade a v antifonároch K a MA. Jej melodický obsah je taktiež zvláštny. Antifóna, hoci je v treťom mode s finálou na E, totiž celý čas znie ako keby mala byť VIII. modu. Dokonca aj motív na slovách „ite et vos in“ je v podstate identický so začiatkom antifóny A.10 *Ite et vos*. Podľa môjho názoru ide o antifónu, ktorá sa (možno aj pre svoju nezvyčajnú zmiešanú modalitu) uchytila len v nemeckom (východnom) priestore, no aj

³⁰ Antifónu A.5 *Cum autem sero factum* uvádza viacero prameňov ako antifónu VII. modu.

tam ostala len na niekoľkých miestach. Bol by to teda prípad akejsi periférnej antifóny.

Mohlo by to platiť aj v prípade zvyšných dvoch antifón A.14 *Quid hic ... meam* a A.11 *Multi (enim) erunt primi*? Obe antifóny majú svojich druhov s podobným incipitom (A.15 *Quid hic ... conduxit* a A.12 *Multi enim sunt*), zároveň sa obe antifóny nachádzajú v rukopise C, a v malom množstve francúzskych a akvitánskych prameňoch. Za povšimnutie stojí, že obe antifóny sú obsiahnuté v prameni Bv, ktorý má taktiež tendenciu k zvláštnostiam či uchovaním okrajovej vrstvy repertoáru. Za prípadnou nie veľkou „popularitou“ antifóny *Multi (enim) erunt* môže stať aj jej zvláštna tonalita. V dvoch prípadoch je transponovaná. Prvá fráza vyzerá, akoby išlo v skutočnosti o netransponovaný ôsmy modus. Začína sa postupom z dolnej kvarty, vystúpi na tenor C a skončí sa kadenciou na finále G. Druhá fráza kadencuje na tóne D, čo stále nie je úplne nezvyčajné (pozri napr. k.č. B.5g a C.10). No záver antifóny, ktorá zostúpi až na tón C môže s ohľadom na predošlé postupy vyznieť zvláštno. Oproti tomu antifóna *Quid hic ... meam* využíva melodický typ antifón A.10 a A.18.

Hypotézu o vymiznutí týchto kusov a uchovaním len na niekoľkých miestach potvrdzuje aj antifóna A.14, ktorá v rukopise MR nie je notovaná. To býva často znakom, že sa antifóna prestala používať: pri kopírovaní kopírovaní/kompilovaní prameňa zo staršej predlohy sa antifóna do rukopisu zahrnie, no pri notovaní sa už onotujú len antifóny, ktoré sú v aktuálnom používaní.

Liturgická pozícia Stručne sa povenujme aj liturgickému postaveniu antifón Septuagesimy. Hoci je ťažké na základe tohto najsť liturgické tradície, prvý predpôstny týždeň je oproti ďalším dvom oveľa jednotnejší.

Keďže veľká časť prameňov uvádza väčšinu antifón v rade *in evangelio*, je ťažké z tohto poradia hocičo vyvodzovať – jednotliví autori rukopisov mohli zvoliť rozdielny kľúč pri ich radení. Napriek tomu, v mnohých prameňoch sú osobitne označené antifóny *ad Benedictus*, *ad Magnificat*, prípadne *ad primam*, *ad cantica* a podobne. V našich prameňoch tieto nazvime „prominentné“ liturgické pozície – teda v nedeľu (nie cez týždeň) na najdôležitejších miestach – zastáva určitá skupina antifón.

Antifóna A.17 *Simile est* je takmer vo všetkých prameňoch uvedená *ad Benedictus* alebo prvá v rade (ak prameň neuvádza spomenutú pozíciu vôbec). Výnimkou sú pra-

mene MA, U a Bv, ktoré ju jednotne uvádzajú *ad primam*.

Nie takým zjavným, no stále celkom presvedčivým prípadom je antifóna A.7, ktorá sa vyskytuje ako prvá v rade, *ad Magnificat* v druhých nešporách a *ad Benedictus* v prípade Bv.

Nemecké a stredoeurópske pramene spolu s W v niekoľkých prípadoch kladú na pozíciu *ad Magnificat* antifónu A.5. Antifóna A.8 sa zase v niekoľkých prípadoch objavuje na nešporách v predvečer nedele *Sexagesima* (teda na akési ukončenie týždňa).

Všetky spomenuté antifóny sú niečím odlišné od skupiny „tradičných“ antifón: sú dlhšie, majú väčší tonálny rozsah alebo sú regionálne; znaky, ktoré by mohli napovedať, že ide o novšie kusy. To je v súlade s hypotézou, že na tieto prominentné pozície sa dostávali najmä nové kusy, ktoré svojím bohatším obsahom (textovým či melodickým) lepšie vyjadrovali podstatu liturgickej udalosti.

Zhrnutie Na základe vyššie napísaného by sme mohli jednotlivé antifóny rozdeliť do viacerých skupín. Antifóny ôsmeho modu, ktoré zdieľajú formálne vlastnosti a majú vysoké zastúpenie by mohli patriť do **starého fondu** antifón cyklu *temporale*. Spolu s antifónami prvého (k.č. A.8, A.15, A.17) a siedmeho modu (k.č. A.7), ktoré mohli vzniknúť mierne neskôr (sú dlhšie, majú väčší ambitus, vykazujú väčšiu mieru variácie a často zastávajú prominentné liturgické miesto), vytvárajú **jadro repertoára** – základný „balíček“, ktorý sa šírila latinskou Európou.

Ďalšiu skupinu by tvorili **regionálne diferencované kusy**, teda antifóny/obmeny, ktoré sú špecifické pre určité oblasti. Tu sa črtajú najmä dve oblasti: východ (nemecká a stredoeurópska skupina) a západ (francúzska, akvitánska a talianska skupina), pričom niektoré pramene (ako MA, U a W, to bude však viac zjavné v ďalších predpôstných týždňoch) stoja svojím repertoárom na hranici týchto dvoch oblastí.

Poslednú skupinu by tvorili **obsoletne kusy**, teda antifóny, ktoré mohli mať starý pôvod, no nedostali sa do „základného balíčka“, na väčšine miest vymizli, no ich zvyšky sa objavujú v niekoľkých prameňoch.

Treba pripomenúť, že v skupine najstarších prameňov sa vyskytujú všetky antifóny našej vzorky (ak zvolíme, že v MT je zaznamenaná antifóna A.5 *Cum autem sero factum*). Nemožno tu teda hovoriť o „tvorbe v novom štýle“, s akou sa stretávame častejšie v

antifónach *post Pentecosten* (Eben a Demská, b. r.).

3.1.2 *Simile est (enim) regnum (A.17)*

Ako bolo vyššie spomenuté, antifóna A.17 *Simile est* vykazuje väčšiu variáciu, ako iné podobné antifóny v našej vzorke. Na prvý pohľad vyzeralo, že ide o kontinuum zmien, no pri bližšom pohľade sa ukázalo, že sa varianty zoskupujú do niekoľkých skupín, ktoré sa dajú združiť do dvoch rodín. V nasledujúcom texte ukazujeme formulaickú analýzu, ktorá viedla k týmto záverom.

Antifónu *Simile est* sme v prvom rade rozdelili na drobné textové frázy, ktoré zvyčajne nesú jednu až dve melodické formuly. Následne sme každej fráze priradili formulu, ktorá sa v danom prameni vyskytovala. Týmto spôsobom sme prešli všetky pramene. Pri nenotovaných prameňoch uvádzame len prítomnosť/absenciu textu. V tomto kontexte používame slovo „formula“ v širšom význame, teda od malej skupinky napr. troch nôt až po dlhšie melodické úseky. Každú takúto formulu sme označili jedinečným kódom, ktorá vyjadruje obsahujúce kľúčové tóny. Okrem toho sú formuly rozdelené do skupín, ktoré môžu mať svoje varianty. Napr. *fc2* je druhá c-kadenčná formula zo skupiny formúl, ktoré prechádzajú od tónu F a skončia na tóne C.

Názvy formúl obsahujú okrem názvov tónov aj iné znaky. Písmeno „r“ označuje recitačné formuly, písmeno „b“ označuje variant, v ktorom sa vyskytuje posuvka \flat , naopak „h“ označuje paralelnú formulu, v ktorej sa posuvka nevyskytuje (pri rozlíšení dialektov),³¹ symbol „\“ označuje formulu, ktorá zostúpi o tón nižšie, naopak „/“ označuje formulu, ktorá na konci vystúpi o tón vyššie. Pri kadenčných formulách tento znak hovorí, že posledný tón nie je podobraný zo subfinály, ale končí sa väčšinou troma rovnými tónmi. Keďže sme do tabuľky zahrnuli aj nenotované pramene, v ich prípade značíme prítomnosť textu symbolom „+“ a absenciu symbolom „-“.

Pretože by sa tabuľka nezmestila na jednu stranu, rozdelili sme ju na tri časti (tabuľky 10–12) po dlhších textových frázach. Po tabuľkách uvádzame melodickú hodnotu jednotlivých formúl.

³¹V prípade adiaSTEMaticky notovaných prameňov sa tento rozdiel stráca.

	Simile est	enim	regnum celorum	homini patrifamilias	...
G	d2	dah	a1h	agd	
Kn	d2	dah	a1h	agd	
PG1	d2	da	a1	agd	
PG2	d2	dah	a1h	agd	
PV	d1	dah	a1h	agd	
St	d2	dah	a1h	agd	
E	d1	dah	a1h	agd	
K	d1	dah	a1h	agd	
MA	d2-dab	-	a1b	agd	
MT	+	-	+	-	
Q	d1	da	a1	agd	
SG	d1	da	a1	agd	
U	d2	dah	a1h	agd	
Ar	dab	-	a1g	agd	
C	+	-	+	+	
MR	dab	-	a2r	agd	
N	dab	-	a2r	agd	
Pa	d2-dab	-	a1b\	fr/-gd1	
Se	dab	-	a2r	agd	
SMF	dab	-	a2r	agd	
Tr	dab	-	a2b	agd	
W	dab	-	a2r	agd	
Al	+	-	+	+	
Li1	+	-	+	-	
Li2	d2-dab	-	a1b\	far-gd1	
M	dab	-	a1b\	fr-gd2/	
To1	d2	-	dab-a1b\	far-gd1/	
To2	d2	-	dab-a1b\	far-gd1	
Bv	d4-dab	-	a3	fd1-cd	
F	d4-dab	-	a1b\	agd	
Fi	d4-dab	-	a1b	agd	
Lc	dab	-	a1b	agd	

Tabuľka 10: Formuly antifóny *Simile est regnum*, 1. časť

	...	qui exiit	primo mane	conducere	operarios	...
G		d3-dah	af	fr	gd1	
Kn		d3-dah	af	fr	gd1	
PG1		d3-da	af	fr	gd1	
PG2		d3-dah	af\	fr	gd1	
PV		d3-dah	af	fr	gd1	
St		d3-dah	af	fr	gd1	
E		d3-dah	af	fr	gd1	
K		d3-dah	af\	fr	gd1	
MA		d3-dab	af\	fr\	[gd1]	
MT		-	-	-	-	
Q		d3-da	af\	fr\	gd1	
SG		d3-da	af	far	gd1	
U		d3-dah	af\	fr\	gd1	
Ar		d3-dab	a1g	fr\	gc1	
C		+	+	+	+	
MR		fc3?	af\	a2g	fc2	
N		fc1	af\	a2g	fc2	
Pa		d3-dab	af	fr\	gd1	
Se		fc1	af\	a2g	fc2	
SMF		fc3	af\	a2g	fc2	
Tr		fc1	fab	a1g	fc2	
W		fc3	af\	a2r	fc2	
Al		+	+	+	+	
Li1		-	-	-	-	
Li2		d3-dab	a1g	fr\	gd1	
M		d3-dab	af2	fr\	gc2	
To1		d3-dab	af	fr\	gd1	
To2		d3-dab	af	fr\	gd1	
Bv			a4	af	gc3	
F		d3-dab	af\	fr\	gd1	
Fi		d3-dab	af\	fr\	gd1	
Lc		d3-dab	af\	fr	gd1	

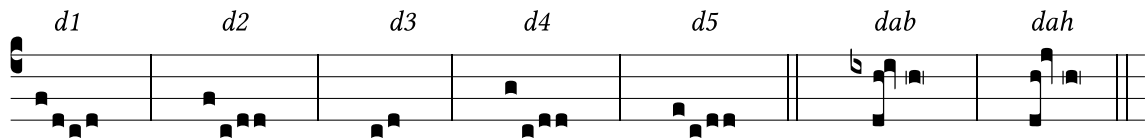
Tabuľka 11: Formuly antifóny *Simile est regnum*, 2. časť

	... in vineam suam	dicit dominus
G	fdg\	gd2
Kn	fdg\	gd2
PG1	fdg\	gd2
PG2	fdg\	gd2
PV	fdg	gd2
St	fdg\	gd2
E	fdg\	gd2
K	fdg\	gd2
MA	fdg\	gd2/
MT	-	-
Q	fdg\	gd2
SG	fdg\	gd2
U	fdg\	gd2a
Ar	cgd	-
C	+	-
MR	gfd	-
N	fad	-
Pa	fdg	gd2/
Se	gfd	-
SMF	gfd	-
Tr	gfd	-
W	gfd	-
Al	+	-
Li1	-	-
Li2	fda2	fd3/
M	gd2	-
To1	fda2	fd1/
To2	fda2	fd2/
Bv	cgc	fd1
F	fdg	fd4
Fi	fda1	fd4
Lc	fda1	fd4

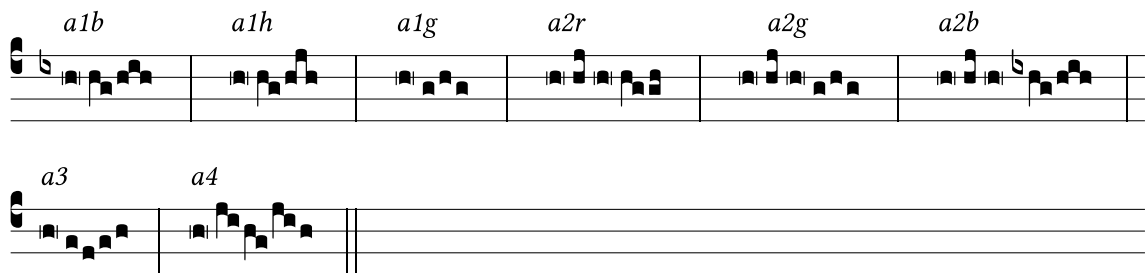
Tabuľka 12: Formuly antifóny *Simile est regnum*, 3. časť

Formuly objavujúce sa v antifóne *Simile est* sme rozdelili na 6 skupín, podľa ich obsahu prípadne funkcie. Treba poznamenať, že sme použili znak recitácie, to je *tractulus* so zvislými čiarami pred a po znaku. Taktiež sme použili prázdne noty pre nepovinné/nepρίζvučné tóny.

Do prvej skupiny patria **intonáčné formuly** značne charakteristické pre I. modus:

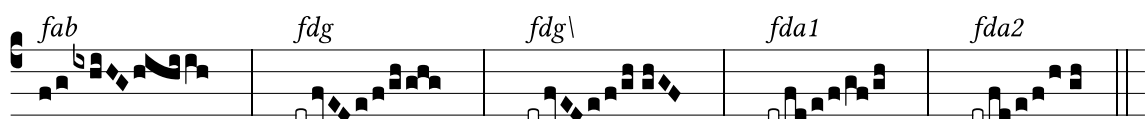
Druhú skupinu tvoria **a-recitačné formuly**, teda formuly, ktoré zotrávajú na tene modu:

Nasledujú podobné **f-recitačné formuly** a štvrtá skupina, nekadenčné **zostupné formuly**, ktoré prechádzajú z tónu A na tón F.

Do piatej skupiny patria **vzostupné formuly**, ktoré majú často predkadenčnú funkciu.

Posledné dve skupiny tvoria kadenčné formuly. Tie sú dvoch druhov: **d-kadenčné formuly**

a c-kadenčné formuly.

Skupiny variantov Keď sa pozrieme na rozmiestnenie jednotlivých formúl a ich súvyskyt, začne sa rysovať niekoľko skupín antifón. Podľa môjho názoru sa varianty dajú rozdeliť celkom do piatich skupín (aby vznikali rozumné množiny).

Skupinu *a* tvoria varianty, ktoré majú na začiatku prípravnú iniciačnú formulu *d1* alebo *d2*, po ktorej pokračuje výstup na tón A formulou *da* na slove „enim“. Po recitácii sa postupne dostane dole s kadenciou na finále D. Ďalšia fráza „qui exiit“ je opäť zhudobnená formulami *d3* a *da*. Z nej sa melódia opäť postupnými krokmi s recitáciou na tóne F dostane na finále D na slovách „operarios“. V poslednej fráze sa cez tón F vzostupnou formulou *fdg* dostane na tón G a ukončí kadenčnou d-formulou (*gd2*) antifónu na slovách „dicit dominus“. Do tejto skupiny patria všetky stredoeurópske a väčšina nemeckých prameňov (okrem MA).

Skupina *b* je jej značne podobná. Rozdiel je v tom, že neobsahuje slovo „enim“, takže formula *da* sa posunie na slovo „est“. Sem patria pramene rôzne rozmiestnené. Jeden nemecký (MA), jeden francúzsky (Pa), tri akvitánske (Li₂, To₁, To₂) a tri talianske (F, Fi a Lc). Tu treba poznamenať, že táto skupina nie je taká jednotná ako skupina *a*. Mierne odlišné sú pramene To₁ a To₂, ktoré formulu *dab* posúvajú na ďalšie slovo „regnum“. Tak tiež variant v prameni Lc sa podobá nasledujúcim dvom skupinám tým, že neobsahuje prípravnú formulu *d4*, ako zvyšné dva talianske pramene, no formulou *dab* vystupuje už

na prvom slove „Simile“.

Skupina *c* je akoby na pomedzí skupín *b* a *d*, preto najprv charakterizujeme skupinu *d*.

Skupina *d* je od prvej skupiny viac odlišná. Začína sa formulou *dab* hneď na slove „Simile“, pričom neobsahuje slovo „enim“, potom nasleduje jednoduchá recitácia, s typickým ukončením. Následne melódia zostúpi s kadenciou *agd* na finále D. Tu sa od prvých dvoch skupín variant odlišuje – melódia prebieha v nižšej časti pentachordu s kadenciou na tóne C na slovách „qui exiit“. Okrem tonálneho rozdielu (kadencia na C) tu vidíme aj štrukturálny rozdiel. Zatiaľ čo predošlé skupiny slová „qui exiit“ spájajú melodicky s ďalším textom, skupina *d* ich vyčleňuje. Odtiaľ vystúpi melódia na tón A (kde aj väčšinou kadencuje – opäť melodické rozdelenie textu oproti skupinám *a* a *b*). Na texte „operarios“ zostupuje a opäť kadencuje na tóne C. Antifóna sa v tomto prípade končí slovami „in vineam suam“ (teda vynecháva „dicit dominus“). Sem patria francúzske pramene: N, MR, Se, SMF, Tr a W.

Skupina *c* je akoby na rozmedzí – textovo je podobná skupine *d* (neobsahuje „enim“ ani „dicit dominus“), no nerozdeľuje jednotlivé kúsky textu v druhej časti textu, ale podobne ako skupiny *a* a *b* prechádzajú cez tón *f* ku kadencii na slovách „operarios“. Tu však nekadencuje na tóne D, ale podobne ako skupina *d* zostupuje na tón C. Takúto melódiu majú len dva pramene: francúzsky Ar a akvitánsky M.

Poslednú skupinu *e* – ak ju môžeme nazvať skupinou – tvorí len jeden prameň By. Ako bolo spomenuté vyššie, tento prameň je charakteristický špecifickým repertoárom. Tak je to aj v prípade antifóny *Simile est*. Začína sa ako F a Fi, no potom pokračuje celkom individuálne. Napr. na slovách „qui exiit“ nemá výstup na A, ale priamo recituje, čím text spája aj s nasledujúcou časťou textu. Narozdiel od ostatných talianskych prameňov na konci druhej frázy („operarios“) kadencuje na tóne C, na spôsob skupín *c* a *d*. No obsahuje slová „dicit dominus“. Ide teda o akýsi zmiešaný typ kombinujúci prvky takmer všetkých ostatných skupín. Textovo sa však pričleňuje k skupine *b*.

Čo sa týka nenotovaných prameňov, antifóna sa vyskytuje dokopy v štyroch: Al, C, Li₁ a MT. Ich príslušnosť k jednotlivým skupinám môžeme určiť jedine na základe textu. V prípade prvých dvoch prameňov, máme viac údajov, pretože sa v nich nachádzajú celé texty. Oba tieto pramene, ani Al, ani C, neobsahujú slová „enim“ na začiatku a „dicit

dominus“ na konci antifóny. Podľa toho by sa dali zaradiť do skupín *c* alebo *d*.

Pramene Li₁ a MT uvádzajú len incipit. Ani jeden prameň však neobsahuje slovo „enim“, takže by sme ich na základe geografie mohli zaradiť postupne do skupín *c/d* a *b*.

Zhrnutie Na základe textu a melodického obsahu – rozloženia a podoby jednotlivých melodických formúl – sme rozdelili pramene do piatich skupín *a* až *e*. Skupina *a* je typická len pre východnú oblasť, skupina *d* obsahuje len francúzske pramene. Skupina *b* je rozšírená skoro vo všetkých geografických skupinách, akýsi prechodný variant *c* je zachytený v dvoch prameňoch z oblasti dnešného Francúzska. Vidno tu teda ďalšie rozvrstvenie prameňov a to len na základe drobných melodických variantov jednej antifóny.

V melodickom katalógu sme uviedli len dve obmeny aj kvôli povahe katalógu – ani iným antifónam sme nenechali priestor na jemnejšie rozdelenie na varianty. Podľa textov (ale aj melodického obsahu) sa jednotlivé varianty dajú zoskupiť do dvoch rodín: do prvej by patrili skupiny *a*, *b* a *e*, do druhej *c* a *d*. Tak sme jednotlivé pramene aj rozdelili v melodickom katalógu. Ako predstaviteľov jednotlivých obmien sme vybrali pramene zo skupín *a* a *d*. Pre obmenu A.17a je to prameň E, pre obmenu A.17b je to prameň Tr.

3.1.3 Zhrnutie

V tejto kapitole sme predstavili dva druhy analýz. V prvom prípade sme postupovali podľa toho, v koľkých najstarších prameňoch našej vzorky sa dané antifóny objavujú. Následne sme analyzovali obsah jednotlivých antifón (text aj melódiu), pričom sme – ak to bolo možné a relevantné – pridali liturgické hľadisko, teda aké liturgické postavenie dané antifóny zastávajú.

V druhej časti sme sa zamerali len na jednu antifónu (A.17 *Simile est*), ktorú sme podrobne rozobrali vo všetkých prameňoch, v ktorých sa nachádza. Išlo o formulaickú analýzu, ktorou sme prešli celú antifónu po malých kúskoch a skúmali jej melodický obsah v jednotlivých prameňoch.

Zo zistení môžeme zhrnúť nasledovné. Z repertoára antifón prvého predôstneho týždňa vidno, že nejde o jednotný materiál jednej tradície, ktorá sa naraz šírila latinskou Európou. Môžeme tu badať lokálne ale aj väčšie geografické tradície: Najväčší rozdiel vidno medzi východom (nemecká a stredoeurópska skupina) a západom (francúzska,

akvitánska a talianska skupina). Zatiaľčo na východe vidíme značnú jednotnosť, na východe vidno často aj drobné lokálne tradície.

Okrem toho môžeme konštatovať, že antifóny septuagesimy pravdepodobne nie sú rovnako staré. Ukazuje sa tu vrstva značne podobných antifón VIII., ktoré asi patria k najstaršej vrstve. Mierne mladšie, no stále hojne rozšírené antifóny sa vyznačujú väčšou nejednotnosťou a bohatším obsahom. Vyskytujú sa tu aj antifóny/obmeny regionálne rozdelené, ktoré budú pravdepodobne taktiež novšieho dáta – antifóna sa uchytila len v niektorom regióne, prípadne každý región s ňou narábal po svojom. Sem by patrila otázka, ktorá dostane ešte väčšie opodstatnenie neskôr, či sa pri nových kusoch nešíril v niektorých prípadoch len text a tak museli pre danú antifónu „zložiť“ vlastnú melódiu. Taktiež vidno aj zvyšky pôvodných (starých) antifón, ktoré sa pre svoj možno netradičný melodický obsah nemuseli uchýtiť.

3.2 Sexagesima

Na nedeľu, respektíve týždeň *Sexagesima* sa v našej vzorke vyskytuje dokopy 13 antifón, čo je oproti predošlému týždňu (ktorý mal 19 antifón) približne o tretinu menej. Na druhej strane, ak sa pozrieme do melodického katalógu, Septuagesima má dokopy (spolu s obmenami) 24 položiek. Oproti tomu, Sexagesima ich má až 35, čo je viac než dvojnásobok počtu antifón. Znamenalo by to teda, že každá antifóna Sexagesimy by musela mať v priemere dve až tri obmeny.

Zatiaľ čo najvariantnejší kus Septuagesimy – antifóna A.3 *Conventione autem* – mal tri rôzne melódie, najvariantnejší kus Sexagesimy – antifóna B.5 *Quod autem cecidit* – ich má až sedem.

Už z týchto úvodných štatistík vidno, že hoci repertoár tejto nedele je menej početný, vykazuje značne väčšiu nejednotnosť či rozmanitosť, čo môže byť aj znakom chronologicky iného pôvodu antifón.

Postup tejto kapitoly bude mierne iný. Najprv stručne zhrnieme situáciu z chronologického hľadiska. Následne sa zameriame v rámci repertoára Sexagesimy na vybrané skupiny antifón, ktoré ilustrujú geografické či chronologické rozvrstvenie repertoára, jeho šírenie a javy a procesy, ku ktorým pri ňom dochádzalo.

3.2.1 Chronologické hľadisko

V najstarších prameňoch, ako sme ich definovali v kapitole 3.1.1 (konkrétne zhrnuté v tab. 5), sa vyskytujú všetky sledované antifóny, teda podobne ako tomu bolo v nedeli *Septuagesima*.

7/7 Vo všetkých najstarších prameňoch sa nachádza dokopy sedem antifón. Ide o nasledovné antifóny:

Incipit	Modus	Σ	Nenachádza sa v
B.13 <i>Vobis datum est</i>	VI	33	–
B.4 <i>Qui verbum</i>	I	32	<u>Li</u> ₂
B.6 <i>Semen cecidit ... sexagesimum</i>	VIII	31	<u>Li</u> ₂ , <u>To</u> ₁
B.7 <i>Semen cecidit ... in patientia</i>	VIII	30	<u>Se</u> , <u>Tr</u> , <u>To</u> ₂
B.10 <i>Si culmen</i>	VII	31	<u>M</u> , <u>Bv</u>
B.12 <i>Si vere fratres</i>	VII	30	<u>Li</u> ₂ , <u>M</u> ; <u>Bv</u>
B.3 <i>Jesus haec dicens</i>	I	29	<u>MA</u> ; <u>Tr</u> , <u>Se</u> ; <u>M</u>

Tabuľka 13: Antifóny Sexagesimy vo všetkých najstarších prameňoch

V kolónke „modus“ tentoraz uvádzame len modus, ktorý sa vyskytuje v najstarších prameňoch. Je to z dôvodu, že mnohé antifóny majú viaceré obmien.

Antifóna B.13 je nezvyčajne antifónou v VI. mode. Napriek tomu sa s touto melódiou/týmto označením vyskytuje okrem jedného (M) vo všetkých prameňoch. Ide o druhú antifónu z celej vzorky, ktorá sa vyskytuje vo všetkých prameňoch. Je priemerne krátka (trojfrázová) s malým rozsahom sexty. Zvlášťne na nej je, že sa sa v niekoľkých prípadoch vyskytuje trasponovaná na tón C s posuvkou *b*. To z nej robí antifónu zvláštnej tonality akoby vo VIII. mode. Melodické postupy však nie sú typické pre ôsmy modus (antifóna napr. nevystúpi na 4. stupeň). Taktiež nikde sa antifóna pod týmto modom neuvádza. Možno práve pre melodickú nejasnosť sa v prameni M vyskytla antifóna v modálnom variante I. modu (pozri k.č. B.13b).

Antifóna B.4 *Qui verbum dei retinet* je klasická antifóna I. modu s veľmi typickým začiatkom. Podobne je na tom antifóna B.3 *Jesus haec*. Krátka dvojfrázová antifóna I. modu využívajúca klasický melodický typ, ktorý nájdeme napr. aj v antifóne C.1 *Caecus magis*.

Antifónam B.6–B.7 *Semen cecidit* a antifónam B.10, B.12 *Si ...* sa budeme venovať osobitne v nasledovných kapitolách.

Menej zastúpené antifóny Antifóna B.5 *Quod autem cecidit* sa nachádza v piatich najstarších prameňoch, no ako sme písali vyššie, má až sedem melódií. Aj jej sa budeme venovať neskôr.

Antifóna B.1 *Cum turba plurima* sa nachádza už len v troch najstarších prameňoch a taktiež sa jej budeme venovať nižšie.

V dvoch najstarších prameňoch sa nachádzajú dve antifóny. Antifóne B.8 *Semen cecidit... centuplum* sa budeme venovať spolu s ostatnými antifónami *Semen cecidit*. Antifóne B.11 *Si gloriam* sa taktiež budeme venovať s ďalším *Si*-antifónam.

Z repertoáru Sexagesimy ostali už len dve antifóny, ktoré sa nachádzajú vždy len v jednom z najstarších prameňov. Antifóna B.2 *Exiit qui seminat* sa vyskytuje v dvoch obmenách: VII. a IV. modu. Ide však o modálne varianty. Celkovo je zastúpená najmä vo východnej časti Európy – v stredoeurópskej a nemeckej skupine –, no vyskytuje sa aj v prameni W. Tento prameň sa nespráva však takto prvý krát. Obsahuje taktiež antifónu A.5 *Cum autem sero factum*, ktorú inak obsahujú len nemecké a stredoeurópske pramene.

Keď sa pozrieme na jej melódiu, možno nájdeme vysvetlenie pre existenciu modálneho variantu. Jej viac zastúpený variant VII. modu B.2a má, dalo by sa povedať, zvláštne postupy. Jej prvá fráza osciluje na tónoch A, C a D a kadencuje na tóne A. Čisto z akustického hľadiska (teda keby sme melódiu transponovali o kvintu nadol) je to takmer istý II. modus. Druhá fráza však vystupuje z tónu H (transponované E) a pohybuje sa okolo tónu E, pričom kadencuje opäť na tóne H. Táto fráza zase pripomína skôr IV. modus – kadencie na tónoch A a H v siedmom mode nie sú veľmi typické. Posledná fráza však vedie melódiu nadol z tónu E na tón G – finálu VII. modu, čo je v akomsi rozpore s predošlým vývojom melódie. Zdá sa, že obmena B.2b, ktorá sa nachádza až v štyroch prameňoch, tento modálny „problém“ vyriešila. Pramene obmenu uvádzajú transponovanú o kvintu nižšie s finálou na tóne E, teda ako IV. modus.

Antifóna B.9 *Semen est verbum* sa narozdiel od predošlej antifóny nachádza len na západe. Okrem francúzskych, akvitánskych a talianskych prameňov ju obsahuje aj metzský antifonár MA, ktorý je akoby nemeckým pandantom rukopisu W.

3.2.2 Cum turba plurima (B.1)

Ako bolo spomenuté, antifóna B.1 *Cum turba plurima* sa nachádza už len v troch najstarších prameňoch, konkrétne v MT, MR a Li₁. V našej vzorke sa objavili štyri rôzne obmeny, ktoré môžeme rozdeliť do dvoch skupín: obmeny VIII. modu a obmena I. modu. V spomenutých troch prameňoch sa vyskytuje obmena VIII. modu. Pred tým, ako sa bližšie pozrieme na ich melodický obsah, zameriame sa na ich text.

V prípade antifóny *Cum turba plurima*, môžeme hovoriť o troch rôznych textoch: jednom kratšom a dvoch dlhších (texty sú uvedené v kapitole 2.3.2 v tabuľke 2). Zatiaľčo kratší text je značne rozšírený, dva dlhšie texty sa vyskytujú len v dvoch prameňoch. Obmena B.1c v Bv a obmena B.1d v prameni Li₂.

Text antifóny rozpráva príbeh evanjelia od začiatku, v ktorom Ježiš rozpráva podobnosť o rozsievачovi. Ide však len o akýsi úvod, ktorý sa nedostane k „pointe“, respektíve k tomu, čo sa reálne stalo – teda že rozsievач rozsieval semeno a ako rozsieval, semeno padalo do takej či onakej pôdy. Antifóna skončí len začiatkom podobnosti. Obe dlhšie verzie textu príbeh dopĺňajú, každá však po svojom. Beneventská verzia (B.1c) dopĺňa, že ako rozsievач rozsieval, iné semeno padlo do dobrej pôdy a prinieslo ovocie v pokoji. Vyzerá to, akoby variant citoval text antifóny B.2 *Exiit qui seminat* od druhej polovice („et dum seminat ...“). Neprekvapí, že táto antifóna (ako už bolo spomenuté) sa nachádza len vo východnom priestore. Je preto celkom možné, že sa zostavovatelia beneventského repertoáru rozhodli antifónu doplniť o chýbajúci príbeh.

Podobný prípad je obmena B.1d, ktorá taktiež zachováva celý text kratších obmien a antifónu dopĺňa. Ide však o doplnenie, ktoré nie je v duchu repertoáru antifón *Sexagesimy*. Keď sa totiž pozrieme na tento repertoár, antifóny vyberajú z podobnosti najmä „pozitívne“ časti príbehu. Čo sa týka semena, ktoré v podobnosti padlo na skalú, na okraj cesty či do trnia, v antifónach sa vyskytuje výlučne časť, kde spadlo do dobrej pôdy a napr. „prinieslo stonásobnú úrodu“. V limogeskej obmene to tak ale nie je. Antifóna je doplnená doslovným pokračovaním evanjeliovkej perikopy piateho verša (pozri prílohu B.2), ktorý cituje celý. V ňom sa hovorí, že semeno spadlo na okraj cesty, kde ho pošliapali a vtáky pozobali. Negatívny koniec antifóny môže svedčiť o neskoršom prídavku a snahe citovať text evanjelia čo najvernejšie.

Kratší text sa objavuje v troch menších variáciách. Ich podstatou je, do akej miery

citovať text evanjelia presne, teda či nahradiť zámeno „eum“ za „Jesum“, alebo či podmet vyjadriť už na začiatku:

Cum turba plurima conveniret **ad Jesum** et de civitatibus properarent **ad eum**.

Cum turba plurima conveniret et de civitatibus properarent **ad eum**.

Cum turba plurima conveniret et de civitatibus properarent **ad Jesum**.

Z hľadiska melódie existujú dve skupiny (akoby dve melódie). Skupina melódií VIII. a melódia I. modu. Skupina VIII. modu obsahuje dokopy tri obmeny: obmena B.1a, ktorá je najrozšírenejšia, a dve obmeny používajúce dlhší text. Obmeny s dlhšími textami majú melódiu príbuznú obmene s kratším textom (B.1a) s menšími variáciami. Ale ich pokračovanie – nový text – zhudobňuje každá individuálnym spôsobom. Melódia antifóny je značne tradičná, no jej ambitus (decima) i samotná dĺžka sú väčšie. Obmena B.1c ambitus posúva ešte o jeden tón vyššie. Čo sa týka textu väčšinovej obmeny B.1a, v prameňoch sa vyskytujú všetky tri spomenuté textové varianty.

Obmena I. modu je málo rozšírená. Nachádza sa v troch prameňoch akvitánskej skupiny a v antifonári z Metz (MA), ktorý ako vidno, je svojím repertoárom vcelku špecifický. Táto obmena používa zo spomenutých textových variácií len tretiu.

Keď sa pozrieme na liturgické postavenie tejto antifóny, vidíme, že je značne stabilná. Podobne ako antifóna A.17 *Simile est* v Septuagesime, táto antifóna takmer vo všetkých prameňoch stojí na pozícii v *laudes ad Benedictus* (len prameň M ju má na nešporách *ad Magnificat*).

Môžeme teda zhrnúť, že táto antifóna v mnohom pripomína antifónu *Simile est*. Vyznačuje väčšiu variantnosť, prípadne aj regionálnosť, či tendenciu antifónu dopĺňať. Tak tiež zastáva prominentnú liturgickú pozíciu. Dala by sa teda zaradiť do novších antifón, ktoré však stále tvoria základný repertoár rozšírený po celej Európe. Môžeme u nej rozlíšiť aj vnútornú chronológiu. Je pravdepodobné, že pôvodnými sú obmeny B.1a a B.1b. Zvyšné dve obmeny sú zjavne neskoršie pokusy o doplnenie antifóny. Doplnený text i melódia sú v každom prameni odlišné.

3.2.3 Antifóny *Semen cecidit*

S incipitom *Semen cecidit* sa v našej vzorke objavujú tri antifóny. Ide o tri osobitné kusy, pretože sú v našej vzorke pramene, v ktorých sa vyskytujú všetky tri v rôznych liturgických pozíciách. Textovo sú značne podobné, rôznym typom písma sa snažíme zvýrazniť odlišnosti a podobnosti medzi nimi:

- B.6 *Semen cecidit in terram bonam et obtulit fructum aliud centesimum et aliud sexagesimum*
- B.7 *Semen cecidit in terram bonam et obtulit fructum in patientia*
- B.8 *Semen cecidit in terram bonam et **ortum fecit fructum centuplum***

Keďže sa dajú jednoducho odlíšiť podľa ich posledných slov, budeme ich v texte pre praktickosť tak označovať, teda *sexagesimum*, *in patientia* a *centuplum*.

Každá z týchto troch antifón má niekoľko obmien. Antifóna B.6 *sexagesimum* je značne rozšírená (chýba len v dvoch prameňoch našej vzorky). Vyskytuje sa len s jednou melódiou, no v dvoch modálnych variantoch: väčšinového VIII. modu (B.6a) a len v dvoch prameňoch zastúpeného III. modu B.6b. Je zaujímavé, že medzi týmito dvoma prameňmi je (okrem Pa) aj Metzský tonár MT, najstarší prameň našej vzorky. Vďaka prameňu Pa sa dozvedáme o jej podobe – teda že nejde o inú melódiu, ale modálny variant, pretože v tonári sú uvedené len incipyty jednotlivých kusov s ich modálnym označením.

Je dobré si všimnúť, že text tejto antifóny necituje evanjelium doslovne. V evanjeliu sa totiž nepíše nič o šesdesiatnásobnom plode (*sexagesimum*).³² Ide totiž o citát z paralelného evanjelia podľa Matúša (Mt 13, 8). Slovné spojenie „*obtulit fructum*“ však z tohto evanjelia nepochádza – ide pravdepodobne o parafrázu.

Antifóna B.7 *in patientia* je na tom podobne, je značne rozšírená (nachádza sa v 30 prameňoch našej vzorky). Textovo je s prvou spriaznená, pretože s ňou zdieľa slová „*obtulit fructum*“ z Matúšovho evanjelia. Taktiež má len jednu melódiu, no už sa objavuje v štyroch modálnych variantoch. Opäť väčšinový je VIII. modus (B.7a) – objavuje sa vo všetkých geografických skupinách. A opäť je tu variant III. modu (B.7b), ktorý sa objavuje opäť v dvoch prameňoch: Pa a MT. Okrem toho sa objavujú dva ďalšie modálne

³²Je pravdepodobné, že táto pasáž bola prebratá z iného evanjelia práve z dôvodu číslovky „šesťdesiat“. To, že je slovo „*sexagesimum*“ sa objavuje práve ma nedeľu *Sexagesima*, mohlo byť pre nich zvlášť významné.

varianty. Variant II. modu (B.7c) sa objavuje v troch rôzne rozmiestnených prameňoch, každý z inej geografickej skupiny: G patrí do stredoeurópskej, M do akvitánskej a F do talianskej. Posledný variant IV. modu sa objavuje len v Prahe (PV). Je zaujímavé, že existuje aj autentický aj plagálny variant pre *deuterus*. Oba s antifónou narábajú rôzne. Variant tretieho modu recituje podobne ako ostatné dva varianty na tóne C, pričom každý z nich zostúpi na svoju finálu. V prípade III. modu na tón E, v prípade transponovaného II. na A a v prípade VIII. na G. Variant štvrtého modu je ale akoby transponovaný o kvintu nadol, recituje na tóne F a skončí sekundu pod ním na tóne E.

Tretia antifóna B.8 *centuplum* je iný prípad. Ako sme videli v texte, antifóna sa od zvyšných dvoch odlišuje – používa slová „ortum fecit“ namiesto „obtulit“; cituje totiž text Lukášovho evanjelia doslovne (pozri prílohu B.2 Lk 8, 8). Táto antifóna nemá také zastúpenie, ako predošlé dve. Obsahuje ju len 13 prameňov (teda menej než polovica), z toho je obsiahnutá len v dvoch najstarších prameňoch: Al a MR. Čo sa týka geografického rozloženia, nachádza sa len vo francúzskych, akvitánskych a talianskych prameňoch (okrem toho ju nájdeme v prameni U z nemeckej skupiny, ktorý svojím repertoárom preberá aj niektoré západné prvky), je teda obmedzená na západný priestor.

Melodicky je táto antifóna tiež odlišná. Už nemá len jednu melódiu, ako to bolo u predošlých dvoch antifón, ale až tri melódie. Prvá melódia je zhodná s melódiou predošlých antifón a vyskytuje sa v dvoch redakciách, obe v VIII. mode (obmeny B.8d a B.8e). Druhá je odlišná a vyskytuje sa až v troch modálnych variantoch I. (B.8b), III. (B.8a) a VI. modu (B.8c). Okrem toho sa vyskytuje lokálna melódia VII. modu, ktorá sa vyskytuje len v prameni Lc.

Pozrime sa trochu bližšie na druhú melódiu s tromi modálnymi variantmi. Nachádza sa v U (kde má podobu III. modu), a vo francúzskych prameňoch: v MR a W je v I. mode, v SMF je v VI. mode. Nazvime ju teda pracovne ako „francúzsku“. Melódia antifóny má vcelku klasický začiatok typický pre I. modus (porovnaj napr. antifónu B.4 *Qui verbum dei retinet*), no aj tu sa jednotlivé varianty líšia. Utrechtský variant B.8a má dokonca posuvku *b*, čo tonalitu kusu trochu komplikuje. Skutočne z kusu (ak si odmyslíme jeho termináciu) nemusí byť jasné, do ktorého modu by mohol patriť.

Z toho, čo je vyššie napísané, vyplývajú celkom evidentné otázky. Prečo existuje toľko melódií a v rámci nich toľko variantov? Čo je dôvodom najmä modálnych va-

riácií? Je to náhoda? Ak by to bola náhoda, je zvláštne, že je nahromadená na jednom mieste (teda pri antifónach *Semen cecidit*) tak hojne. Ak nejde o náhodu, musí byť tento jav nejak podmienený. Mojou hypotézou je, že kusy, ktoré sa vyskytujú vo viacerých modálnych variantoch museli byť už spočiatku modálne zvláštne a možno pre pamäť nie úplne vhodné/jednoduché. Preto mohlo vzniknúť viacero variantov.

Najprv sa pozrime na melódie typické pre antifóny *sexagesimum* a *in patientia*. S miešaním VIII. a III. modu sa nestretávame prvý krát. Vezmime tri antifóny zo Septuagesimy: A.2 *Circa undecima*, A.9b *Hi novissimi* a A.13 *Non licet mihi*. Všetky tri majú veľmi podobnú melodiku a keby sme nepoznali ich koniec, bez akýchkoľvek ťažkostí by sme ich zaradili do VIII. modu. Lenže prvé dve, *Circa undecima* a *Hi novissimi* sú antifóny III. modu.

Podobným prípadom sú asi obmeny antifón *Semen cecidit ... sexagesimum* a *in patientia*. Je dosť možné, že pôvodnou obmenou boli melódie tretieho modu. Tak sú totiž zachytené už v Metzskom tonári. Ale pretože taká melodika mohla byť pre dobových kantorov náročnejšia na zapamätanie, prípadne nevyhovujúca, mohlo vzniknúť viacero modálnych variantov (alebo povedzme „riešení modálneho problému“), pričom zvíťazil/ujal a rozšíril sa variant modálne menej problematický – variant VIII. modu. Okrem neho však po Európe ostali doklady iných riešení – varianty v II. či v IV. mode.

To by mohlo platiť aj pre takzvanú francúzsku melódiu. Podľa pravidla textovej kritiky *lectio difficilior probabilior* bol pôvodným možno najzvláštnejší variant tretieho modu³³ a preto nachádzame ďalšie riešenia: I. modus (ktorý sa pravdepodobne nachádza už v MR), a VI. modus.

Ešte sa vráťme k týmto trom antifónam ako takým. Ako sme videli, prvé dve antifóny sú spriaznené v troch aspektoch: textom, melódiou a rozšírením. Narozdiel od nich, antifóna *centuplum* sa od nich práve v týchto troch aspektoch odlišuje. Text cituje evanjelium podľa Lukáša doslovne, má vlastné melódie, je menej rozšírená, a to len v západnej oblasti; taktiež vykazuje väčšiu variantnosť. Okrem toho sa táto antifóna vyskytuje len v dvoch najstarších rukopisoch – MR (obsahujúci takzvanú francúzsku melódiu) a notovaný rukopis Al.

³³Toto je samozrejme len hypotéza založená na subjektívnom názore. „Zvláštnosť“ melodiky je takmer nedefinovateľná a vychádza viac zo skúsenosti ako z jasných argumentov. Tak treba brať aj hypotézy, ktorý z variantov antifóny je najzvláštnejší a tým pádom pôvodnejší.

Podľa môjho názoru to teda vyzerá, že antifóny *sexagesimum* a *in patientia* pochádzajú z jednej vlny tvorby a spolu s ďalším repertoárom sa rozšírili do celej Európy. Antifóna *centuplum* vznikla neskôr, pričom cituje evanjelium doslovne, s vlastnou melódiou. Tá sa však nerozšírila natoľko – do východných oblastí sa nedostala – a ani vo zvyšných geografických skupinách sa neobjavuje často. Pre svoju nejednoduchú melódiu mohla byť prebratá jednoduchšia melódia VIII. modu textovo príbuzných antifón *sexagesimum* a *in patientia*, prípadne skomponovaná nová melódia (ako je to v prípade obmeny B.8f v prameni Lc).

3.2.4 Antifóny z homílie sv. Gregora Veľkého

O antifónach s incipitom *Si...* sme už písali v kapitole 2.3.1. Oproti iným antifónam, tieto antifóny totiž nečerpajú svoj text z evanjelia, ale z homílie pápeža sv. Gregora Veľkého, ktorá sa čítala v treťom nokturme matutína spolu s úryvkom evanjelia.

Existujú dokopy tri antifóny, všetky sa začínajú spojkou „*si*“, preto k nim aj budeme odkazovať ako *si*-antifóny. Sú to antifóny B.12 *Si vere fratres* B.10 *Si culmen* a B.11 *Si gloriam* (posledná sa vyskytuje v dvoch textových variantoch). V nasledujúcej tabuľke 14 uvádzame ich text:

B.12	<i>Si vere fratres divites esse cupitis veras divitias amate</i>
B.10	<i>Si culmen veri honoris quaeritis ad illam caelestem patriam quantocius properate</i>
B.11a	<i>Si gloriam dignitatum diligitis in superna angelorum curia adscribi festinate</i>
B.11c	<i>Si gloriam dignitatis queritis in illa caelestis curia abscribi festinate</i>

Tabuľka 14: *Si*-antifóny

Ako už bolo napísané, ich text čerpá z homílie XV. sv. Gregora Veľkého. Ide konkrétne o tri vety taktiež začínajúce spojkou „*si*“ ukončujúce prvý paragraf – teda tieto vety sa v treťom nokturme čítali. V nasledujúcej tabuľke 15 uvádzame tento text doplnený vlastným prekladom.

Pozrime sa však bližšie, ako jednotlivé antifóny z tohto úryvku čerpajú. Prvá antifóna preberá text z prvej vety – časticu „*ergo*“ nahrádza časticou „*vere*“, slovo „*charissimi*“ vynecháva a zvyšok textu cituje doslovne. Druhá antifóna cituje z druhej vety len prvú časť.

Si ergo, fratres charissimi, divites esse cupitis, veras divitias amate	Ak teda, bratia najmilší, túžite byť bohatí, milujte pravé bohatstvo.
Si culmen veri honoris quaeritis, ad coeleste regnum tendite	Ak hľadáte vrchol pravej cti, smerujte k nebeskému kráľovstvu.
Si gloriam dignitatum diligitis, in illa superna angelorum curia ascribi festinate	Ak milujete slávu vznešenosti, ponáhľajte sa, aby ste boli zapísaní do nebeského príbytku anjelov.

Tabuľka 15: Úryvok z homílie XV. sv. Gregora Veľkého

V druhej časti antifóny sa kombinuje význam aj z tretej vety Gregorovej homílie. Text sa nepreberá, ale parafrázuje. Teda že sa máme do nebeskej vlasti ponáhľať („properate“) a to čím skôr („quantocius“). Tretia antifóna má dve obmeny. Obe čerpajú z tretej vety homílie. Prvá obmena B.11a preberá poslednú vetu doslovne. Druhá obmena B.11c text tretej vety mierne pozmeňuje – nahrádza (či opravuje?) gramatické číslo slova *dignitas* na singulár, text skracuje a parafrázuje. Dalo by sa ale povedať, že táto posledná antifóna (v dvoch obmenách) nie je potrebná, pretože jej pointa – náhlenie sa do nebeského kráľovstva – je vyjadrená už v druhej antifóne.

Antifóny samotné používajú jeden melodický model VII. modu. Ide o značne rozšírený melodický typ, ktorý dostal v piatom dieli série Monumenta Monodica Medii Aevi označenie A3 (obsahuje 41 kusov; Doboszay a Szendrei, 1999, s. 91*). Ich rozšírenie sa však líši. Prvé dve antifóny B.12 *Si vere* a B.10 *Si culmen* sú veľmi hojne rozšírené. Nachádzajú sa vo všetkých najstarších prameňoch a celkovo majú zastúpenie 30/31 prameňov. To sa nedá povedať o antifóne B.11 *Si gloriam*. Nachádza sa len v stredoeurópskej, nemeckej skupine a v prameni W. Z najstarších prameňov sa nachádza len v MT³⁴ a prameni Le s textom „Si gloriam dignitatum diligitis“, pričom uvedené neumy nesedia na melódiu zachytenú v diastematických prameňoch.

Antifóna B.11 *Si gloriam* sa od zvyšných dvoch neodlišuje len rozšírením. Ako bolo spomenuté, nachádza sa v dvoch textových variantoch a v dvoch melódiách.³⁵ Najrozšírenejšia je obmena B.11a VII. modu zhodná so zvyšnými dvomi antifónami, využívajúca

³⁴Tu však treba pripomenúť, že sa nenachádza v metzskom rukopise, len v tonári z Reichenau D-BAa Msc Lit 5, ktorý je mladší.

³⁵Ak vezmeme do úvahy rukopis Le, musela existovať ešte jedna obmena VII. modu, ktorá riešila melodický typ inak. Túto melódiu je však podľa adiaastematických neum žiaľ nemožné rekonštruovať.

text doslovne citujúci homíliu. Druhý textový variant, ktorý používa rovnaký melodický model, sa nachádza len v troch prameňoch: MA, U a W, ktoré sa neprestávajú objavovať na repertoárovej hranici medzi východom a západom. Náš najvýchodnejší prameň St z Ostrihomu obsahuje osobitnú melódiu i. modu (B.11b), ktorá sa nepodobá na žiadnu inú melódiu i. modu v našej vzorke. Je pravdepodobné, že ide o lokálnu tvorbu.

Ešte sa ale na chvíľu zastavme pri tom, ako jednotlivé antifóny/obmeny narábajú s melodickým vzorcom, konkrétne s jej začiatkom. Antifóna *Si vere fratres* viaže prvé dva tóny na spojku *si*, ďalšie tóny rozdeľuje na slovo *veres* aby hlavný prízvuk pripadol na slovo *fratres*. Druhá antifóna prízvukuje slovo *culmen*, preto štyri tóny viaže pod jednu slabiku spojky *si*. Obmena B.11a tretej antifóny akoby tieto prízvukové pravidlá ignoroval, podľa ktorých by mal prízvuk padnúť na poslednú slabiku slova *gloriam*. Obmena B.11c prízvuky rešpektuje a s melódiou zaobchádza ako v prípade antifóny *Si culmen*.

Na konci tejto kapitoly načrtneme pár hypotéz. Podľa môjho názoru, pôvodné sú len prvé dve antifóny, *Si vere* a *Si culmen*. Sú totiž hojne zastúpené takmer vo všetkých prameňoch, melodicky sú konzistentné a textovo sumarizujú všetky tri Gregorove záverečné vety. No pretože v Gregorovej homílii sa nachádzajú tri vety začínajúce spojkou *si*, pribudla k nim tretia, a to v nemeckej oblasti. Pôvodná staršia verzia zachytená z prameňoch MA, U a W sa neuchytila, respektíve pred tým, ako sa repertoár rozšíril viac na východ, vznikla nová verzia, ktorá „už“ cituje text homílie presne. Prameň St reprezentujúci ostrihomskú tradíciu túto antifónu pôvodne nemal, no keď ju prebral zo susedných oblastí, použil na ňu vlastnú melódiu.

3.2.5 **Quod autem cecidit (B.5)**

Hoci je antifóna B.5 *Quod autem cecidit* najvariantnejšiou v celom repertoári antifón predpôstnej doby – má až sedem obmien –, nebudeme sa jej venovať do takej hĺbky, ako antifónam v predošlých dvoch kapitolkách.

Táto antifóna je priemerne rozšírená (nachádza sa v 25 prameňoch našej vzorky) a nachádza sa celkom v piatich najstarších prameňoch (nenachádza sa v prameňoch C a Le).

Zo siedmich obmien sú tri zastúpené viac než jedným prameňom. Najrozšírenejšia je obmena B.5a iv. modu, ktorá sa vyskytuje výlučne v nemeckých a stredoeurópskych

prameňoch. V rámci nich je táto verzia značne rozšírená – nenachádza sa len v St, Le, v ktorých antifóna úplne chýba, a v antifonári MA, ktorý obsahuje obmenu B.5c. Iná melódia I. modu B.5c sa nachádza v prameni MA, Tr, To₁ a To₂, teda najmä v akvitánskej aj francúzskej oblasti. Tretia obmena B.5b taktiež tretieho modu má mierne väčšie zastúpenie vo francúzskej skupine. Melódia je zachytená v štyroch prameňoch: MR, Se, SMF a W.

Čo sa týka textov, vidíme kovariáciu medzi jednotlivými obmenami. Východná verzia B.5a má text „qui verbum **dei** retinent“, pričom zvyšné dve obmeny slovo „dei“ vynechávajú.

Ostatné obmeny sa nachádzajú vždy len v jednom prameni. Obmena B.5d z F je I. modu, taktiež obmena B.5e z Luccy, obmena B.5f z Pa je III. modu a obmena B.5g z N je siedmeho modu. Medzi všetkými melódiami I. modu nachádzame podobné znaky, tie sú však spôsobené pravdepodobne len príslušnosťou k skupine melódií využívajúcich podobný melodický/formulaický materiál.

Je ťažké rozhodnúť, prečo má táto antifóna také množstvo obmien, je totiž zastúpená v mnohých starých prameňoch. Je však možné, že spočiatku nebola v Európe rovnomerne rozšírená, no šírila sa postupne (najmä do talianskej oblasti a niektorých francúzskych) a nie vždy so svojou melódiou. Tá potom bola v niektorých centrách doplnená. Vo východnej oblasti sa zjavne rozšírila naraz z jedného zdroja. Vidíme totiž, že nemecká verzia je stabilná a exkluzívna pre pramene stredoeurópskej a nemeckej skupiny.

3.2.6 Zhrnutie

Repertoár druhého predpôstneho týždňa *Sexagesima* prináša podobné zistenia ako repertoár predošlého týždňa. Opäť, ťažko tu hovoriť o jednotnej tradícii, ktorá sa bez zmeny šírila. V tomto repertoári sa ešte viac potvrdzuje jeho rozvrstvenosť. Nachádzame tu stabilnejšie jadro, novšie prídavky, ako aj zvyšky starších vrstiev.

Pri šírení chorálneho repertoáru treba taktiež uvažovať o procesoch, ktoré môžu stáť za jeho rozmanitosťou. To sa napríklad ukazuje pri jave, s ktorým sme sa v Septuagesime nestretli – pri modálnych variantoch.

Musíme totiž vziať do úvahy niekoľko aspektov. Chorál ako liturgická hudba je primárne založená na pamäti a na ústnej tradícii. Kusy, ako sa dozvedáme s dobových sve-

dectiev, spievali speváci naspamäť. Speváci sa učili jednotlivé kusy a jazyk chorálu ako taký najmä každodennou prítomnosťou na bohoslužbách. Antifonáre slúžili skôr ako pomôcka pre osvieženie pamäte než „noty“ z ktorých sa na bohoslužbách spievalo (Østrem, 2001, s. 99–105). Taktiež liturgická hudba je značne konzervatívna. Táto požiadavka kanonicity niekedy môže viesť k opravovaniu (napr. nahrádzať parafrázované texty za presné citácie Písma).

Taktiež vieme, že jeden kus – napr. propriálna antifóna jedného z predpôstnych týždňov – bol spievaný približne 1–3 krát do roka. Napríklad v nedeľu Sexagesimy, možno ešte dvakrát cez týždeň a potom až o rok. Ak nastal daný moment v liturgii, kantor musel zaspievať kus od začiatku až po koniec. Ak v tom momente zlyhala pamäť, ktorá si ukladá notu po note, musí nastúpiť kantorská skúsenosť, za ktorou sú hodiny denne odspievaných žalmov, antifón a rezponzórií. Je to akýsi jazyk – slovná zásoba a gramatika chorálu. Tá musí suplovať, čo sa z pamäti nevyvolá.

Ak je teda niektorý kus modálne zvláštny, môže to viesť k existencii viacerých riešení – modálnych variantov. A to nie je niečo, čo musí nutne prebiehať vedome. Toto práve môže byť vedomiu úplne skryté. Tento, nazvime ho „hudobno-psychologický“ dôvod, môže stať podľa môjho názoru za vznikom väčšiny modálnych variantov.

3.3 *Quinquagesima*

Tretí pôstny týždeň *Quinquagesima* má niekoľko špecifik. V prvom rade je oveľa kratší než predošlé dva. Netrvá totiž celých sedem dní, ale len tri dni: nedeľu, pondelok a utorok. Nasledujúci deň už je Popolcová streda, teda začiatok *Quadragesimy*. Tento deň, ako aj nasledujúce dni mali už vlastné proprium, ktoré tematicky súvisí so začiatkom Pôstneho obdobia. Aj z toho dôvodu sa v skúmaných prameňoch nachádza v priemere menej antifón, než v predošlých dvoch týždňoch. Dôvodom nemôže byť však len dĺžka týždňa. Keď sa pozrieme na všetky tri týždne, počet evanjeliových antifón sa postupne znižuje (pozri tab. 16).

Skutočnou zvláštnosťou v tomto je prameň *Li*₂, ktorý obsahuje len dve evanjeliové antifóny pre *Quinquagesimu* a to na pozícií *ad Benedictus* a *ad Magnificat*. Pritom neuvádza alternatívne antifóny, ktoré by sa mali spievať na zvyčajných pozíciách evanjeliových antifón (napr. na denných hodinkách).

Týždeň	max	min	priemer
Septuagesima	16	7	13,0
Sexagesima	13	6	9,7
Quinquagesima	10	2	7,6

Tabuľka 16: Počet antifón v rukopisoch

Druhým rozdielom je, že evanjelium, ktoré sa v túto nedeľu čítalo, sa čiastočne zhoduje s evanjeliom na stredu druhého pôstneho týždňa (teda po druhej pôstnej nedeli). Išlo o evanjelium podľa Matúša (Mt 20, 17–28); prienikom sú verše 17–19 (pozri tab. 17).

Feria IV. Hebdomadae II. Quadragesimae		
v.	lat	sk
17	Et ascendens Jesus Jerosolymam, assumpsit duodecim discipulos secreto, et ait illis:	Keď Ježiš vystupoval do Jeruzalema, vzal si osve dvanástich učeníkov a cestou im hovoril:
18	Ecce ascendimus Jerosolymam, et Filius hominis tradetur principibus sacerdotum, et scribis, et condemnabunt eum morte,	„Hľa, vystupujeme do Jeruzalema a Syn človeka bude vydaný veľkňazom a zákonníkom. Odsúdia ho na smrť
19	et tradent eum gentibus ad illudendum, et flagellandum, et crucifigendum, et tertia die resurget.	a vydajú pohanom, aby ho vysmiali, zbičovali a ukrižovali, ale on tretieho dňa vstane z mŕtvych.“

Tabuľka 17: Úsek z evanjelia na stredu druhého pôstneho týždňa

Preto tu badáme mierne prekrývanie repertoárov pre obe liturgické udalosti. S týmto problémom sme sa museli vysporiadať v melodickom katalógu. Museli sme určiť, či je daná antifóna vlastná Quinquagesime, alebo strede druhého pôstneho týždňa. To sme rozhodli na základe ostatných prameňov: ak sa antifóna väčšinou vyskytovala v pôstnom období, pracovali sme s ňou, ako s takou. Hoci sme ju uviedli do melodického katalógu, uviedli sme konkordancie len pre tie pramene, ktoré antifónu uvádzali v Quinquagesime.

Obráťme sa však k repertoáru Quinquagesimy. V melodickom katalógu uvádzame dokopy sedemnášť odlišných antifón, z toho však len tri antifóny majú viacero obmien. V tomto ohľade je teda Quinquagesima podobnejšia Septuagesime. Oproti nej je však

celkové zastúpenie antifón v prameňoch nižšie; ani jedna antifóna sa nevyskytuje vo všetkých prameňoch.

3.3.1 Jadro repertoáru

V *Quinquagesime* sú len antifóny, ktoré sú zastúpené v 30 a viac prameňoch. Celkové zastúpenie v prameňoch však môže byť spôsobené tým, ako sme spomenuli, že proprietívne antifóny *Quinquagesimy* sa spievali len tri dni. Ak sa teda snažíme vymedziť jadro repertoáru, je potrebné brať ohľad aj na to a prispôbiť tomu svoje požiadavky. Preto zahrňme do tejto skupiny antifóny, ktoré sa nachádzajú vo viac než dvadsiatich prameňoch.

Dokopy ide o šesť antifón. Uvádzame ich v nasledovnej tabuľke 18.

Incipit	Modus	Σ	V najstarších prameňoch
C.1 <i>Caecus magis</i>	I	32	<u>MT</u> , <u>C</u> , <u>Al</u> , <u>Le</u> , <u>MR</u> , <u>Li</u> ₁ , <u>SG</u>
C.17 <i>Transeunte domino</i>	I	31	<u>MT</u> , <u>C</u> , <u>Al</u> , <u>Le</u> , <u>MR</u> , <u>Li</u> ₁ , <u>SG</u>
C.12 <i>Miserere mei fili David</i>	VIII	30	<u>MT</u> , <u>C</u> , <u>Al</u> , <u>Le</u> , <u>MR</u> , <u>Li</u> ₁ , <u>SG</u>
C.2 <i>Caecus sedebat</i>	VII	29	<u>MT</u> , <u>C</u> , <u>Al</u> , <u>Le</u> , <u>MR</u> , <u>Li</u> ₁ , <u>SG</u>
C.13 <i>Omnis plebs</i>	VIII	26	<u>MT</u> , <u>C</u> , <u>Al</u> , <u>Le</u> , <u>MR</u> , <u>Li</u> ₁ , <u>SG</u>
C.11 <i>Iter faciente Jesu</i>	I	24	<u>MT</u> , <u>C</u> , <u>Li</u> ₁ , <u>SG</u>

Tabuľka 18: Najčastejšie antifóny *Quinquagesimy*

Opäť vidíme, že nachádzame koreláciu medzi celkovou rozšírenosťou a obsiahnutosťou v prameňoch spred roka 1000. Z tabuľky sa zdá, že skupina prvých piatich antifón v tabuľke tvorí jadro, na rozdiel od poslednej antifóny *Iter faciente*, ktorá sa už nenachádza v troch z najstarších prameňov. Aby sme toto tvrdenie podporili alebo vyvrátili, pozrime sa bližšie na jednotlivé antifóny.

Prvých päť antifón tabuľky má v prameňoch skutočne len jednu melódiu a taktiež u nich nenachádzame žiadne textové varianty. Oproti tomu antifóna *Iter faciente Jesu* má už dve melódie. Treba však pripomenúť, že druhá, menej zastúpená obmena tejto antifóny (C.11b) sa vyskytuje len v prameni To₂. Repertoárovo spriaznený prameň To₁ túto antifónu neobsahuje vôbec. Preto nie je úplne jasné, aký pôvod má táto melódia. Ide však o veľmi typický štvorfrázový melodický typ I. modu. Obmena C.11a je taktiež prvého modu a nevykazuje žiadne zvláštnosti.

Zdá sa, že sa nedá jednoznačne vylúčiť antifóna *Iter faciente* z jadra repertoáru. Až na to totiž, že sa neobjavuje v troch z (nami vyčlenených) najstarších prameňov a že v prameni To₁ má inú melódiu, antifóna vyzerá byť takpovediac bezproblémová. Melodicky je tradičná a vyskytuje sa vo všetkých geografických skupinách, podobne ako zvyšných päť antifón.

3.3.2 Regionálne antifóny

Podobne ako v predošlých dvoch predpôstnych týždňoch, aj tu môžeme vyčleniť skupinu antifón, ktoré sú typické len pre určitý geografický región. Nie je ich však zase tolko. Presvedčivými regionálnymi prípadmi sú len dve antifóny: C.6 *Dum appropinquaret Jericho* a C.8 *Ecce ascendimus ... hominis*. Antifóna *Ecce ascendimus* je trocha špecifický prípad, preto sa jej budeme venovať v ďalšej časti a antifóna VII. modu *Dum appropinquaret Jericho* sa vyskytuje len v nemeckých a stredoeurópskych prameňoch. Okrem toho sa vyskytuje v rukopise Fi. Je to ojedinelý výskyt, preto by mohlo ísť o neskorší import.

Okrem toho môžeme nájsť lokálnu tradíciu u prameňov To₁ a To₂. To, že by mali španielske pramene špecifický repertoár, určite neprekvapí, no v kontexte ostatných dvoch predpôstnych týždňov je to ojedinelý prípad.

Antifóna, ktorá sa vyskytuje len v týchto dvoch prameňoch našej vzorky je C.10 *Factum est autem*. Text čerpá z evanjelia (Lc 30, 35–38), takmer doslovne – do textu len pridáva „Jesus“, aby bol vyjadrený podmet. Inak cituje evanjelium doslovne a bez prerušenia. Táto antifóna je taktiež v závislosti od textu dlhšia. Melodicky ide o VIII. modus, no jej výškový rozsah je až decima. Nachádzajú sa tu aj stupnicové postupy, takže zjavne ide o novú tvorbu.

Na konci antifóny *Factum est autem* na druhej slabike slova *David* sa vyskytuje klešajúca melizma. Taká istá melizma sa vyskytuje v obmene antifóny C.4b. Táto antifóna je ale v prvom mode, pričom predošlá je vo ôsmom. Keďže sa vyskytuje len v prameni To₁, je pravdepodobné, že ide o lokálnu obmenu.

V prameni To₂ sa nachádza ešte jedna lokálna antifóna C.16 *Tradetur enim gentibus*. Môžno lepšie ako hovoriť o lokálnej antifóne, je hovoriť o lokálnej liturgickej tradícii. Antifóna je totiž vlastná pôstnemu obdobiu, podobne ako je to pri jednej z antifón v nasledujúcej podkapitole. Ide o krátku antifónu I. modu s tradičným melodickým vzo-

rom. Okrem prameňa To₂ sa nachádza medzi evanjelióvymi antifónami Quinquagesimy v rukopise SMF.

3.3.3 Antifóny *Ecce ascendimus Jericho*

Skupina antifón s incipitom *Ecce ascendimus Jericho* reflektuje text evanjelia, ktorý sa zhoduje so stredou druhého pôstneho týždňa. Aj z toho dôvodu tu vidíme miešanie repertoárov danej pôstnej stredy.

Celkom existujú tri antifóny s týmto incipitom, no z toho len dve sú vlastné pre Quinquagesimu. Je to už spomenutá antifóna C.8 *Ecce ascendens ... hominis* a C.7 *Ecce ascendimus ... resurget*. Tretia antifóna je vlastná spomenutej pôstnej stredy *Ecce ascendens ... crucifigendum*. Majú nasledovný text:

C.8	<i>Ecce ascendimus Jerosolymam et consummabuntur omnia quae scripta sunt per prophetas de filio hominis</i>
C.7	<i>Ecce ascendimus Jerosolymam et consummabuntur omnia quae scripta sunt de filio hominis tradetur enim gentibus et illudetur et flagellabitur et conspuetur et postquam flagellaverint occident eum et die tertia resurget</i>
	<i>Ecce ascendimus Jerosolymam et filius hominis tradetur ad crucifigendum</i>

Tabuľka 19: Antifóny *Ecce ascendimus Jerosolymam*

Ako vidno už z textu, tretia antifóna vlastná pre pôstne obdobie je kratšia a vzťahuje sa k udalostiam spojenými s Paschou. Táto antifóna má len jednu melódiu VII. modu a celkom veľké zastúpenie. V našej vzorke sa nachádza približne v 30 prameňoch. Z toho ani raz sa nevyskytla v Quinquagesime. Prečo sa jej teda venujeme? Je to kvôli antifóne C.8 *Ecce ascendens ... hominis*.

Táto antifóna sa vyskytuje s tromi rôznymi melódiami. Melódia VIII. modu (obmena C.8a) sa objavuje v U a v troch francúzskych prameňoch – mohli by sme ju teda nazvať francúzskou obmenou. V prameňoch N a SMF sa nachádza iná melódia I. modu. Obe tieto melódie v sebe obsahujú stupnicové postupy, čo by mohlo napovedať ich mladšiemu pôvodu.

Tretia melódia VII. modu (obmena C.8c) sa nachádza v oboch španielskych prameňoch našej vzorky, To₁ a To₂, ako aj v prameňoch Fi a Lc. Táto melódia je zhodná s melódiou pôstnej antifóny *Ecce ascendens ... crucifigendum*. Či ju antifóna *Ecce ascendens ... hominis* prebrala, alebo či bola pôvodná pre obe, nie je jasné. Ale keďže pôstna antifóna je značne rozšírenejšia a nachádza sa aj v najstarších prameňoch, je pravdepodobnejšia prvá možnosť. Antifóna *Ecce ascendens ... hominis* však nemôže byť úplne novou tvorbou, pretože je zachytená v rukopise Al.

Posledná antifóna C.7 *Ecce ascendimus ... resurget* má oproti zvyšným dvom oveľa dlhší text. Je taktiež menej zastúpená, no nie je regionálna – objavuje sa vo všetkých geografických skupinách. Celkové zastúpenie v prameňoch má značne nízke – nachádza sa len v 10 prameňoch, pričom vo Fi je uvedená pri antifónach stredy druhého pôstneho týždňa. Nenachádza sa však ani v jednom z najstarších prameňov a cituje text evanjelia doslovne. Je preto možné, že ide o nový kus. Podporuje to aj jej melodický priebeh, ide o antifónu s opakujúcim sa motívom so štruktúrou ABB.

3.3.4 Nová tvorba

V Quinquagesime viac ako v predošlých dvoch predpôstnych týždňoch sa stretávame s novou tvorbou. Tieto antifóny majú tendenciu citovať evanjelium doslovne, rozsahom sú dlhšie (zachytávajú dlhší úsek príbehu), ambitus majú väčší (môže sa strácať rozdiel medzi autentickým a plagálnym modom), využívajú viac stupnicových postupov a melodických skokov a často v rámci melódie opakujú melodické motívy či celé frázy.

Medzi takéto antifóny môžeme zaradiť celkovo tri. Ide o už spomenuté antifóny C.7 *Ecce ascendimus ... resurget* a španielsku antifónu C.10 *Factum est autem*. Ako sme už napísali, *Factum est autem* je zjavne nová lokálna tvorba. Antifóna *Ecce ascendimus ... resurget* sa taktiež istotne dá zaradiť medzi novú tvorbu, no tentokrát sa rozšírila viac a objavuje sa vo všetkých geografických skupinách.

Treťou takou antifónou je C.15 *Stans autem Jesus*. Má melódiu I. modu a hoci necituje evanjelium doslovne (niektoré úseky skraca, nahrádza slovo *dixit* slovom *ait* a pod.), má príbehový charakter s priamou rečou a opakuje niektoré melodické formuly. Celkom hojne sa objavuje vo francúzskych prameňoch (spolu s metzským antifonárom MA), akvitánskych aj talianskych prameňoch. Túto antifónu uvádzajú aj pramene 10. storočia

MR a Li₁. Zdá sa teda aj na základe melódie, textu i rozšírenia, že antifóna je trocha staršia, ako zvyšné dve spomenuté antifóny.

3.3.5 Obsolétne antifóny

V repertoári Quinquagesimy sa objavujú aj tri antifóny, ktoré „neprešli sitom času“ a nerozšírili sa, alebo sa rozšírili len málo. Antifóna C.14 *Quid vis faciam tibi* sa nachádza len v antifonári Karla Lysého C, takže sa nám nezachovala jej melódia.

Druhý kus je antifóna C.3 *Clamabat caecus et dicebat*, ktorá sa nachádza len v rukopise Le. Zachoval sa len incipit, ktorý je síce neumovaný, melódiu však taktiež nie je možné rekonštruovať. Textovo sa totiž nepodobá na žiadnu inú antifónu.

Tretím obsolétnym kusom je už spomínaná antifóna C.4 *Cum autem audiret*. Dokopy sa nachádza len v piatich prameňoch, z toho tri patria do skupiny najstarších prameňov: C, Al a Li₁. Z tretieho z nich sa dozvedáme o jej mode. V rukopise Li₁ sa uvádza prvý modus, ktorý nachádzame aj v prameni To₁ (k.č. C.4b), no ako sme napísali vyššie, táto melódia vyzerá byť lokálna, preto je možné, nejde o tú istú, ktorú mal na mysli autor prameňa Li₁. Okrem toho sa antifóna vyskytuje v MA v osobitnej melódii VII. modu. Ide o celkom tradičnú melódiu, ktorá zhodou okolností na slovách „Jesu fili David miserere mei“ takmer doslova cituje melódiu antifóny C.6 *Dum appropinquaret Jericho*, ktorá má tie isté slová taktiež na konci antifóny. Táto antifóna sa však v metzskom antifonári MA nevyskytuje.

3.3.6 Zhrnutie

Ako sme videli aj pri predošlých predpôstnych týždňoch, repertoár sa geograficky i chronologicky rozvrstvie. Objavuje sa tu jadro repertoáru, ktoré sa nachádza v najstarších prameňoch a má vysoké celkové zastúpenie.

Niektoré antifóny sú regionálne či dokonca lokálne. Priestor sa rozdeľuje opäť najmä na dve oblasti: východ a západ. Do východu patrí stredoeurópska a nemecká skupina prameňov, do západu francúzska, akvitánska a talianska skupina. Okrem toho v niektorých prípadoch vidíme, že sa od nich oddeľujú španielske pramene To₁ a To₂. Musíme konštatovať, že v rámci Quinquagesimy nevidíme veľký rozdiel medzi francúzskou, akvitánskou a talianskou skupinou prameňov. Rozdiel nevidíme taktiež medzi nemeckou

a stredoeurópskou skupinou prameňov.

Vo väčšej miere ako v predošlých týždňoch sa objavuje nová tvorba antifón. Tie sú buď lokálne/regionálne, alebo rozšírené po celej Európe, no oveľa menej, pričom sa nenachádzajú v najstarších prameňoch. Tu treba zdôrazniť, že zatiaľ čo v predošlých dvoch týždňoch sa všetky antifóny nachádzali aspoň v jednom z najstarších prameňov, v Quinquagesime sa objavili už dve antifóny, ktoré sa nenachádzajú ani v jednom.

4 Záver

Táto práca sa zaoberala evanjeliiovými antifónami doby predpôstnej. Na základe textovej, melodickej stránky, rozloženia v prameňoch a liturgickej pozície sme sa snažili zistiť, nakoľko je repertoár jednotný, či reflektuje nejaké liturgické tradície. Z popisu repertoáru a analýz, ktoré sme prezentovali v predošlej kapitole sa teraz posnažíme zhrnúť a interpretovať výsledky. Tieto by sme mohli zhrnúť do piatich celkov: (1) jednotnosť/rôznorodosť tradícií, (2) jadro repertoáru, (3) geografické rozvrstvenie repertoáru, (4) chronologické rozvrstvenie repertoáru a (5) procesy šírenia.

Jednotnosť tradície Jednou z našich výskumných otázok bolo, či možno pri predpôstnom období hovoriť o jednotnej tradícií. Samozrejme táto otázka sa dá vzťahovať na viacero rôznych elementov. Prvým z nich je predpôstne obdobie ako také. Funguje celé predpôstne obdobie ako jednotný celok, alebo sa rozdeľuje na samostatné javy?

Na túto otázku môžeme odpovedať celkom jednoznačne. Predpôstne obdobie nie je jednotné. Každý týždeň sa správa mierne inak a istým spôsobom z hľadiska svojho repertoáru funguje ako osobitné liturgické obdobie. Vidno to, keď sa pozrieme na veľkosť repertoáru, ktorá sa líši a od Septuagesimy klesá (pozri tabuľku 16). Keď sa pozrieme na štruktúru repertoáru či repertoár samotný, vidíme, že Septuagesima je najjednoduchšia a najstabilnejšia. Vnútoraná variácia výskytu a nevýskytu kusov v prameňoch sa však pre jednotlivé týždne líši.

Rozdiely medzi jednotlivými týždňami, ktoré sú zjavné aj z repertoáru samotného, sa posnažíme ešte ilustrovať nasledovným spôsobom. Rozdelíme antifóny na viac a menej zastúpené. Túto hranicu určíme v zlatom reze. Teda z 33 prameňov je to približne 20. Nejde však o úplne arbitrárnu hranicu. Vychádza aj zo samotného repertoáru, ktorý sa zhlukuje akoby do dvoch klastrov. Antifóny teda rozdelíme pre každý týždeň do skupín, pričom jedna bude obsahovať antifóny vyskytujúce sa vo viac než dvadsiatich a druhá antifóny vyskytujúce sa v dvadsiatich prameňoch a menej. V tabuľke 20 uvádzame počty antifón pre jednotlivé týždne.

Keď sa pozrieme do tabuľky, vidíme, že medzi Septuagesimou a Sexagesimou je malý rozdiel. Pridajme však k tomu, že antifóny Sexagesimy majú najviac obmien, teda sú vysoko variantné. V Quinquagesime je už rozdiel značne väčší; to znamená, že relatívna

Týždeň	> 20	≤20	pomer
Septuagesima	14	5	1:0,36
Sexagesima	9	4	1:0,44
Quinquagesima	6	10	1:1,16

Tabuľka 20: Miera rozšírenosti antifón v prameňoch

zastúpenosť antifón je oveľa nižšia.

Z toho môžeme konštatovať, že Septuagesima je najjednoduchšia a následne jednoduchosť klesá. Hoci v Sexagesime sú antifóny v prameňoch celkom vysoko zastúpené, vnútri sú nejednotné. Quinquagesima má väčší repertoár, ktorý je oveľa menej jednotný než predošlé dva týždne. Hoci vnútorne veľmi nevariuje, zastúpenosť v prameňoch je značne nízka. Nejde pritom o regionálne zoskupené antifóny, ale kusy rovnomernejšie roztrúsené.

Jadro repertoáru Druhou otázkou je, či môžeme nájsť v jednotlivých týždňoch nejaké jadro repertoáru, ktoré je rozšírené vo všetkých geografických oblastiach a ktorý je obsiahnutý v najstarších i v mladších prameňoch.

Takúto skupinu sme mohli vyčleniť vo všetkých troch týždňoch, no jej veľkosť i obsah sa líšia. V Septuagesime sme mohli do jadra repertoáru zaradiť približne 10 antifón. Ide o antifóny vo veľkej väčšine VIII. modu, pričom sa vyskytuje aj I. a VII. modus.

Jadro repertoáru Sexagesimy má približne 7 antifón. Tie sú však melodicky menej jednotné, nachádzajú sa tu antifóny rôznych modov: VI., VIII./III.,³⁶ I., VII. modus. Taktiež niektoré z antifón majú viacero obmien.

V Quinquagesime sme do jadra repertoáru zaradili 6 antifón. Tu sa objavujú nasledovné mody: I. modus trikrát, VIII. modus dvakrát a VII. modus v jednom prípade.

Aj tu vidíme, že množstvo antifón klesá. Taktiež sa mení rôznorodosť modov. Zatiaľčo v Septuagesime je tvorba aj modálne jednotná, v Sexagesime sa rozrôžňuje.

Regionalita Treťou otázkou je, či môžeme hovoriť o regionálnych tradíciách, teda či nejaké geografické regióny vystupujú ako samostatné jednotky. Na tento účel sme

³⁶Či hovoriť o treťom alebo ôsmom mode závisí od toho, či prijmeme hypotézu, že pôvodný modus antifón B.6 *Semen cecidit ... sexagesimum* a B.7 *Semen cecidit ... in patientia* je tretí. Najrozšírenejší je totiž I. modus (pozri kapitolu 3.2.3).

rozdělili pramene piatich geografických skupín. Toto rozdelenie bolo však len pre výskumné účely a samo osebe z hľadiska liturgických tradícií nemusí nič znamenať. Sú ale tieto geografické skupiny opodstatnené aj z hľadiska liturgických tradícií repertoáru doby predpôstnej?

Z repertoáru vo všetkých troch predpôstnych týždňoch vychádzajú najmä dve geografické oblasti (rodiny prameňov): východ a západ. Do východnej rodiny by patrili naše pramene stredoeurópskej a nemeckej skupiny, do západnej rodiny zase francúzska, akvitánska a talianska skupina. Východná rodina prameňov je charakteristická značnou jednotnosťou. Ak je nejaký kus typický pre danú oblasť, je pravdepodobne rozšírený vo veľkom počte prameňov tejto rodiny. Taktiež nie je pravdepodobné nájsť regionálne špecifické antifóny, teda akési lokálne tradície. Naproti tomu je západná oblasť značne nejednotná. V rámci nej sa nachádza množstvo menších tradícií, ktoré prepájajú rôzne duchovné centrá. Pre jednotlivé antifóny, ktoré ilustrujú tieto tradície, však často neexistujú analógie, teda každá regionálna antifóna či jej obmena sa nachádza vždy v rôznej množine prameňov.

Tu môžeme naraziť na niekoľko prameňov, ktoré sa nachádzajú na hranici týchto dvoch oblastí. Ide v prvom rade o metzský antifonár MA. Objavujú sa v ňom totiž antifóny, ktoré sú typické pre jednu či druhú oblasť. V menšej miere má takúto povahu antifonár W z Worcesteru. Okrem nich má takéto tendencie aj antifonár U z Utrechtu. U rukopisoch MA a U je to celkom pochopiteľné – nachádzajú sa na hraničnom území. Prečo sa ale v rukopise z Worcesteru vyskytujú aj antifóny typické pre východ, nie je jasné.

Dajú sa pramene rozčleniť aj do menších skupín? Je legitímne hovoriť napr. o stredoeurópskej či talianskej skupine prameňov na základe repertoáru evanjeliových antifón doby predpôstnej? Žiaľ musíme konštatovať, že v mnohých prípadoch to nie je možné. Stredoeurópska a nemecká skupina sa správajú ako jedna skupina, nevidíme medzi nimi v podstate žiaden rozdiel. Jediné rozdiely vychádzajú priamo z povahy niektorých prameňov. Ako sme povedali, pramene MA a U sú často špecifické, taktiež pramene MT a Le sa správajú inak, než ostatné a to najmä z dôvodu ich veku, ako aj polohy – pochádzajú zo západnej hranice tohto pomysleného územia.

Francúzsku skupinu od ostatných je možné v určitých prípadoch odlíšiť, väčšinou

sú tieto skupiny prepletené (teda mnohé obmeny antifón prechádzajú aj cez akvitánsku a taliansku skupinu). Antifóny, ktoré by mohli (ale väčšinou len negatívne) vyčleniť francúzsku skupiny sú nasledovné: antifóna A.1 *Amice non facio* sa neobjavuje vo francúzskej skupine. V antifóne A.17 sa objavuje melodický variant (A.17b), ktorý je typický pre francúzske pramene. Obmeny antifóny *Ecce ascendimus ... hominis* C.8a a C.8b sa nachádzajú len vo francúzskych prameňoch a obmena C.8c v akvitánskych a talianskych.

Ozaj z nášho repertoáru sa zdá, že taliansku a akvitánsku skupinu nemožno rozlíšiť. Jedinými prípadmi sú obmena B.1b antifóny *Cum turba plurima*, ktorá sa nachádza len v malom množstve akvitánskych prameňov, ale nachádza sa aj v prameni MA. Okrem toho je antifóna C.10, ktorá je ale skôr regionálne španielskou.

Chronologické rozvrstvenie Ďalšou otázkou je, či môžeme vrámci repertoáru sledovať nejaké chronologické rozvrstvenie, alebo či repertoár predpôstnej doby vznikol naraz.

Na toto sa dá jednoznačne odpovedať pozitívne. V každom predpôstnom týždni sme dokázali repertoár roztriediť do viacerých skupín s (povedzme) chronologickou platnosťou. V tejto časti textu sa pokúsime jednotlivé kusy, s ktorými sme sa stretli, zaradiť do piatich skupín. Treba poznamenať, že tieto skupiny nepredstavujú ohraničené a bezprostredne nasledujúce etapy.

1. Prvú skupinu tvoria najstaršie kusy. Tieto by sme charakterizovali vcelku krátkou dĺžkou, nevelkým ambitom a tradičnou melodikou. Taktiež musia byť uvedené v starých prameňoch a to hlavne v prameňoch 9. storočia MT, C a Al. Tieto antifóny môžu byť na povrchu dvoch druhov: buď sú hojne rozšírené a patria tak do jadra repertoára, alebo sa neuchytili a stali sa z nich obsolétne kusy. Buď sa nachádzajú len v týchto starých prameňoch, a to často bez notácie alebo len uvedené ako incipit, alebo v pár mladších prameňoch rôzne rozmiestnených.

2. Druhá skupina sa v mnohom podobá prvej, no vidíme viacero odlišností, pre ktoré ju s prvou nemožno spojiť. Tieto antifóny sú stále súčasťou jadra repertoáru, sú veľmi rozšírené, no sú často dlhšie, majú väčší ambitus a často sa nachádzajú na prominentnejších liturgických pozíciách. Taktiež sa však vyskytujú v najstarších prameňoch, no o čosi v menšej miere. Mohli by sme predpokladať, že táto skupina nastúpila chronologicky po

skupine „najstarších antifón“ a pôvodné antifóny na ich zvyčajných pozíciách (*ad Magnificat* a *ad Benedictus*) nahradila a posunula hierarchicky „nižšie“ na pozície denných hodínok či antifón na dni v týždni.

3. Túto skupinu antifón by sme mohli nazvať „experimentálnou“. Ide o melodicky a modálne problematické antifóny, ktoré sa objavujú v rôznych modálnych variantoch. Tieto antifóny (podobne ako v prvej skupine) sa mohli buď rozšíriť, pričom v niektorých prameňoch ostali zvyšky iných modálnych riešení, alebo ostali marginálnymi či regionálnymi, no najmä z modálneho dôvodu. Do prvej skupiny týchto antifón by patrili antifóny *Semen cecidit* B.6 a B.7, či antifóna B.2 *Exiit qui seminat*. Do druhej skupiny by patrila napr. antifóna B.9 *Semen est verbum* či A.2 *Circa undecima*. Tieto antifóny sú typické najmä pre Sexagesimu. Taktiež nemusia chronologicky nasledovať po predchádzajúcej skupine. Minimálne sú určite staršie – pred rokom 830 (t.j. obdobím vzniku Metzského tonára).

4. Do štvrtej skupiny by patrili regionálne diferencované antifóny. Ide teda o antifóny, ktoré majú často viac melódií charakteristických pre určité oblasti (ako A.3 *Conventione autem facta*), alebo sa samotné antifóny vyskytujú len v niektorých oblastiach (napr. B.8 *Semen cecidit ... centuplum*, B.11 *Si gloriam*, B.2 *Exiit qui seminat*, či C.6 *Dum appropinquaret*). Tie opäť môžu byť čiastočne súčasné s predošlou fázou, pretože niektoré z nich nachádzame aj v prameňoch z 9. storočia. No taktiež sú mnohé z nich pravdepodobne mladšie a vznikli/rozšírili sa až po vzniku niektorých najstarších prameňov.

5. Poslednou skupinou sú antifóny patriace do novej tvorby. Tieto antifóny sú príbehové – zachytávajú dlhší úsek evanjelia, často ho citujú doslovne –, majú inú melodickú štruktúru, často sa v nich opakujú melodické motívy alebo celé frázy. Vyskytujú sa v nich stupnicové postupy a ich ambitus je väčší. Takéto antifóny nachádzame len v Quinquagesime. Chronologicky museli vzniknúť neskôr, približne v priebehu desiateho storočia. V prameňoch 9. storočia ich totiž nenachádzame a v prameňoch 10. storočia sa objavujú sporadicky. Sem patria napr. antifóny C.7 *Ecce ascendimus ... resurget*, alebo C.10 *Factum este autem*.

Je veľmi lákavé pýtať sa, či liturgický repertoár doby predpôstnej môže odhaliť jej prehistóriu. Keď tvrdíme, že repertoár jednotlivých predpôstnych týždňov nie je homogénny, teda že sa jednotlivé týždne medzi sebou líšia, neznamená to, že mohli vzniknúť

v inej dobe? Ak áno, sme schopní odhaliť túto chronológiu? Ako sme napísali, najjednotnejší je prvý týždeň, Sexagesima vykazuje väčšiu rôznorodosť a Quinquagesima je z nich v istom zmysle najvariantnejšia. Taktiež sa v Quinquagesime objavujú antifóny, ktoré sme zaradili do novej tvorby. Hypoteticky by teda bolo možné, že by repertoárovo najstaršia bola Septuagesima, Sexagesima o niečo mladšia a Quinquagesima najmladšia. Ide však len o veľmi málo podložené dohady, ktoré by museli byť potvrdené iným, ideálne dobovým svedectvom, či záznamom z obdobia, keď tento repertoár vznikal.

Procesy šírenia Z tu prezentovaného repertoáru sa môžeme dozvedieť aj veľmi zaujímavé aspekty o jeho šírení, teda o procesoch, ku ktorým pri ňom dochádzalo. Z antifón Sexagesimy vidíme, že melódia antifón sa popri ich šírení môže meniť a to až do takej miery, že sa zmení ich modus, či ich melódia začne byť podstatne iná. To pravdepodobne súvisí so spôsobom, akým sa antifóny prednášali. Vieme totiž, že v oficiu sa spievalo naspamäť a výsadou dobrého kantora bolo práve to, že si vedel s ľahkosťou vybaviť a spievať liturgické spevy. Z hirsauských *consuetudines* sa tiež dozvedáme, že bola určená konkrétna denná doba, keď si mohli speváci „osviežiť“, čo sa v ten deň malo spievať (Østrem, 2001, s. 99–105).

Čo sa týka propriálnych antifón doby predpôstnej, spievali sa jeden až tri krát: napr. v nedeľu na svojom mieste, potom ešte raz či dva krát počas týždňa a potom až o rok. Je teda veľmi pravdepodobné, že kantori sa spoliehali najmä na pamäť a na svoje kantorské skúsenosti, akési „zvyčajné vzory správania“ (patterns of regular behaviour; Østrem, 2001, s. 88). Ovládali množstvo podobných kusov, ktoré medzi sebou zdieľajú kratšie či dlhšie motívy, či celé melodické typy (zostavy týchto motívov). Do ich kantorskej skúsenosti akiste patrilo orientovanie sa v jednotlivých modoch. Každý modus, ako vidíme z jednotlivých kusov, má svoju špecifickú melodiku a postupy. Preto pre nich muselo byť jednoduchšie spievať kusy, ktoré splňali ich predpoklady, ako kusy, ktoré mali množstvo špecifik. Tieto špecifiká si totiž museli pamätať osobitne a dávať si na ne pozor.

Preto je dosť možné, že práve tieto menej uniformné kusy mohli podliehať zmenám. Je dobré taktiež poznamenať, že tieto zmeny nemuseli byť vôbec zjavné samotnému spevákov. Mohli sa udiť v podvedomí a utvrdzovať ďalším prevedením. Zmeny mohli nastávať aj pri odovzdávaní tradície z generácie na generácie. Mnohé znaky mohli byť totiž

pre jednu generáciu zjavné, pre druhú neviditeľné, alebo naopak, abnormalita melódie v uchu kantora sa môže jednoducho stať zdanlivou chybou v uchu žiaka. Pri každodennej liturgickej praxi je málo pravdepodobné, že by každá z týchto „abnormalít“ dostala príležitosť na slovné vysvetlenie. Práve menej exponované a všedné kusy nemuseli dostať väčšiu pozornosť.

Aj preto sa môže stať, že niektoré kusy nášho repertoára sa v prameňoch objavujú takmer bez zmeny, niektoré vykazujú väčšiu variáciu, a niektoré sa dokonca ocitli v rôznych modálnych variantoch.

Záver Evanjeliové antifóny doby predpôstnej sú určite časťou chorálneho repertoáru, ktorý je hodný pozornosti. Ako sme ukázali, analýza textovej a melodickej stránky v kombinácii, s liturgickým postavením a výskytom v prameňoch môže viesť k hodnotným výsledkom. Bez analýzy melodickej stránky by sme neboli schopní odlíšiť niektoré obmeny antifón, ich rôzne melódie, modálne varianty, či podstatnejšie melodické varianty. Práve tieto ukazujú, že repertoár doby predpôstnej je značne rozvrstvený – geograficky aj chronologicky. Ukazujú, že sa nešíril naraz, ale odhaľuje existenciu mikrotradícií, akoby jemných vlákien, ktoré prechádzajú od jedného duchovného centra k inému v čase i priestore. Čo sme sa v tejto práci snažili urobiť, bolo pokúsiť sa poskladať obraz časti týchto vlákien a ich zoskupení z chronologicky i geograficky roztrúsených črepín v podobe jednotlivých prameňov.

Zoznam tabuliek

1	Evanjeliá doby predpôstnej	18
2	Antifóny na nedeľu <i>Septuagesima</i>	31
3	Antifóny na nedeľu <i>Sexagesima</i>	33
4	Antifóny na nedeľu <i>Quinquagesima</i>	34
5	Najstaršie pramene	44
6	Antifóny Septuagesimy vo všetkých najstarších prameňoch	44
7	Antifóny Septuagesimy v šiestich a piatich najstarších prameňoch	45
8	Antifóny Septuagesimy v štyroch a troch najstarších prameňoch	47
9	Antifóny Septuagesimy v dvoch/jednom najstarších prameňoch	49
10	Formuly antifóny <i>Simile est regnum</i> , 1. časť	53
11	Formuly antifóny <i>Simile est regnum</i> , 2. časť	54
12	Formuly antifóny <i>Simile est regnum</i> , 3. časť	55
13	Antifóny Sexagesimy vo všetkých najstarších prameňoch	61
14	<i>Si</i> -antifóny	68
15	Úryvok z homílie XV. sv. Gregora Veľkého	69
16	Počet antifón v rukopisoch	73
17	Úsek z evanjelia na stredu druhého pôstneho týždňa	73
18	Najčastejšie antifóny <i>Quinquagesimy</i>	74
19	Antifóny <i>Ecce ascendimus Jerosolymam</i>	76
20	Miera rozšírenosti antifón v prameňoch	81

Zoznam bibliografických odkazov

- PalMus* 16 (1989). *Antiphonaire du Mont-Renaud (Xe siècle, Graduel et Antiphonaire de Noyon)*. 2. éd. Paléographie musicale 16. Solesmes: P. Lang, Berne et Jean-Bouglér; Abbaye Saint-Pierre. ISBN: 978-2-85274-129-4.
- Auf der Maur, Hansjörg (1983). *Feiern im Rhythmus der Zeit I: Herrenfeste in Woche und Jahr*. Gottesdienst der Kirche 5. ISBN: 978-3-7917-0788-4.
- Benedictus de Nursia (b. r.). *Regula sancti Benedicti*. Wikisource. URL: https://la.wikisource.org/wiki/Regula_sancti_Benedicti (cit. 25. 06. 2022).
- Berger, Rupert (2008). *Liturgický slovník*. Prel. Václav Konzal, Jaroslav Vokoun a Zdeněk Lochovský. Praha: Vyšehrad. ISBN: 978-80-7021-965-2.
- Buchinger, Harald (2013). "On the Early History of Quadragesima. A new look at an old problem and some proposed solutions". In: *Liturgies in East and West: ecumenical relevance of early liturgical development: acts of the International Symposium Vindobonense I, Vienna, November 17-20, 2007*. Ed. Hans-Jürgen Feulner a Reinhard Meßner. Austrian studies of liturgy and sacramental theology Volume 6. Zurich ; Berlin: Lit. ISBN: 978-3-643-90412-6.
- CantusIndex (b. r.). *Cantus Index: Catalogue of Chant Texts and Melodies | Cantus Index for Office and Mass*. URL: <http://cantusindex.org/> (cit. 22. 06. 2022).
- Collamore, Lila (2000). "Aquitanian Collections of Office Chants: A Comparative Survey". Diz. pr. Washington, D.C: Faculty of the School Music, The Catholic University of America.
- (2003). "Toledo, Biblioteca Capitulare, 44.1—Its Origin and Date." In: *Cantus Planus: Papers Read at the 10th Meeting, Visegrád, Hungary, 29-31 August 2000*. Ed. László Dobszay. Budapest: Hungarian Academy of Sciences, Institute for Musicology, s. 179–206.
- Dobszay, László (2006). "The Histories of the Pre-Lenten Period". In: *Cantus Planus: Papers Read at the 12th Meeting of the IMS Study Group, Lillafüred/Hungary, 2004. Aug. 23–28*. Ed. László Dobszay. Budapest: Institute for Musicology of the Hungarian Academy of Sciences, s. 565–582. ISBN: 978-963-7074-91-2.
- Dobszay, László a Janka Szendrei, ed. (1999). *Antiphonen*. Zv. 1. Monumenta monodica medii aevi Bd. 5. Kassel ; New York: Bärenreiter. ISBN: 978-3-7618-1483-3.

- Eben, David (2012). "Die Evangeliumsantiphonen der Donnerstage in der Fastenzeit". In: *Cantus Planus, (Papers read at the 16th meeting, Vienna 2011)*. Vienna, s. 127–134.
- Eben, David a Štefánia Demská (b. r.). "Filling in the Gap: The Post Pentecost Series of Gospel Antiphons". In: (). V tlači.
- Egeria (2006). *Púť do Svätej zeme: Itinerarium Egeriae*. Ed. Helena Panczová. ISBN: 978-80-7141-539-8.
- Froger, Dom Jacques (1946). "Les anticipations du jeûne quadragésimal". In: *Mélanges de science religieuse* 3, s. 207–234.
- Gajdoš, Marcel (1999). *Dokumenty prvých dvoch ekumenických snemov*. Bibliotheca Antiqua Christiana, Fontes 1. Presov; Trnava: Náboženské vydavateľstvo PETRA. ISBN: 978-80-88774-61-7.
- Grier, James (1995). "Roger de Chabannes (d. 1025), Cantor of St Martial, Limoges". In: *Early Music History* 14, s. 53–119. ISSN: 0261-1279.
- Guéranger, Prosper (1909). *Septuagesima. The Liturgical Year*. Prel. Laurence Shepherd. 3. vyd. Worcester: Stanbrook Abbey.
- Hesbert, Renato-Joanne (1963–1979). *Corpus antiphonarium officii*. Rerum ecclesiasticarum documenta 7–12. Roma: Casa Editrice Herder.
- Huglo, Michel (1988). *Les livres de chant liturgique*. Typologie des Sources du Moyen Age occidental 52. Turnhout: Brepols.
- (1993). "Observations codicologiques sur l'antiphonaire de Compiègne (Paris, B. N., lat. 17436)". In: *De Musica et Cantu: Studien zur Geschichte der Kirchenmusik und der Oper*. Ed. P. Cahn a A. K. Heimer. Hildesheim: Olms Verlag, s. 117–130.
- Chadwick, Henry (2020). *Origen*. Encyclopedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/biography/Origen> (cit. 20. 06. 2022).
- Chavasse, Antoine (1952). "La structure de Carême et les lectures des messes quadragésimales dans la liturgie romaine". In: *La Maison-Dieu* 31, s. 76–119.
- (1993a). *Les lectionnaires romains de la messe au VIIe et au VIIIe siècle*. Zv. Tomme 1, Procédés de confection. Fribourg: Editions Universitaires Fribourg Suisse.
- (1993b). *Les lectionnaires romains de la messe au VIIe et au VIIIe siècle*. Zv. Tomme 2, Synoptique général tableaux complémentaires. Fribourg: Editions Universitaires Fribourg Suisse.

- Jeruzalémská bible* (2009). *Jeruzalémská bible: Písmo svaté vydané Jeruzalémskou biblickou školou*. Prel. Frantisek X. Halas a Dagmar Halasová. Praha; Kostelní Vydří: Krystal OP; Karmelitánské nakladatelství. ISBN: 978-80-7195-389-0.
- Jones, Cheslyn, ed. (1992). *The Study of liturgy*. Rev. ed. London; New York: SPCK ; Oxford University Press. ISBN: 978-0-19-520922-8.
- PalMus 22* (2001). *Le codex 21 de la bibliothèque capitulaire de Bénévent, Antiphonale monasticum (XIIe et XIIIe siècles)*. Paléographie musicale 22. Solesmes: Froidfontaine; Abbaye Saint-Pierre. ISBN: 978-2-85274-219-2.
- PalMus 9* (1995). *Le codex 601 de la Bibliothèque Capitulaire de Lucques: Antiphonaire monastique (XIIe siècle)*. Réimpression anastatique de l'éd. originale 1914. Paléographie musicale 9. Solesmes: Froidfontaine; Abbaye Saint-Pierre. ISBN: 978-2-85274-175-1.
- PalMus 12* (1997). *Le codex F. 160 de la bibliothèque de la cathédrale de Worcester: antiphonaire monastique (XIIIe siècle)*. Paléographie musicale 12. Solesmes: Froidfontaine; Abbaye Saint-Pierre. ISBN: 978-2-85274-178-2.
- Lipphardt, Walther (1965). *Der Karolingische Tonar von Metz*. Liturgiewissenschaftliche Quellen und Forschungen; Heft 43. Münster: Aschendorff.
- McGuckin, John Anthony (2004). "The Life of Origen (ca. 186-255)". In: *The Westminster handbook to Origen*. Ed. John Anthony McGuckin. The Westminster handbooks to Christian theology. Louisville: Westminster John Knox Press, s. 1–23. ISBN: 978-0-664-22472-1.
- Migne, Jacques Paul (1878). *Sancti Gregorii papae I, cognomento Magni, opera omnia*. Patrologia Latina LXXVI. Parisiis: Garnier fratres.
- Østrem, Eyolf (2001). *The Office of Saint Olav: a study in chant transmission*. Acta Universitatis Upsaliensis nova series, 18. Uppsala: Uppsala University Library. ISBN: 978-91-554-4898-1.
- Robert, Michel (1967). "Les adieux à l'Alleluia". In: *Etudes grégoriennes VII*, s. 41–51.
- Stäblein, Bruno (1975). *Musik des Mittelalters und der Renaissance. Lfg. 4, Schriftbild der einstimmigen Musik*. Musikgeschichte in Bildern III/4. Leipzig: VEB Deutscher Verlag für Musik.

- Stejskal, Karel (1990). “Ο některých výsledcích umělecko-historického zkoumání středověkých rukopisů v Národní knihovně České republiky”. In: *Documenta Pragensia* 10.1, s. 59–94.
- Talley, Thomas J. (1991). *The origins of the liturgical year*. 2., emend. ed. Collegeville, Minn: Liturgical Press. ISBN: 978-0-8146-6075-1.
- Vogel, Cyrille et al. (1986). *Medieval liturgy: an introduction to the sources*. NPM studies in church music and liturgy. Washington, D.C: Pastoral Press. ISBN: 978-0-912405-10-0.
- Κάνονες πρώτου οικουμενικού σνemu (b. r.). *Κανόνες Α΄ Οικουμενικής Συνόδου - Βικιθήκη*. URL: https://el.wikisource.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CE%BD%CF%8C%CE%BD%CE%B5%CF%82_%CE%91%CE%84_%CE%9F%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82_%CE%A3%CF%85%CE%BD%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CF%85#%CE%9A%CE%B1%CE%BD%E1%BD%BC%CE%BD_%CE%95 (cit. 03. 06. 2022).
- Triodion (1876). *Τριωδιον κατανυτικον, περιεχον άπασαν την άνηκουσαν άθτω ακολουθιαν της Άγιας και Μεγαλης Τεσσαρακοστης – Triōdion katanyktikon, periechon hapasan tēn anēkousan autō akolouthian tēs hagian kai megalēs tessarakostēs*. Έκδοσις τεταρτη – 4. ed. Βενετια – Venetia: ό Φοινιξ – ho Phoinix. URL: <https://books.google.cz/books?id=kWcZAAAAYAAJ>.

Bibliografické skratky

- BNF:C *Compiègne, Antiphonaire de Charles le Chauve; Paris, Bibliothèque nationale de France - Département des Manuscrits, F-Pn Ms Lat 17436* (b. r.). Bibliothèque nationale de France. Archives et manuscrits. URL: <https://archivesetmanuscrits.bnf.fr/ark:/12148/cc346914> (cit. 21. 06. 2022).
- BNF:Li2 *St. Martial de Limoges, Breviarium ad usum Lemovicensem; Paris, Bibliothèque nationale de France - Département des Manuscrits, F-Pn Ms Lat 781* (b. r.). Bibliothèque nationale de France. Archives et manuscrits. URL: <https://archivesetmanuscrits.bnf.fr/ark:/12148/cc62238x> (cit. 21. 06. 2022).
- BNF:N *Nevers; Paris, Bibliothèque nationale de France - Département des Manuscrits, F-Pn NAL 1236* (b. r.). Bibliothèque nationale de France. Archives et manuscrits. URL: <https://archivesetmanuscrits.bnf.fr/ark:/12148/cc58847n> (cit. 21. 06. 2022).
- BNF:Tr *Troyes, Breviarium ad usum monasterii Arremarensis; Paris, Bibliothèque nationale de France - Département des Manuscrits, F-Pn Ms Lat 796* (b. r.). Bibliothèque nationale de France. Archives et manuscrits. URL: <https://archivesetmanuscrits.bnf.fr/ark:/12148/cc62254c> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:Al *Albi, Bibliothèque municipale Rochegude, F-Al 44* (b. r.). Ed. Lila Collamore a John A. Emerson. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123679> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:Ar *Arras, Bibliothèque municipale, F-AS 893 (olim 465)* (b. r.). Ed. Keith Glaeske, Charles Downey a Lila Collamore. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123593> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:E *Einsiedeln, Kloster Einsiedeln - Musikbibliothek, CH-E 611* (b. r.). Ed. Debra Lacoste. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123606> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:F *Fribourg, Bibliothèque des Cordeliers, CH-Fco 2* (b. r.). Ed. Andrew Mitchell. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123672> (cit. 21. 06. 2022).

- CD:Fi *Firenze (Florence), Arcivescovado - Biblioteca, I-Far Ms Sc* (b. r.). Ed. Keith Glaeske, Charles Downey a Lila Collamore. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123607> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:G *Graz, Universitätsbibliothek, A-Gu Ms 29 (olim 38/8 f.)* (B. r.). Ed. Charles Downey. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123610> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:K *Karlsruhe, Badische Landesbibliothek - Musikabteilung, D-KA Aug. LX* (b. r.). Ed. Josph P. Metzinger et al. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123612> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:Kn *Klosterneuburg, Augustiner-Chorherrenstift - Bibliothek, 1013* (b. r.). Ed. Debra Lacoste. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123614> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:Lc *Lucca, Biblioteca Capitolare Feliniana e Biblioteca Arcivescovile, I-Lc 601* (b. r.). Ed. Robert Klugseder. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123680> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:Le *Leipzig, Universitätsbibliothek, D-LEu Rep. I 93* (b. r.). Ed. Andreas Pfisterer. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/641834> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:Li1 *St. Martial de Limoges; Paris, Bibliothèque nationale de France - Département des Manuscrits, F-Pn Ms Lat 1085* (b. r.). Ed. Lila Collamore. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123663> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:M *Marseille; Paris, Bibliothèque nationale de France - Département des Manuscrits, F-Pn Ms Lat 1090* (b. r.). Ed. Charles Downey a Lila Collamore. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123627> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:Pa *Paris, Bibliothèque nationale de France - Département des Manuscrits, F-Pn Ms Lat 15181* (b. r.). Ed. Susan Kidwell. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123631> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:PG1 *Praha (Prague), Národní knihovna České republiky (National Library), CZ-Pu VI E 4c* (b. r.). Ed. David Eben. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123727> (cit. 21. 06. 2022).

- CD:PG2 *Praha (Prague), Národní knihovna České republiky (National Library), CZ-Pu XIV B 13* (b. r.). Ed. David Eben. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123730> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:Q Kate Helsen (b. r.). *Quedlinburg; Berlin, Staatsbibliothek zu Berlin Preußischer Kulturbesitz, D-B Mus. 40047*. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123688> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:Se *Sens; Paris, Bibliothèque nationale de France - Département des Manuscrits, F-Pn NAL 1535* (b. r.). Ed. Charles Downey, Keith Glaeske a Lila Collamore. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123633> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:SG *Sankt Gallen, Stiftsbibliothek, CH-SGs Cod 390* (b. r.). Ed. Rebecca Shaw. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123717> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:SMF *Saint-Maur-des-Fossés; Paris, Bibliothèque nationale de France - Département des Manuscrits, F-Pn Ms Lat 12044* (b. r.). Ed. Keith Glaeske, Denise Gallo a Debra Lacoste. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123628> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:St *Strigonium; Praha (Prague), Strahovská knihovna (Library of the Royal Canonry of Premonstratensians at Strahov), CZ-Pst DE I 7* (b. r.). Ed. Rebecca Shaw. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/649450> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:To1 *Toledo, Catedral - Archivo y Biblioteca Capitulares, E-Tc 44.1* (b. r.). Ed. Lila Collamore a Keith Glaeske. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123638> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:To2 *Toledo, Catedral - Archivo y Biblioteca Capitulares, E-Tc 44.2* (b. r.). Ed. Ronald T. Olexy et al. Cantus Database. URL: <https://cantusdatabase.org/source/123639> (cit. 21. 06. 2022).
- CD:U Charles Downey (b. r.). *Utrecht, Universiteitsbibliotheek, NL-Uu Hs. 406 (shelfmark 3 J 7)*. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123641> (cit. 21. 06. 2022).

- CD:W *Worcester, Cathedral - Music Library, F.160 (olim 1247)* (b. r.). Ed. Keith Glaske, Denise Gallo a Lila Collamore. Cantus Database. URL: <https://cantus.uwaterloo.ca/source/123647> (cit. 21. 06. 2022).
- CRW *Comes Romanus Wirziburgensis, D-WÜu M.p.th.f.62* (b. r.). Universitätsbibliothek Würzburg. URL: <https://franconica.online/o/s/de/item/32924>.
- FCB:PV *Praha (Prague), Národní knihovna České republiky (National Library), CZ-Pu XIV A 19* (b. r.). Ed. David Eben. Fontes Cantus Bohemiae. URL: <http://cantusbohemiae.cz/source/4478> (cit. 21. 06. 2022).
- IE Egeria (2006). *Půl do Svätej zeme: Itinerarium Egeriae*. Ed. Helena Panczová. ISBN: 978-80-7141-539-8.
- M:PV *Breviarium usui canonicorum metropolitanae ecclesiae Pragensis adaptatum (CZ-Pu XIV.A.19)* (b. r.). Manuscriptorium, Digital Library of Written Cultural Heritage (Národní knihovna České republiky). URL: https://www.manuscriptorium.com/apps/index.php?direct=record&pid=AIPDIG-NKCR__XIV_A_19___1U2A1JF-cs (cit. 29. 06. 2022).
- PalMus 09 *PalMus 9* (1995). *Le codex 601 de la Bibliothèque Capitulaire de Lucques: Antiphonaire monastique (XIIe siècle)*. Réimpression anastatique de l'éd. originale 1914. Paléographie musicale 9. Solesmes: Froidfontaine; Abbaye Saint-Pierre. 67 s. ISBN: 978-2-85274-175-1.
- PalMus 12 *PalMus 12* (1997). *Le codex F. 160 de la bibliothèque de la cathédrale de Worcester: antiphonaire monastique (XIIIe siècle)*. Paléographie musicale 12. Solesmes: Froidfontaine; Abbaye Saint-Pierre. ISBN: 978-2-85274-178-2.
- PalMus 16 *PalMus 16* (1989). *Antiphonaire du Mont-Renaud (Xe siècle, Graduel et Antiphonaire de Noyon)*. 2. éd. Paléographie musicale 16. Solesmes: P. Lang, Berne et Jean-Bougler; Abbaye Saint-Pierre. 45 s. ISBN: 978-2-85274-129-4.
- PalMus 22 *PalMus 22* (2001). *Le codex 21 de la bibliothèque capitulaire de Bénévent, Antiphonale monasticum (XIIe et XIIIe siècles)*. Paléographie musicale 22. Solesmes: Froidfontaine; Abbaye Saint-Pierre. 74 s. ISBN: 978-2-85274-219-2.
- PL 76 Jacques Paul Migne (1878). *Sancti Gregorii papae I, cognomento Magni, opera omnia*. Patrologia Latina LXXVI. Parisiis: Garnier fratres.

RB Benedictus de Nursia (b. r.). *Regula sancti Benedicti*. Wikisource. URL: https://la.wikisource.org/wiki/Regula_sancti_Benedicti (cit. 25.06.2022).

Prílohy

A Zoznam prameňov

Skratka a signatúra		Proveniencia	Dat.	Skup.
Al	F-Al 44	Albi	890	a
Ar	F-AS 893	Arras	14.	g
Bv	I-BV 21	Benevento	12./13.	i
C	F-Pn Ms Lat 17436	Compiègne	877	f
E	CH-E 611	Einsiedeln	14.	g
F	CH-Fco 2	Fribourg, franciscan	2.½ 13.	i
Fi	I-Far Ms Sc	Firenze	12.	i
G	A-Gu Ms 29	St. Lamprecht, (Graz)	14.	c
K	D-KA Aug. LX	Zwiefalten, Karlsruhe	13./14.	g
Kn	A-KN 1013	Klosterneuburg	12.	c
Lc	I-Lc 601	Pozzeveri, (Lucca)	12.	i
Le	D-LEu Rep. I 93	Metz/Trier, (Leipzig)	1.¼ 10.	g
Li ₁	F-Pn Ms Lat 1085	St. Martial de Limoges	960+	a
Li ₂	F-Pn Ms Lat 781	St. Martial de Limoges	12.	a
M	F-Pn Ms Lat 1090	Marseille	12.	a
MA	F-ME Ms 83	Metz, Saint-Arnould	13.	g
MR	F- <i>sine</i>	Noyon, Mont-Renaud	950	f
MT	F-ME Ms 351	Metz tonarius	830	g
N	F-Pn NAL 1236	Nevers	12.	f
Pa	F-Pn Ms Lat 15181	Paris, Notre Dame	14.	f
PG ₁	CZ-Pu VI E 4c	Praha, Sv. Jiří	2.½ 12.	c
PG ₂	CZ-Pu XIV B 13	Praha, Sv. Jiří	1.½ 14.	c
PV	CZ-Pu XIV A 19	Praha, katedrála Sv. Víta	14.	c
Q	D-B Mus. 40047	Quedlinburg	11.	g
Se	F-Pn NAL 1535	Cathédrale de Sens	13.	f
SG	CH-SGs Cod 390	St. Gallen [Hartker]	980+	g

pokračovanie na ďalšej strane

Skratka a signatúra		Proveniencia	Dat.	Skup.
SMF	F-Pn Ms Lat 12044	Saint-Maur-des-Fossés	12.	f
St	CZ-Pst DE I 7	Esztergom [Brev. Strigoniense]	13.	c
To ₁	E-Tc 44.1	Sant Sadurní de Tavèrnoles	1.¼ 11.	a
To ₂	E-Tc 44.2	Toledo	4.¼ 11.	a
Tr	F-Pn Ms Lat 796	Troyes	12.	f
U	NL-Uu Hs. 406	Utrecht	12.	g
W	GB-WO F.160	Worcester cathedral	13.	f

B Evanjelιά

B.1 Mt 20, 1–16 (Podobenstvo o robotníkoch vo vinici)

v.	lat	sk
1	Simile est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam.	„Lebo nebeské kráľovstvo sa podobá hospodárovi, ktorý vyšiel skoro ráno najat robotníkov do svojej vinice.
2	Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam.	Zjednal sa s robotníkmi na denári za deň a poslal ich do svojej vinice.
3	Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos,	Keď vyšiel okolo deviatej hodiny, videl iných, ako stoja záhalčivo na námestí.
4	et dixit illis: Ite et vos in vineam meam, et quod justum fuerit dabo vobis.	I povedal im: »Chodte aj vy do mojej vinice a dám vám, čo bude spravodlivé.«
5	Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam et nonam horam: et fecit similiter.	A oni šli. Vyšiel znova okolo dvanástej aj okolo tretej hodiny popoludní a urobil podobne.
6	Circa undecimam vero exiit, et invenit alios stantes, et dicit illis: Quid hic statis tota die otiosi?	Keď vyšiel okolo piatej popoludní a našiel iných postávať, povedal im: »Čo tu nečinne stojíte celý deň?«
7	Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite et vos in vineam meam.	Vraveli mu: »Nik nás nenajal.« Povedal im: »Chodte aj vy do mojej vinice!«
8	Cum sero autem factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, et redde illis mercedem incipiens a novissimis usque ad primos.	Keď sa zvečerilo, povedal pán vinice svojmu správcovi: »Zavolaj robotníkov a vyplať im mzdu, počnúc poslednými až po prvých!«
9	Cum venissent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios.	Tak prišli tí, čo nastúpili okolo piatej hodiny popoludní, a každý dostal denár.
10	Venientes autem et primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi: acceperunt autem et ipsi singulos denarios.	Keď prišli tí prví, mysleli si, že dostanú viac. Ale aj oni dostali po denári.
11	Et accipientes murmurabant adversus patremfamilias,	Vzali ho a šomrali na hospodára:

pokračovanie na ďalšej strane

v.	lat	sk
12	dicentes: Hi novissimi una hora fecerunt, et pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei, et æstus.	»Tí poslední pracovali jedínú hodinu, a ty si ich postavil na roveň nám, čo sme znášali bremeno dňa a horúčosť.«
13	At ille respondens uni eorum, dixit: Amice, non facio tibi injuriam: nonne ex denario convenisti mecum?	Ale on jednému z nich odpovedal: »Priateľu, nekrivdím ti. Nezijdnal si sa so mnou za denár?
14	Tolle quod tuum est, et vade: volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi.	Vezmi, čo je tvoje, a choď! Ja chcem aj tomuto poslednému dať toľko, koľko tebe.
15	Aut non licet mihi quod volo, facere? an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?	Alebo nesmiem so svojím robiť, čo chcem? Či na mňa zazeráš preto, že som dobrý?«
16	Sic erunt novissimi primi, et primi novissimi. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.	Tak budú poslední prvými a prví poslednými. [Lebo mnoho je povolaných, ale málo vyvolených.]

B.2 Lk 8, 4–15 (Podobenstvo o rozsievачovi)

v.	lat	sk
4	Cum autem turba plurima convenirent, et de civitatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem:	Keď sa zišiel veľký zástup a prichádzali k nemu ľudia zo všetkých miest, povedal v podobenstve:
5	Exiit qui seminat, seminare semen suum. Et dum seminat, aliud cecidit secus viam, et conculcatum est, et volucres cæli comederunt illud.	„Rozsievач vyšiel rozsievať semeno. Ako sial, jedno zrno padlo na kraj cesty. Tam ho pošliapali a nebeské vtáky pozobali.
6	Et aliud cecidit supra petram: et natum aruit, quia non habebat humorem.	Druhé padlo na skalú. Vzišlo a uschlo, lebo nemalo vlahy.
7	Et aliud cecidit inter spinas, et simul exortæ spinæ suffocaverunt illud.	Iné zasa padlo do trnia, ale trnie rástlo s ním a udusilo ho.
8	Et aliud cecidit in terram bonam: et ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.	Iné zrno padlo do dobrej zeme. Vyrástlo a prinieslo stonásobnú úrodu.“ Keď to povedal, zvolal: „Kto má uši na počúvanie, nech počúva.“

pokračovanie na ďalšej strane

v.	lat	sk
9	Interrogabant autem eum discipuli ejus, quæ esset hæc parabola.	Jeho učeníci sa ho pýtali, aké je to podobenstvo.
10	Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, ceteris autem in parabolis: ut videntes non videant, et audientes non intelligant.	On im povedal: „Vám je dané poznať tajomstvá Božieho kráľovstva. Ostatným hovorím len v podobenstvách, aby hľadeli, ale nevideli, aby počúvali, ale nechápali.
11	Est autem hæc parabola: Semen est verbum Dei.	Podobenstvo znamená toto: Semeno je Božie slovo.
12	Qui autem secus viam, hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus, et tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant.	Na kraji cesty, to sú tí, čo počúvajú, ale potom prichádza diabol a vyberá im slovo zo srdca, aby neuverili a neboli spasení.
13	Nam qui supra petram, qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: et hi radices non habent: qui ad tempus credunt, et in tempore tentationis recedunt.	Na skale, to sú tí, čo počúvajú a s radosťou prijímajú slovo, ale nemajú korene, veria len na čas a v čase skúšky odpadajú.
14	Quod autem in spinas cecidit: hi sunt qui audierunt, et a sollicitudinibus, et divitiis, et voluptatibus vitæ euntes, suffocantur, et non referunt fructum.	Ktoré padlo do trnia, to sú tí, čo počúvajú, ale starosti, bohatstvo a rozkoše života ho postupne udusia a oni nepri- nesú úrodu.
15	Quod autem in bonam terram: hi sunt qui in corde bono et optimo audientes verbum retinent, et fructum afferunt in patientia.	A ktoré padlo do dobrej zeme, to sú tí, čo počúvajú slovo, zachovávajú ho v dobrom a šľachetnom srdci a s vytrvalosťou prinášajú úrodu.“

B.3 Lk 18, 31–43 (Uzdravenie slepca pri Jerichu)

v.	lat	sk
31	Assumpsit autem Jesus duodecim, et ait illis: Ecce ascendimus Jerosolymam, et consummabuntur omnia quæ scripta sunt per prophetas de Filio hominis:	Vtedy si vzal Dvanástich a hovoril im: „Hľa, vystupujeme do Jeruzalema a splní sa všetko, čo napísali Proroci o Synovi človeka.
32	tradetur enim gentibus, et illudetur, et flagellabitur, et conspuetur:	Vydajú ho pohanom, vysmejú, potupia a oplujú,
33	et postquam flagellaverint, occident eum, et tertia die resurget.	zbičujú ho a zabijú, ale on tretieho dňa vstane z mŕtvych.“
34	Et ipsi nihil horum intellexerunt, et erat verbum istud absconditum ab eis, et non intelligebant quæ dicebantur.	Lenže oni z toho ničomu nerozumeli. Toto slovo im zostalo zahalené a nepochopili, čo hovoril.
35	Factum est autem, cum appropinquaret Jericho, cæcus quidam sedebat secus viam, mendicans.	Keď sa približoval k Jerichu, sedel pri ceste akýsi slepec a žobral.
36	Et cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset.	Keď počul, že tadiaľ prechádza zástup, pýtal sa, čo sa deje.
37	Dixerunt autem ei quod Jesus Nazareus transiret.	Povedali mu: „Ježiš Nazaretský ide tadiaľto.“
38	Et clamavit, dicens: Jesu, fili David, miserere mei.	Tu vykrikol: „Ježišu, Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou!“
39	Et qui præibant, increpabant eum ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat: Fili David, miserere mei.	Tí, čo išli popredku, ho okríkali, aby mlčal. Ale on ešte väčšmi kričal: „Syn Dávidov, zmiluj sa nado mnou!“
40	Stans autem Jesus jussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogavit illum,	Ježiš zastal a kázal, aby ho priviedli k nemu. Keď sa priblížil, opýtal sa ho:
41	dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, ut videam.	„Čo chceš, aby som ti urobil?“ On odpovedal: „Pane, aby som videl.“
42	Et Jesus dixit illi: Respice, fides tua te salvum fecit.	A Ježiš mu povedal: „Pozeraj! Tvoja viera ťa uzdravila.“
43	Et confestim vidit, et sequebatur illum magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.	A hneď videl, šiel za ním a velebil Boha. Aj všetok ľud, keď to videl, vzdával Bohu chválu.

Melodický katalóg antifón

Stručné vysvetlenie a zoznam skratiek:

- B.5c** katalógové číslo: druhá pôstna nedeľa, piata antifóna, obmena c
Kn 103r konkordancia: prameň Kn – Klosterneuburg, fólio 103 recto
E 50v podčiarknutá konkordancia: prameň je zdrojom transkripcie
? nie je jasné, či sa práve táto antifóna/obmena v prameni vyskytuje

Geografické skupiny prameňov:

- c** stredoeurópska skupina
g nemecká skupina
f francúzska skupina
a akvitánska skupina
i talianska skupina

Značky v hornom indexe konkordancií:

- nn** antifóna je nenotovaná (*non notatum*)
i v prameni označené ako I. modus
vii v prameni označené ako VII. modus
viii v prameni označené ako VIII. modus
T transponovaný modus (pri I.–IV. mode *in A*, pri modoch V.–VIII. *in c*)
b v melódii je posuvka „b“

A Septuagesima

A.1a Amice non facio

CantusID: 001384

I
A -mi-ce non fa-ci-o ti-bi inju-ri-am non-ne ex dena-ri-o conve-nisti
me-cum tol-le quod tu-um est et vade E u o u a e

c: G 90r, Kn 100v, PG₁ 174v, PG₂ 100v, PV 74v

g: E 49v, K 61r, Le 73r, MA 75r, MT, Q 43v, SG 135, U 64v

a: Li₁ 42r, Li₂ 42r, To₁ 48v, To₂ 64v

i: F 62v, Lc 116

A.1b Amice non facio

VII
A -mi- ce non fa-ci-o ti-bi inju-ri-am nonne ex dena-ri-o conve-nisti
me-cum tolle quod tu-um est et vade E u o u a e

f: Se 37v

A.2 Circa undecimam

CantusID: 001806³⁷

III
C irca unde-cimam ve-ro ho-ram ex-i-it pa-terfami-li-as fo-ras et inve-
nit a-li-os o-ti-o-sos stantes et il-lis di-xit i-te et vos in vi-ne-am me-am
E u o u a e

³⁷V cantus indexe je uvedený text podľa prameňa C, vo väčšine prameňov však nachádzame variant „... alios otiosos **stantes** et illis ...“.

c: PG₁ 174r, PG₂ 100r
g: K 60v, MA 74v
f: C 45r³⁸

A.3a Conventione autem facta ex denario

CantusID: 001915

VII
C onventi- one autem facta ex de- na- ri- o di- urno mi- sit e- os dominus in
vi- ne- am su- am E u o u a e

c: G 87r, Kn 100r, PG₁ 172v, PG₂ 98v, PV 74r^{viii}
g: E 49r, K 59v, Q 43v
a: Al 75r?

A.3b Conventione autem facta cum operariis

I
C onventi- one au- tem fac- ta cum ope- ra- ri- is ex dena- ri- o di- ur- no
mi- sit e- os in vi- ne- am su- am E u o u a e

f: Ar 100v, N 109v³⁹, Pa 204r⁴⁰, SMF 67v, Tr 105r
a: Al 75r?, Li₁ 42r, Li₂ 41v, M 40v, To₁ 48v, To₂ 64r
i: F 62r, Fi 69r, Lc 114

A.3c Conventione autem facta

VIII
C onventi- one autem fa- cta cum ope- ra- ri- is ex dena- ri- o di- urno
mi- sit e- os in vi- ne- am su- am E u o u a e

³⁸Textový variant „... alios otiosos et illis ...“.

³⁹Textový variant „Conventione facta cum operariis ...“.

⁴⁰Textový variant „Conventione facta cum operariis ...“.

f: MR 72r, Se 37r, W 75

a: Al 75r?

A.4 Cum autem sero esset

CantusID: 001988

Cum autem sero esset factum coepit paterfamilias suis mercedem dare cultoribus incipiens a novissimis usque ad primos

g: MT^{vii?}

f: C 45r

A.5 Cum autem sero factum

CantusID: 001989

VIII

C um au- tem se-ro factum es-set di- xit dominus vi-ne-ae procu-ra-to-ri
su-o vo-ca ope-ra-ri- os et redde il-lis mercedem E u o u a e

c: G 89v, Kn 100v^{vii}, PG₁ 174v, PG₂ 100r^{vii}, PV 74r^{vii}

g: E 49v, K 61r, MT^{vii?}, Q 43v^{vii}, U 64r^{vii}

f: W 75

A.6 Dixit autem paterfamilias

CantusID: 002281

VIII

D i- xit autem pa-terfami-li- as ami- ce non fa-ci- o ti-bi iniu- ri- am non-
ne ex dena-ri- o conve-nisti me-cum tolle quod tu-um est et vade E u o u a e

c: G 90r, Kn 101r, PG₁ 174v, PG₂ 100v, PV 74v, St 92r

g: E 49v, K 61r, Le 73r, MA 75r, MT, Q 43v, SG 135, U 64v^b

f: Ar 102r, C 45r, MR 72r, N 110r, Pa 205v, Se 37v, SMF 68r, Tr 105v, W 75

a: Al 71r, Li₁ 42r, Li₂ 42r, To₁ 48v, To₂ 64r

i: Bv 78r, F 62v, Fi 69r, Lc 115

A.7 Dixit paterfamilias

CantusID: 002305

VII
D i-xit pa-terfami-li- as ope-ra-ri- is su- is quid hic sta-tis to-ta di- e o-
ti- o-si at il-li respondentes di-xe-runt qui- a nemo nos condu-xit i- te in
vi-ne-am me-am et quod justum fu- e-rit da-bo vo-bis E u o u a e

- c: G 89r, Kn 100v, PG₁ 174r, PG₂ 100r, PG 74r, St 92r
g: E 49r, K 60v, Le 73r, MA 74v, MT, Q 43v, SG 134, U 64v
f: Ar 102r⁴¹, C 45r⁴², N 109v, Pa 205r, Se 37v, SMF 67v, Tr 105r⁴³
a: Li₁ 42r, Li₂ 41v, M 40v⁴⁴, To₁ 48v,⁴⁵ To₂ 64r⁴⁶
i: Bv 78v, F 62r, Fi 69r, Lc 115

A.8 Erunt primi novissimi

CantusID: 002677

I
E -runt primi no-vis-si-mi et no-vis-si-mi primi mul- ti sunt e-nim vo-ca-
ti pauci ve-ro e-lecti di-cit dominus E u o u a e

- c: G 90r, Kn 100r, PG₁ 174v, PG₂ 100v, PV 74v, St 92v
g: E 50r, K 61r, MA 74v, MT, Q 44r, SG 135, U 64v
f: C 45r, MR 72r, N 110r, Pa 206r,⁴⁷ Se 37v,⁴⁸ SMF 68r,⁴⁹ Tr 107r,⁵⁰ W 76
a: Al 75r, Li₁ 42r, Li₂ 42r, To₁ 49r, To₂ 64v
i: Bv 79r, Fi 69vⁿⁿ

⁴¹Textový variant „... ite **et vos** in vineam ...“.

⁴²Textový variant „**Dicit** paterfamilias ...“.

⁴³Textový variant „... paterfamilias **stantibus otiosis** quid hic statis ... ite **et vos** in vineam ...“.

⁴⁴Textový variant „paterfamilias **operariis quid** hic statis ...“.

⁴⁵Koniec je nejasný

⁴⁶Antifóna je uvedená v skrátenej verzii, koči sa slovami „... quia nemo nos conduxit.“

⁴⁷Uvedené na prvých nešporách *Dom. Sexagesimae*

⁴⁸Uvedené na prvých nešporách *Dom. Sexagesimae*

⁴⁹Uvedené na prvých nešporách *Dom. Sexagesimae*

⁵⁰Uvedené na prvých nešporách *Dom. Sexagesimae*

A.9a Hi novissimi

CantusID: 003040

H i no-vissi-mi u-na ho-ra fe-ce-runt et pa-res il-los no-bis fe-cisti
qui porta-vimus pon-dus di-e-i et aestus E u o u a e

c: G 89v, Kn 100v, PG₁ 174v, PG₂ 100v, PV 74v, St 92r

g: E 49v, K 61r, MA 75r, Q 43v, SG 135, U 64v

f: C 45r?, N 109v, Pa 205v, Se 37v, SMF 67v, Tr 105v

a: Al 71r?, Li₁ 42r, Li₂ 42r, To₁ 48v, To₂ 64r

i: F 62r, Fi 69r, Lc 115

A.9b Hi novissimi

H i no-vissi-mi una ho-ra fe-ce-runt et pa-res il-los no-bis fe-cisti
qui porta-vimus pondus di-e-i et aestus E u o u a e

f: C 45r?

a: Al 71r?

i: Bv 78v

A.10 Ite et vos

CantusID: 003461

I - te et vos in vi-ne-am me-am et quod justum fu-e-rit dabo vo-bis
e u o u a e

c: G 89r, Kn 100r, PG₁ 174r, PG₂ 99v, PV 74r, St 89r

g: E 49r, K 60v, Le 73r, MA 75r, MT, Q 43v, SG 134, U 64r

f: Ar 102r, C 45r, MR 72r, N 109v, Pa 205r, Se 37r, SMF 67v, W 75

a: Al 71r, Li₁ 42r, Li₂ 41v, M 40v, To₁ 48v, To₂ 64r

i: Bv 78v, F 62r, Fi 69r, Lc 114

A.11 Multi (enim) erunt primi

CantusID: 003834

f: C 45r⁵¹, Tr 104r^T

a: Li₁ 42r, To₁ 48v⁵²

i: Bv 78v

A.12 Multi enim sunt vocati

CantusID: 003833

VIII
M ul-ti e-nim sunt vo-ca- ti pau- ci ve-ro e-lecti di-cit dominus E u
o u a e

c: G 90r, Kn 100r,⁵³ PG₁ 174v, PG₂ 100v, PV 74v, St 92v

g: E 50r,⁵⁴ K 61r, Le 73r, MA 75v, MT, Q 44r, SG 135, U 64v

f: Ar 102v, C 45r, N 110r, W 76

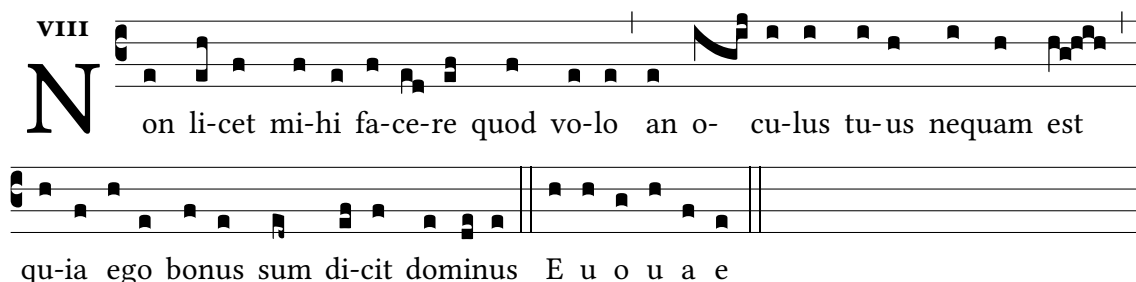
a: Al 71r, Li₁ 42r, Li₂ 42r, M 40v, To₁ 49r, To₂ 64r

i: Fi 69v, Lc 116

A.13 Non licet mihi

CantusID: 003921

VIII
N on li-cet mi-hi fa-ce-re quod vo-lo an o- cu-lus tu-us nequam est
qu-ia ego bonus sum di-cit dominus E u o u a e

c: G 90r, Kn 100v, PG₁ 174v, PG₂ 100v, PV 74v, St 92v

g: E 49v, K 61r, Le 73r, MA 75r, MT, Q 43v, SG 135, U 64v

f: Ar 102r, C 45r, MR 72r, N 110r, Pa 205v, SMF 68r, Tr 105v, W 75

a: Al 71r, Li₁ 42r, Li₂ 42r, To₁ 48v, To₂ 64r

i: Bv 78r, F 62v, Fi 69v

⁵¹Textový variant „Multi erunt primi...“

⁵²Začiatok nejasný

⁵³V prameni je odkaz tejto antifóny *ad Magnificat* na prvých nešporách *Dom. Septuagesimae*

⁵⁴Uvedené na prvých nešporách *Dom. Sexagesimae*

A.14 Quid hic stasis ... meam

CantusID: 004523

VIII

Quid hic stas-tis to-ta di-e o-ti-o-si i-te et vos in vi-ne-am me-am

E u o u a e

g: MT?

f: Ar 102r, C 45r, MR 72r^{mn}, N 109v, Se 37v

a: Li₁ 42rⁱ?

i: Bv 78v

A.15 Quid hic stasis ... conduxit

CantusID: 004524

I

Quid hic stas-tis to-ta di-e o-ti-o-si responde-runt et di-xe-runt nemo nos

condu-xit E u o u a e

c: G 89r, Kn 200v, PG₁ 174r, PG₂ 99v, PV 74r, St 90r

g: E 49r, K 60v, Le 73r, MA 74v, MT?, Q 43v, SG 134, U 64r

f: Ar 102r, C 45r, MR 72r, N 109v, Pa 205r, SMF 67v, Tr 105r, W 75

a: Al 71r, Li₁ 42r?, Li₂ 41v, M 40v, To₁ 48v, To₂ 64r

i: F 62r, Fi 69r, Lc 114

A.16 Sic erunt novissimi

CantusID: 004921

VIII

Sic e-runt no-vissimi primi et primi no-vissimi multi e-nim sunt vo-ca-ti

pauci ve-ro e-lecti E u o u a e

c: G 90v, Kn 100r, PG₁ 174v, PG₂ 101r, PV 74v, St 92v

g: E 50r, K 61r, Le 73r, MA 75r, MT, Q 44r, SG 135, U 64v

f: Ar 103r, C 45r, MR 72r, N 110r, Pa 205v, SMF 68r, Tr 105v, W 76
a: Al 71r, Li₁ 42r, Li₂ 42r, To₂ 64r
i: Bv 79r, F 62v, Fi 69v, Lc 111

A.17a Simile est (enim) regnum

CantusID: 004955⁵⁵

S imi-le est e-nim regnum caelo-rum homi-ni patri-fami-li- as qui ex-i- it
primo ma-ne condu-ce-re o-pe-ra-ri- os in vi- ne- am su- am di- cit dominus
E u o u a e

c: G 88v, Kn 100r, PG₁ 174r, PG₂ 99v, PV 73v, St 92r
g: E 49r, K 60v, MA 74r, MT, Q 43v, SG 134, U 64r
f: Pa 203r
a: Li₁ 42r?, Li₂ 41v, To₁ 48v, To₂ 63v
i: Bv 78v, F 61v, Fi 69r, Lc 114

A.17b Simile est regnum

S i-mi-le est regnum caelo-rum homi-ni patri-fami-li- as qui ex- i- it
primo ma- ne condu-ce-re o-pe-ra-ri- os in vi- ne- am su-am E u o u a e

f: Ar 101v, C 45r?, MR 72r, N 109r, Se 37r, SMF 67v, Tr 105r, W 75
a: Al 71r?, Li₁ 42r?, M 40r

A.18 Tolle quod tuum

CantusID: 005157

⁵⁵Pramene MA, Pa, Li₁, Li₂, To₁, To₂, Bv, F, Fi a Lc majú textový variant „Simile **est regnum** caelorum ...“

VIII
T ol-le quod tu-um est et vade qui-a ego bonus sum di-cit dominus E u
 o u a e

c: G 90r, Kn 100v, PG₁ 174v, PG₂ 100v, PV 74v, St 92r
g: E 49v, K 61r, Le 73r, MT, Q 43v, SG 135, U 64v
f: Ar 102r, C 45r, MR 72r, N 110r, Pa 205v, SMF 68r, W 75
a: Al 71r, Li₁ 42r, Li₂ 42r, To₁ 48v, To₂ 64r
i: Bv 78r, F 62v, Fi 69r, Lc 115

A.19 Voca operarios

CantusID: 005484

VIII
V o-ca o-pe-ra-ri- os et redde il-lis mercedem su- am di-cit dominus E u
 o u a e

c: G 89v, Kn 100v, PG₁ 174v, PG₂ 100v, PV 74r, St 91r
g: E 48r, K 61r, Le 73r, MA 75r, MT?, Q 43v, SG 135, U 64r
f: Ar 102r, C 45r, MR 72r, N 109v, Pa 205v, Se 37r, SMF 66v, Tr 105r, W 73
a: Al 71r, Li₁ 42r, Li₂ 41v, M 40v, To₁ 48v, To₂ 64r
i: Bv 78v, F 62r, Fi 69r, Lc 114

B Sexagesima

B.1a Cum turba plurima

CantusID: 002040⁵⁶

VIII

C um turba plu-rima conve-ni-ret et de ci- vi-ta-ti-bus pro-pe-ra-rent ad
e-um di-xit per simi- li-tu-di-nem ex-i- it qui semi-nat semi-na-re semen su-um
E u o u a e

E u o u a e

c: G 91r, Kn 103r, PG₁ 180r, PG₂ 106v, PV 78v, St 97r

g: E 50r, K 61v, MT, Q 45r, U 66r

f: Ar 104r, MR 73r, N 113r, Pa 207r, Se 39v, SMF 68r, Tr 108r, W 79

a: Li₁ 43r?

i: F 65r, Fi 72v, Lc 119

B.1b Cum turba plurima

rT

C um turba plu-rima conve-ni- rent et de ci-vi-ta-ti-bus pro-pe-ra-rent
ad Je-sum di-xit il- lis per simi- li-tu-di-nem ex-i- it qui semi-nat semi-
na-re se-men su-um E u o u a e

g: MA 78r^T

a: M 40v, To₁ 50r⁵⁷, To₂ 64v⁵⁸

⁵⁶Táto verzia antifóny má tri rôzne textové varianty. Pramene Kn, St, U, Ar, MR, N, Pa, Se, SMF, Tr, W, F, Fi a Lc majú variant „... conveniret **ad Jesum** et ...“ a „... properarent **ad eum** dixit ...“. Pramene G, PG₁, PG₂, PV, K a Q majú variant „... plurima **conveniret et de...**“ a „... properarent **ad Jesum** dixit ...“. Jedine prameň E má variant „... plurima **conveniret et de...**“ a „... properarent **ad eum** dixit ...“.

⁵⁷Textový variant „... Jesum **dixit per** similitudinem ...“.

⁵⁸Textový variant „... Jesum **dixit per** similitudinem ...“.

B.1c Cum turba plurima ... patientia

CantusID: 002040.1⁵⁹

VIII
C um turba plu-rima conve-ni-ret ad Je-sum et de ci-vi-ta-ti-bus pro-pe-
ra-rent ad e-um di-xit per si-mi-li-tu-di-nem ex-i- it qui semi-nat semi-na-re
semen su-um et dum semi-nat a-li-ud ce-ci-dit in terram bo-nam et obtu-lit
fructum in pa-ti-enti-a E u o u a e

a: Li₁ 43r?

i: Bv 81v

B.1d Cum turba plurima ... dominus

CantusID: 002040.2⁶⁰

VIII
C um turba plu-rima conve-ni-ret et de ci-vi-ta-ti-bus pro-pe-ra-rent ad
Je-sum di- xit per si-mi-li-tu-di-nem ex-i- it qui se-mi-nat semi-na-re semen
su-um et dum semi-nat a-li-ud ce-ci-dit se-cus vi- am et conculca-tum est
et vo-lu-e-res cae-li comede-runt il-lud di-cit dominus E u o u a e

a: Li₁ 43r?, Li₂ 43v

⁵⁹Obmena antifóny nemá v databáze Cantus Intex svoje ID, ide o navrhované ID na základe textového variantu.

⁶⁰Obmena antifóny nemá v databáze Cantus Intex svoje ID, ide o navrhované ID na základe textového variantu.

B.2a Exiit qui seminat

CantusID: 002789

VII
E x- i- it qui semi-nat semi-na-re semen su-um et dum semi-nat a-li-ud ce-

ci-dit in terram bonam et fe-cit fru-ctum centuplum E u o u a e

c: PG₁ 180r?, PG₂ 106v, 78v, St 97v

g: E 50r, MT, Q 45r, U 66r

B.2b Exiit qui seminat

IV
E x- i- it qui semi-nat semi-na-re semen su-um et dum semi-nat a-li-ud

ce-ci-dit in terram bonam et fe-cit fructum centuplum E u o u a e

c: G 91r, Kn 103r, PG₁ 180r?

g: K 61v

f: W 79

B.3 Jesus haec dicens

CantusID: 003490

I
J e-sus haec di-cens clama-bat qui habet aures audi-endi audi-at E u o

u a e

c: G 91r, Kn 103r, PG₁ 179r, PV 78v, St 97v

g: E 50r, K 61v, Le 74r⁶¹, MA 78r, MT, Q 45r, SG 138, U 66r

f: Ar 104r, C 45v, MR 73r, N 113v, Pa 208v, SMF 68r, Tr 108v, W 79

a: Al 76r, Li₁ 43r, Li₂ 43v, M 41r, To₁ 50r, To₂ 64v

i: Fi 72v, Lc 119

⁶¹Pravdepodobne ide o rovnakú/podobnú melódiu, no melodický postup na začiatkových slovách „Jesus haec dicens“ značne nesedí.

B.4 Qui verbum dei retinet

CantusID: 004503

I

Qui verbum de- i re-ti-net corde perfecto et optimo fructum affe-ret in pa-
ti- enti-a E u o u a e

c: G 91v, Kn 103v, PG₁ 180r, PG₂ 106v, PV 87v, St 97v

g: E 50v, K 61v, Le 74r, MA 78v, MT, Q 45r, SG 139, U 66v

f: Ar 105r, C 45v, MR 73v, N 113v, Pa 208v, Se 40r, SMF 68v, Tr 108v, W 79

a: Al 76r, Li₁ 43r, M 41r⁶², To₁ 50v⁶³, To₂ 65r

i: Bv 81r, F 65v, Fi 72v, Lc 119

B.5a Quod autem cecidit

CantusID: 004557

IV

Quod autem ce-ci-dit in terram bo- nam hi sunt qui in corde bono et op-ti-
mo verbum de- i re-ti-ment et fructum affe-rent in pa-ti- enti-a E u o u a e

c: G 92r, Kn 103v, PG₁ 182v⁶⁴, PG₂ 107r, PV 78v

g: E 50v, K 61v, MT, Q 45r, SG 139, U 66v

B.5b Quod autem cecidit

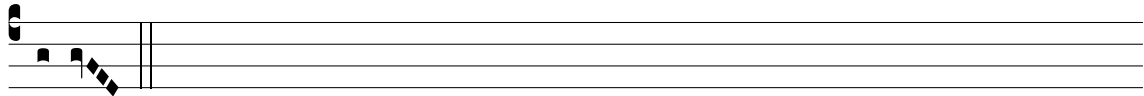
I

Quod autem ce-ci-dit in terram bonam hi sunt qui in corde bo- no
et optimo verbum re-ti-ment et fruc-tum af-fe-rent in pa-ti- enti-a E u o u

⁶²Textový variant „Qui verbum **meum** audit corde ...“.

⁶³Notovaný len začiatok antifóny.

⁶⁴Na prvých nešporách *Dom. Sexagesimae*

a e

f: MR 73v, Se 40r, SMF 68v, W 79

a: Al 76r?, Li₁ 43r?

B.5c Quod autem cecidit

I

Q uod au-tem ce-ci-dit in bonam terram hi sunt qui in corde bo-no et op-
timo verbum re-ti-nent et [fruc]tum af-fe-rent in pa-ti-enti-a E u o u a e

g: MA 78v

f: Tr 108v⁶⁵

a: Al 76r?, Li₁ 43r?, To₁ 50r⁶⁶, To₂ 65r⁶⁷

B.5d Quod autem cecidit

I

Q uod au-tem ce-ci-dit in terram bonam hi sunt qui in corde bono
et optimo fructum af-fe-runt in pa-ti-enti-a E u o u a e

a: Li₁ 43r?

i: F 65v

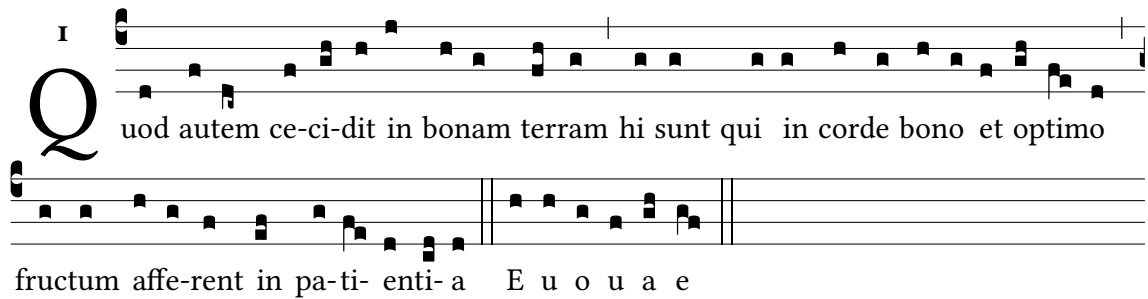
⁶⁵Textový variant „... in **terram bonam** hi ...“

⁶⁶Textový variant „... in **terram bonam** hi ...“

⁶⁷Textový variant „... in **terram bonam** hi ...“

B.5e Quod autem cecidit

I
Quod autem ce-ci-dit in bonam terram hi sunt qui in corde bono et optimo
fructum affe-rent in pa-ti- enti- a E u o u a e

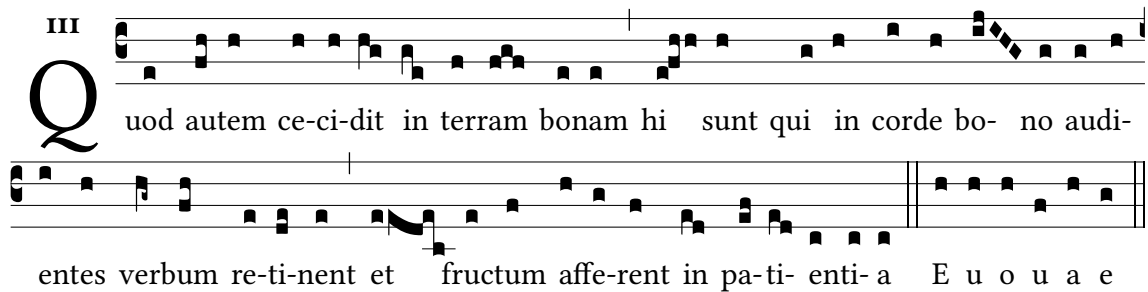

f: Lc 120

a: Li₁ 43r?

B.5f Quod autem cecidit

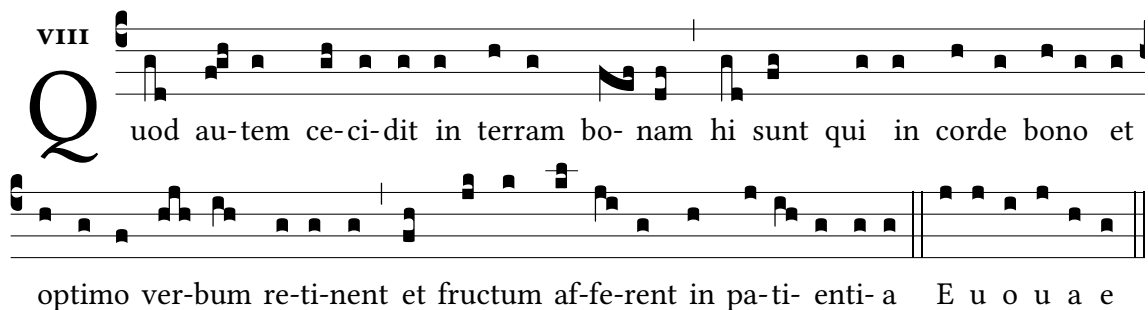
III
Quod autem ce-ci-dit in terram bonam hi sunt qui in corde bo- no audi-
entes verbum re-ti-nent et fructum affe-rent in pa-ti- enti- a E u o u a e

f: Pa 209r

B.5g Quod autem cecidit

VIII
Quod au-tem ce-ci-dit in terram bo- nam hi sunt qui in corde bono et
optimo ver-bum re-ti-nent et fructum af-fe-rent in pa-ti- enti- a E u o u a e

f: N 113v

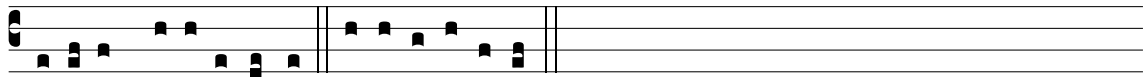
a: Al 76r?

B.6a Semen cecidit ... sexagesimum

CantusID: 004859

VIII
Semen ce-ci-dit in terram bonam et obtu-lit fructum a-li- ud cente-simum

a-li- ud sexage-simum E u o u a e

c: G 91v, Kn 103r, PG₁ 180r, PG₂ 106v⁶⁸, PV 78v, St 97v^{vii}

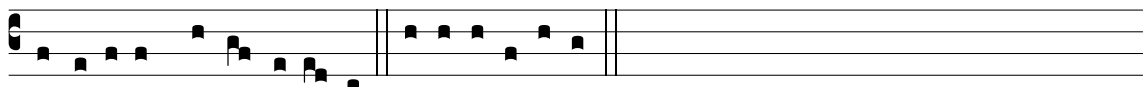
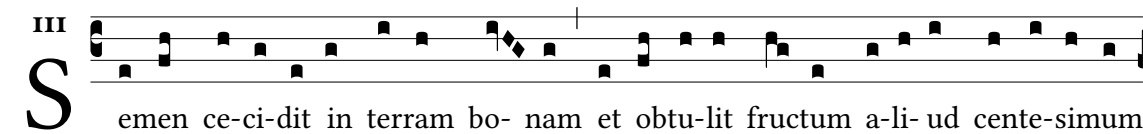
g: E 50v, K 61v, Le 74r, MA 78r^{vii}, Q 45r^{vii}, SG 138^{vii}, U 66r

f: Ar 104r, C 45v?, MR 73r, N 113v, Se 39v, SMF 68v, Tr 108v, W 79

a: Al 76r?, Li₁ 43r, M 40v, To₂ 64v

i: Bv 81v, F 65v, Fi 72v, Lc 119

B.6b Semen cecidit ... sexagesimum

et a-li- ud se-xa-ge-simum E u o u a e

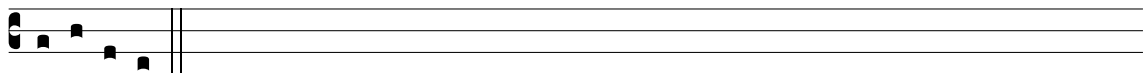
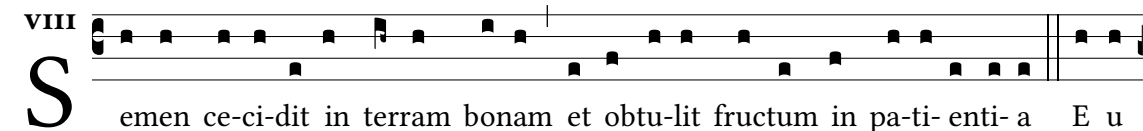
g: MT

f: C 45v?, Pa 208v

a: Al 76r?

B.7a Semen cecidit ... in patientia

CantusID: 004860

o u a e

c: Kn 103r, PG₁ 180r, PG₂ 106v

g: E 50v, K 61v, Le 74r, MA 77r, Q 45r^{vii}, SG 139^{vii}, U 66r

f: Ar 103v, C 45v?, MR 73v, N 114r, SMF 68r, W 79

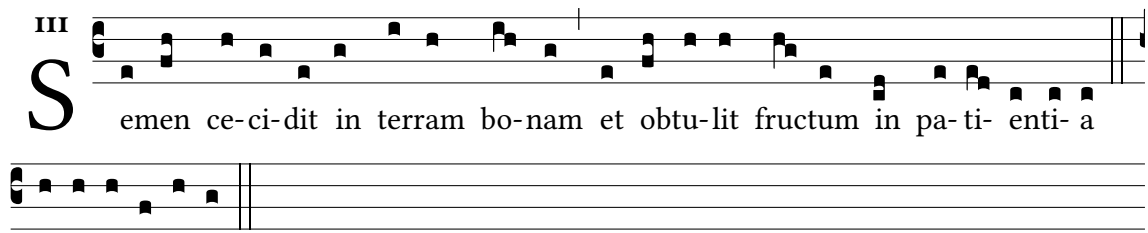
a: Al 76r?, Li₁ 43r, Li₂ 43v, To₁ 50v

i: Bv 81v, Fi 72v, Lc 118

⁶⁸Textový variant „... et obtulit aliud centesimum“

B.7b Semen cecidit ... in patientia

III
S emen ce-ci-dit in terram bo-nam et obtu-lit fructum in pa-ti-enti-a

E u o u a e

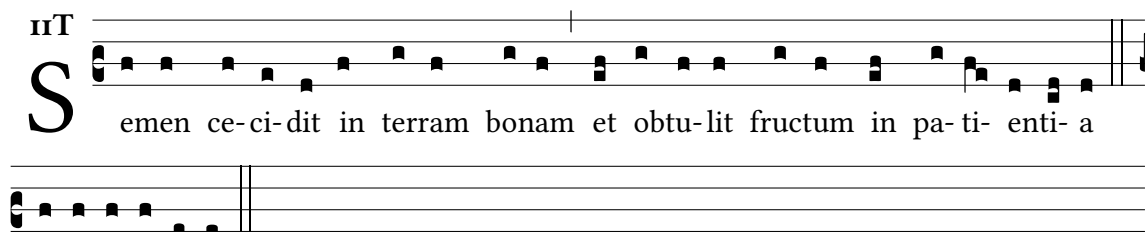
g: MT

f: C 45v?, Pa 207r

a: Al 76r?

B.7c Semen cecidit ... in patientia

II T
S emen ce-ci-dit in terram bonam et obtu-lit fructum in pa-ti-enti-a

[E u o u a e]

c: G 91v^T

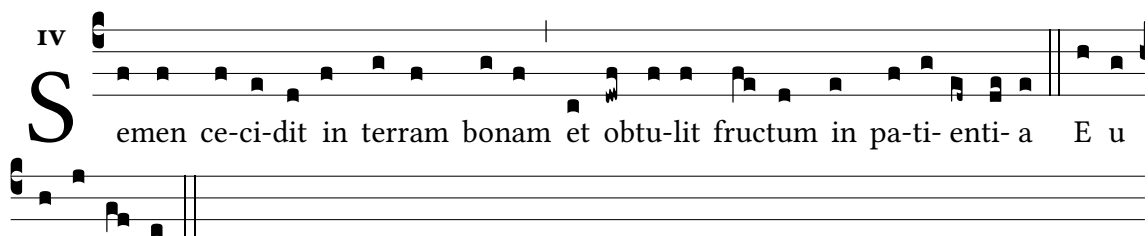
f: C 45v?

a: Al 76r?, M 41r

i: F 65v

B.7d Semen cecidit ... in patientia

IV
S emen ce-ci-dit in terram bonam et obtu-lit fructum in pa-ti-enti-a E u

o u a e

c: PV 78v

f: C 45v?

a: Al 76r?

B.8a Semen cecidit ... centuplum

CantusID: 004861

III

S emen ce-ci-dit in terram bonam et ortum fe-cit fructum centuplum

The musical notation for B.8a consists of a vocal line and a lute line. The vocal line begins with a treble clef and a common time signature. It features a large initial 'S' for the word 'Semen'. The lute line is a six-line staff with a C-clef on the first line, containing rhythmic notation for the accompaniment.

E u o u a e

g: U 66r

a: Al 76r?

B.8b Semen cecidit ... centuplum

I

S emen ce-ci-dit in terram bonam et or-tum fe- cit fruc- tum centuplum

The musical notation for B.8b consists of a vocal line and a lute line. The vocal line begins with a treble clef and a common time signature. It features a large initial 'S' for the word 'Semen'. The lute line is a six-line staff with a C-clef on the first line, containing rhythmic notation for the accompaniment.

E u o u a e

f: MR 73v, W 79

a: Al 76r?

B.8c Semen cecidit ... centuplum

VI

S emen ce-ci-dit in terram bonam et or-tum fe- cit fructum centuplum

The musical notation for B.8c consists of a vocal line and a lute line. The vocal line begins with a treble clef and a common time signature. It features a large initial 'S' for the word 'Semen'. The lute line is a six-line staff with a C-clef on the first line, containing rhythmic notation for the accompaniment.

E u o u a e

f: SMF 68r

a: Al 76r?

B.8d Semen cecidit ... centuplum

VIII
S emen ce-ci-dit in terram bonam et ortum fe-cit fructum centuplum E u o
u a e

f: Ar 104r, N 113v

a: Al 76r?, M 41r, To₁ 50r, To₂ 64v

i: Bv 81v⁶⁹

B.8e Semen cecidit ... centuplum

VIII
S emen ce-ci-dit in terram bonam et ortum fe-cit fructum centuplum E u o
u a e

a: Al 76r?

i: Fi 72v

B.8f Semen cecidit ... centuplum

VII
S emen ce-ci-dit in terram bonam et ortum fe-cit fructum centuplum E u o
u a e

a: Al 76r?

i: Lc 119

⁶⁹Melódia tejto antifóny je zjavne príbuzná, no značne sa odchyľuje od verzie v prameni Ar. Melódia sa líši aj od zvyšných dvoch antifón *Semen*, teda „Semen cecidit ... sexagesimum“ a „Semen cecidit ... in patientia“, ktoré majú jeden melodický model.

B.9 Semen est verbum

CantusID: 004862

III
S^{III} emen est verbum de- i sa-tor autem Chri-stus omnis qui audit e- um
mane-bit in ae- ternum E u o u a e

g: MA 78r

f: Pa 208v, SMF 68v, W 79

a: Li₁ 43r, Li₂ 43v, To₁ 50v, To₂ 65r

i: F 65v, Fi 72v, Lc 120

B.10 Si culmen veri honoris

CantusID: 004882

VII
S^{VII} i culmen ve-ri hono-ris quaeri-tis ad il-lam caelestem patri- am quanto-
ci- us prope-ra-te E u o u a e

c: G 91r, Kn 103v, PG₁ 180r, PG₂ 107r, PV 79r, St 95r

g: E 50r, K 62r, Le 74r, MA 78r, MT, Q 45v, SG 139, U 66v

f: Ar 104r, C 45v, MR 73v, N 113v, Pa 209r, Se 39v, SMF 68v, Tr 110r, W 79

a: Al 76r, Li₁ 43r, Li₂ 43v, To₁ 50v, To₂ 65r

i: F 65v, Fi 72v, Lc 120

B.11a Si gloriam dignitatum diligitis

CantusID: 004895

VII
S^{VII} i gl-oriam digni-ta-tum di-li-gi-tis in sup-erna ange-lo-rum cu-ri- a ad-
scri-bi festi-na-te E u o u a e

c: G 91v, Kn 103v^m, PG₁ 180r, PG₂ 107r, PV 79r

g: E 50r, K 62r, Le 74r, MT, Q 45v

B.11b Si gloriam dignitatum diligitis

I
S i glo- ri- am digni- ta- tum di- li- gi- tis in il- la sup- er- na an- ge- lo- rum cu- ri-
a ad- scri- bi fes- ti- na- te E u o u a e

c: St 96v

B.11c Si gloriam dignitatis queritis

CantusID: 224622 / 004895.1⁷⁰

VII
S i glo- ri- am digni- ta- tis que- ri- tis in il- la cae- les- tis cu- ri- a ad- scri- bi
fes- ti- na- te E u o u a e

g: MA 78r, U 66v

f: W 79

B.12 Si vere fratres

CantusID: 004915

VII
S i ve- re fra- tres di- vi- tes esse cu- pi- tis ve- ras di- vi- ti- as ama- te E u o u
a e

c: G 91r, Kn 103v, PG₁ 180r, PG₂ 107r, PV 78v, St 94v

g: E 50r, K 61v, Le 74r, MA 78r, MT, Q 45r, SG 137, U 66v

f: Ar 104r, C 45v, MR 73v, N 113v, Pa 209r, Se 39v, SMF 68v, Tr 107v, W 79

a: Al 76r, Li₁ 73r, To₁ 50v, To₂ 64v

i: F 65v, Fi 72v, Lc 119

⁷⁰ Antifóna má v databáze Cantus Intex svoje ID 224622, no v skutočnosti ide o obmenu antifóny B.11 (CantusID 004895). Preto uvádzame aj navrhované ID na základe textového variantu.

B.13a Vobis datum est

CantusID: 005483

o-bis da-tum est nosse myste-ri-um regni de-i ce-te-ris autem in pa-

rabo-lis di-xit Je-sus di-sci-pu-lis su-is E u o u a e

c: G 91v, Kn 103r, PG₁ 180r, PG₂ 106v, PV 78v^b, St 97v^{Tb,71}

g: E 50v, K 61v, Le 74r, MA 78r^{Tb}, MT, Q 45r, SG 138, U 66r^{Tb}

f: Ar 104r^T, C 45v?, MR 73r, N 113v^T, Pa 208v^T, Se 39v^{Tb}, SMF 68v, Tr 108v, W 77^T

a: Al 76r?, Li₁ 43r, Li₂ 43v, To₁ 50v, To₂ 65r

i: Bv 81r, F 65v, Fi 72v, Lc 119

B.13b Vobis datum est

o-bis da-tum est nos-se myste-ri-um regni de-i ce-te-ris autem in pa-

rabo-lis di-xit Je-sus dis-ci-pu-lis su-is E u o u a e

f: C 45v?

a: Al 76r?, M 41r

⁷¹Textový variant „... mysterium **verbi** dei ...“.

C Quinquagesima

C.1 Caecus magis ac magis

CantusID: 001751

I
C
a
e
c
u
s
m
a
g
i
s
a
c
m
a
g
i
s
c
l
a
m
a
b
a
t
u
t
e
u
m
d
o
m
i
n
u
s
i
l
l
u
m
i
n
a
r
e
t
E
u
o
u
a
e

c: G 96v, Kn 105v, PG₁ 185r, PG₂ 107v, PV 82v, St 100v

g: E 53r, Le 75r, MA 81v, MT, Q 47r, SG 142, U 68v

f: Ar 108r, C 46v, MR 74v, N 116v, Pa 214v, Se 42r, SMF 71r, Tr 112r, W 83

a: Al 77r, Li₁ 44v, M 44r, To₁ 52v, To₂ 67v

i: Bv 84v, F 68v, Fi 75v, Lc 125

C.2 Caecus sedebat secus viam

CantusID: 001752

VII
C
a
e
c
u
s
s
e
d
e
b
a
t
s
e
c
u
s
v
i
a
m
e
t
c
l
a
m
a
b
a
t
m
i
s
e
r
e
r
e
m
e
i
f
i
l
i
D
a
v
i
d
E
u
o
u
a
e

c: G 96v, Kn 105v, PG₁ 185r, PG₂ 107v, PV 82v, St 100r

g: E 53r, K 63v, Le 75r, MA 81r, MT, Q 47r, SG 142, U 68v

f: Ar 108r, C 46v, MR 74r, Pa 214r, Se 41v, SMF 71r, Tr 112r, W 81

a: Al 77r, Li₁ 44v, M 44r, To₁ 52v

i: Bv 84r, Fi 75r^{mn}, Lc 125

C.3 Clamabat caecus

CantusID: *sine*

Clamabat caecus et dicebat*

g: Le 75r

C.4a Cum (autem) audiret

CantusID: 001978

VII
C

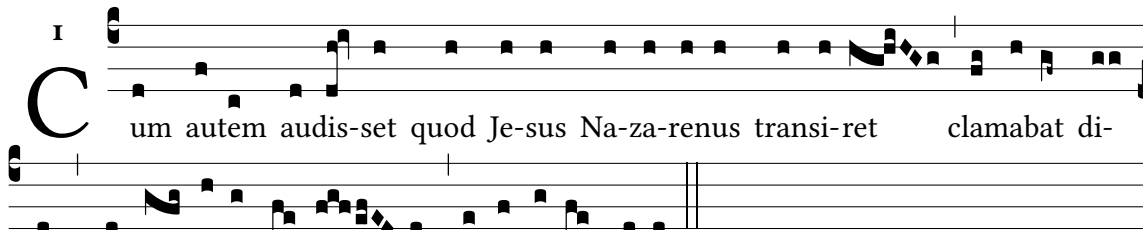

Je-su fi-li Da-vid mi-se-re-re me-i E u o u a e

g: MA 81r

f: C 46v?⁷²

a: Al 77r?⁷³

C.4b Cum autem audisset

I
C

cens Je-su fi-li Da-vid mi-se-re-re me-i

f: C 46v?⁷⁴

a: Al 77r?⁷⁵, Li₁ 44v?⁷⁶, To₁ 52v?⁷⁷

C.5 Dixit Jesus caeco

CantusID: 002294

VIII
D

et sequeba-tur il-lum magni- fi-cans de-um E u o u a e

c: PG₁ 186r, PG₂ 107v

g: E 53r, K 64r, MT, Q 47r, U 68v

⁷²Textový variant „Cum audiret quod ...“

⁷³Text je ťažko čitateľný, preto nie je jasné, o aký textový variant ide.

⁷⁴Textový variant „Cum audiret quod ...“

⁷⁵Text je ťažko čitateľný, preto nie je jasné, o aký textový variant ide.

⁷⁶Textový variant „Cum autem audiret“.

⁷⁷Záverová formula vyzerá byť v prameni posunutá o sekundu nadol, no tým by mala antifóna finálu na tóne C, čo by nekorešpondovalo s melodickým obsahom zvyšku.

C.6 Dum appropinquaret Jericho

CantusID: 002436

vii
Dum appropinquaret Jericho caecus quidam interrogabat quid hoc esset dixerunt autem ei quod Jesus Nazarenus transiret et clamabat dicens
Je-su fi-li Da-vid mi-se- re-re me-i E u o u a e

c: G 69v⁷⁸, Kn 105v⁷⁹, PG₁ 185r, PG₂ 107v, PV 82r⁸⁰, St 103r

g: E 53r, K 63v^{viii}, MT⁸¹, Q 46v, U 67v⁸²

i: Fi 75r

C.7 Ecce ascendimus ... resurget

CantusID: 002494

iv
Ecce ascendimus Jerosolimam et consummabuntur omnia quae scripta sunt de filio hominis tradetur enim gentibus et illudetur et flagellabitur et conspuetur et postquam flagellaverint occident eum et die tertia resurget [E u o u a e]

c: G 96r

g: MA 80v^{T,83}

f: SMF 71r, W 82

⁷⁸Textový variant „Cum appropinquaret ...“.

⁷⁹Textový variant „Cum appropinquaret ...“.

⁸⁰Textový variant „Cum appropinquaret ...“ Pri odkaze *ad primam* uvedené ako „Dum appropinquaret“.

⁸¹Textový variant „Cum appropinquaret ...“.

⁸²Textový variant „Cum appropinquaret ...“.

⁸³Textový variant „... quae dicta sunt ...“.

a: M 41r⁸⁴, To₁ 52r
i: Bv 84r, F 68r, Fi 84r⁸⁵

C.8a Ecce ascendimus ... hominis

CantusID: 002495

VIII

E c-ce ascen- dimus Je-ro-so- limam et consumma-buntur omni- a quae scrip- ta sunt per prophe- tas de fi-li- o homi- nis E u o u a e

g: U 67v
f: Pa 213v, Se 41v⁸⁶, Tr 112r
a: Al 77r?

C.8b Ecce ascendimus ... hominis

I

E c- ce ascendimus Je-ro-so- limam et consumma-buntur omni- a quae scrip- ta sunt per prophe- tas de fi-li- o homi- nis E u o u a e

f: SMF 71r, N 116v
a: Al 77r?

C.8c Ecce ascendimus ... hominis

VII

E c-ce ascendimus Je-ro-so- limam et consummabuntur omni- a quae scripta sunt per prophe- tas de fi-li- o homi- nis E u o u a e

a: Al 77r?, To₁ 52r, To₂ 67v
i: Fi 75r, Lc 124

⁸⁴Melódia len vzdialene príbuzná.

⁸⁵Uvedené v *Feria 4 Hebdomadae Quadragesimae a Dom. de Passione*.

⁸⁶Textový variant „... quae **dicta** sunt ...“.

C.9 (Et) qui praeibant

CantusID: 002716

VII
E t qui prae-i- bant increpabant e-um ut ta-ce-ret ipse ve- ro multo ma-gis
clama-bat mi-se-re-re me-i fi-li Da-vid E u o u a e

g: Le 75r^{viii,87}, MA 81r⁸⁸

f: Ar 106v, C 46v⁸⁹, SMF 71r

a: Al 77r⁹⁰, Li₁ 44v, M 44r⁹¹, To₁ 52v, To₂ 68r

i: F 68v, Fi 75r, Lc 125

C.10 Factum est autem

CantusID: 201778

VIII
F a-ctum est autem cum appro-pinqua-ret Je-sus Je-richo caecus qui-dam
sedebat se-cus vi- am mendi- cans et cum audi-ret turbam prae-te-re-un-
tem in-terro-ga-bat quid hoc esset di-xe-runt e- i quod Je-sus Na-za-re-nus
transi-ret et clama-vit di-cens Je-su fi-li Da-vid mi-se-re-re me-i A en

a: To₁ 52r, To₂ 67v

C.11a Iter faciente Jesu

CantusID: 003463

⁸⁷Neumy incipitu nezodpovedajú diastematicky zachytenej melódii. Pravdepodobne išlo o inú melódiu vo VIII. mode.

⁸⁸Textový variant „**Qui** praeibant ...“

⁸⁹Textový variant „... fili David miserere mei“.

⁹⁰Textový variant „... fili David miserere mei“, pričom slová „fili David“ sú pripísané nad textom.

⁹¹Textový variant „... fili David miserere mei“.

I

I -ter fa-ci- ente Je-su dum ambu-la-ret Je-ri-cho caecus clamabat ad e-um

ut lumen re-ci-pe-re me-re-re-tur E u o u a e

c: G 96r, Kn 105v, PG₁ 185v, PG₂ 107v, PV 82v, St 103r

g: E 53r, K 63v, MA 81r, MT, Q 47r, SG 142, U 67v

f: C 46v?, N 116v, SMF 71r, W 83

a: Li₁ 43v?, Li₂ 46r

i: Bv 83v, F 68v, Fi 75r, Lc 124

C.11b Iter faciente Jesu

I

I -ter fa-ci- ente Je-su dum perge-ret Je-ri-cho caecus clamabat ad e-um

ut lumen re-ci-pe-re me-re-re-tur A en

f: C 46v?

a: Li₁ 43v?, To₂ 68r

C.12 Miserere mei fili David

CantusID: 003776

VIII

M i-se-re-re me- i fi- li Da- vid quid vis ut fa-ci- am ti-bi domi-ne ut

vi-de-am E u o u a e

c: G 94v, Kn 105v, PG₁ 184r, PG₂ 105r, PV 82v, St 102r

g: E 51v, K 63r, Le 74v, MA 81r, MT, Q 47r, SG 142, U 67v

f: Ar 108r, C 46v, MR 74r, Pa 214r, Se 41v, SMF 71r, Tr 112r, W 83

a: Al 77r, Li₁ 44v, M 44r, To₁ 52v, To₂ 68r

i: Bv 83v, F 68v, Lc 125

C.13 Omnis plebs ut vidit

CantusID: 004194

VIII

Omnis plebs ut vi-dit de-dit laudem de-o E u o u a e

c: G 96v, Kn 106r, PG₁ 186r, PG₂ 108r, PV 82v

g: E 53r, K 64r, Le 75r, MA 81v, MT, Q 47r, SG 142, U 68v

f: Ar 108r, C 46v, MR 74v, N 117r⁹², Pa 214v, SMF 71v, Tr 112v, W 83

a: Al 77r, Li₁ 44v, To₂ 68r

i: Bv 84v, Fi 75v

C.14 Quid vis faciam tibi

CantusID: 004532

Quid vis faciam tibi domine ut videam ait Jesus vade fides tua te salvum fecit

f: C 46v

C.15 Stans autem Jesus

CantusID: 005015

I

S tans autem Je- sus jussit caecum addu-ci ad se et a- it il-li quid vis
fa-ci- am ti- bi domi-ne ut vi-de- am et Je-sus a- it il-li respi-ce fi-des tu-a
te salvum fe-cit et confes-tim vi-dit et sequeba- tur e-um magni-fi-cans de-um
E u o u a e

g: MA 81r

f: Ar 108r, MR 74v, N 116v, Pa 214v⁹³, Se 42r, SMF 71r, Tr 112v, W 83

a: Li₁ 44v, Li₂ 46r, M 43v, To₁ 52v, To₂ 68r

⁹²Finála je nesprávne na tóne F.

⁹³Textový variant „... sequebatur **illum** magnificans deum“.

i: Bv 84v⁹⁴, F 68v⁹⁵, Fi 75v⁹⁶, Lc 125⁹⁷

C.16 Tradetur enim gentibus

CantusID: 005165

Musical notation for C.16 Tradetur enim gentibus. The notation is on a single staff with a treble clef and a common time signature. It begins with a large initial 'T' and a 'I' above the staff. The melody consists of a series of quarter and eighth notes. The lyrics 'rade-tur e-nim genti-bus ad illudendum et flagellandum et cru-ci- fi-gendum' are written below the staff.

E u o u a e

f: SMF 71r

a: To₂ 67v

C.17 Transeunte domino

CantusID: 005172

Musical notation for C.17 Transeunte domino. The notation is on a single staff with a treble clef and a common time signature. It begins with a large initial 'T' and a 'I' above the staff. The melody consists of a series of quarter and eighth notes. The lyrics 'ranse- unte domino cla-mabat caecus ad e-um mi-se-re-re me- i fi- li Da-' are written below the staff.

vid E u o u a e

c: G 96v, Kn 106r, PG₁ 185r, PG₂ 107v, PV 82v, St 103r

g: E 52v, K 63v, Le 74v, MA 79v, MT, Q 46v, SG 142, U 67v

f: Ar 108r, C 46v, MR 74r, N 116v, Pa 213v, Se 41v, SMF 69v, Tr 112r, W 83

a: Al 77r, Li₁ 44v, M 43v, To₁ 52v, To₂ 67v

i: Bv 83v, F 68v, Lc 122

⁹⁴Textový variant „... sequebatur **illum** magnificans deum“.

⁹⁵Textový variant „... sequebatur **illum** magnificans deum“.

⁹⁶Textový variant „... et Jesus **dixit ei** respice ...“.

⁹⁷Textový variant „... quid vis **ut** faciam ... Jesus ait **ei** respice ...“.

Register antifón

Antifóna	k. č.	s.
A		
Amice non facio	A.1a	104
Amice non facio	A.1b	104
C		
Caecus magis ac magis	C.1	126
Caecus sedebat secus viam	C.2	126
Circa undecimam	A.2	104
Clamabat caecus	C.3	126
Conventione autem facta ex denario	A.3a	105
Conventione autem facta cum operariis	A.3b	105
Conventione autem facta	A.3c	105
Conventione facta cum operariis	A.3b	105
Cum appropinquaret Jericho	C.6	128
Cum audiret	C.4a	127
Cum audiret	C.4b	127
Cum (autem) audiret	C.4a	127
Cum autem audisset	C.4b	127
Cum autem sero esset	A.4	106
Cum autem sero factum	A.5	106
Cum turba plurima	B.1a	113
Cum turba plurima	B.1b	113
Cum turba plurima ... patientia	B.1c	114
Cum turba plurima ... dominus	B.1d	114
D		
Dicit paterfamilias	A.7	107
Dixit autem paterfamilias	A.6	106
Dixit Jesus caeco	C.5	127
Dixit paterfamilias	A.7	107
Dum appropinquaret Jericho	C.6	128
E		
Ecce ascendimus ... hominis	C.8a	129
Ecce ascendimus ... hominis	C.8b	129
Ecce ascendimus ... hominis	C.8c	129
Ecce ascendimus ... resurget	C.7	128
Erunt primi novissimi	A.8	107
(Et) qui praeibant	C.9	130
Exiit qui seminat	B.2a	115
Exiit qui seminat	B.2b	115

Antifóna	k. č.	s.
F		
Factum est autem	C.10	130
H		
Hi novissimi	A.9a	108
Hi novissimi	A.9b	108
I/J		
Jesus haec dicens	B.3	115
Ite et vos	A.10	108
Iter faciente Jesu	C.11a	130
Iter faciente Jesu	C.11b	131
M		
Miserere mei fili David	C.12	131
Multi (enim) erunt primi	A.11	109
Multi enim sunt vocati	A.12	109
N		
Non licet mihi	A.13	109
O		
Omnis plebs ut vidit	C.13	132
Q		
Qui praeibant	C.9	130
Qui verbum dei retinet	B.4	116
Quid hic statis ... meam	A.14	110
Quid hic statis ... conduxit	A.15	110
Quid vis faciam tibi	C.14	132
Quod autem cecidit	B.5a	116
Quod autem cecidit	B.5b	116
Quod autem cecidit	B.5c	117
Quod autem cecidit	B.5d	117
Quod autem cecidit	B.5e	118
Quod autem cecidit	B.5f	118
Quod autem cecidit	B.5g	118
S		
Semen cecidit ... centuplum	B.8a	121
Semen cecidit ... centuplum	B.8b	121
Semen cecidit ... centuplum	B.8c	121
Semen cecidit ... centuplum	B.8d	122
Semen cecidit ... centuplum	B.8e	122

Antifóna	k. č.	s.
Semen cecidit ... centuplum	B.8f	122
Semen cecidit ... in patientia	B.7a	119
Semen cecidit ... in patientia	B.7c	120
Semen cecidit ... in patientia	B.7d	120
Semen cecidit ... in patientia	B.7b	120
Semen cecidit ... sexagesimum	B.6a	118
Semen cecidit ... sexagesimum	B.6b	119
Semen est verbum	B.9	123
Si culmen veri honoris	B.10	123
Si gloriam dignitatis queritis	B.11c	124
Si gloriam dignitatum diligitis	B.11a	123
Si gloriam dignitatum diligitis	B.11b	124
Si vere fratres	B.12	124
Sic erunt novissimi	A.16	110
Simile est (enim) regnum	A.17a	111
Simile est regnum	A.17b	111
Stans autem Jesus	C.15	132
T		
Tolle quod tuum	A.18	111
Tradetur enim gentibus	C.16	133
Transeunte domino	C.17	133
V		
Vobis datum est	B.13a	125
Vobis datum est	B.13b	125
Voca operarios	A.19	112